

Wrocław

miasto spotkań

WROCŁAWSKI INFORMATOR

dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin

wrocław
beZBarrier

2014

WROCŁAWSKI
INFORMATOR
dla osób
niepełnosprawnych
i ich rodzin

Wrocław 2014

DOLNOŚLĄSKIE FORUM INTEGRACYJNE

WROCLAWSKI INFORMATOR

Jednym z czynników wpływających na aktywność życiową osób niepełnosprawnych jest zainteresowanie problemami własnego środowiska, pełna znajomość przepisów i uregulowań prawnych pozwalających na korzystanie z posiadanych uprawnień, przywilejów i różnych form pomocy. Kluczem umożliwiającym wyzwolenie różnych form aktywności jest dostęp do informacji, gdyż jej brak stanowi niejednokrotnie przeszkodę w pełnym uczestnictwie osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i kulturalnym, dlatego też przedstawiamy Państwu „WROCLAWSKI INFORMATOR dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin”, którego adresatami są osoby niepełnosprawne i ich przyjaciele, opiekunowie oraz stowarzyszenia, fundacje i inne organizacje pozarządowe funkcjonujące na terenie Gminy Wrocław.

Podstawowym celem wydawnictwa jest dostarczenie informacji mieszkańcom Wrocławia, którzy potrzebują szczególnego społecznego wsparcia i socjalnej pomocy. Żyjemy nadzieję, że zawarte w publikacji informacje pozwolą zainteresowanym osobom niepełnosprawnym pełniej uczestniczyć w życiu społecznym, staną się cennym uzupełnieniem wiedzy służącej systematycznej poprawie ich warunków funkcjonowania w naszym mieście, które jest przyjazne dla osób niepełnosprawnych.

Informator prezentuje interpretację aktualnych aktów prawnych z punktu widzenia uprawnień, ulg i przywilejów, z których mogą korzystać osoby z niepełnosprawnością, dane o wrocławskich organizacjach działających na rzecz środowiska. Zawiera on również wykaz zadań realizowanych przez przedstawicieli administracji rządowej i samorządowej, miejskie jednostki organizacyjne i instytucje, a także wykaz placówek mogących zapewnić wsparcie osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom.

Mamy nadzieję, że publikacja spotka się z Państwa życzliwym zainteresowaniem. Jesteśmy otwarci na wszelkie cenne uwagi, sugestie i propozycje co do treści i formy zawartych informacji.

UWAGA:

1. Informator nie stanowi źródła prawa.
2. Informator przedstawia stan prawny na dzień **29 października 2014 r.**
3. Przed podjęciem jakichkolwiek działań bezwzględnie prosimy o nawiązanie kontaktu z odpowiednią jednostką organizacyjną.

Wydawca:

Dolnośląskie Forum Integryjne

Organizacja Pożytku Publicznego

KRS 0000325923

53-216 Wrocław, ul. Odolanowska 11

biuro@dfi.org.pl

Opracowanie Jacek A. Kozierowski

Okładka © Agencja Reklamowa b-en, www.b-en.pl; W okładce wykorzystano rysunek Tomasza Kleszcza

© Copyright by Dolnośląskie Forum Integryjne

Projekt zrealizowany ze środków PFRON będących w dyspozycji

Urzędu Miejskiego Wrocławia

Spis treści

▶ Konwencja o Prawach Osób Niepełnosprawnych.....	5
▶ Karta Praw Osób Niepełnosprawnych.....	7
I Najważniejsze zadania administracji rządowej i samorządowej.....	9
II Zadania finansowane przez PFRON.....	13
III Miejskie jednostki organizacyjne działające na rzecz osób niepełnosprawnych.....	14
1 Orzecznictwo.....	16
1.1 Orzecznictwo dla celów rentowych.....	16
1.2 Orzecznictwo dla celów pozarentowych.....	21
1.3 Legitymacje osoby niepełnosprawnej.....	25
2 Charakterystyka szkolnictwa specjalnego i integracyjnego.....	26
2.1 Szkolnictwo specjalne.....	26
2.2 Szkolnictwo integracyjne.....	28
2.3 Transport uczniów.....	28
3 Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych.....	29
3.1 Osoba niepełnosprawna a pracodawca.....	29
3.2 Zadania z zakresu rehabilitacji osób z niepełnosprawnością.....	30
4 Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych.....	39
4.1 Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania Warsztatów Terapii Zajęciowej.....	39
4.2 Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych.....	39
4.3 Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny.....	40
4.4 Dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów.....	41
4.5 Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych.....	42
4.6 Dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych.....	43
4.7 Dofinansowanie likwidacji barier technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych.....	44
4.8 Dofinansowanie usług tłumacza języka migowego.....	45
4.9 Świadczenia pieniężne.....	46
5 Świadczenia socjalne.....	48
5.1 Zasiłek pielęgnacyjny.....	48
5.2 Świadczenie pielęgnacyjne.....	49

5.3	Specjalny zasiłek opiekuńczy.....	50
5.4	Dodatki mieszkaniowe i energetyczne.....	52
6	Ulgi i uprawnienia	55
6.1	Ulgi w podatku dochodowym	55
6.2	Ulgi rehabilitacyjne.....	55
6.3	Poczta, radio, telewizja i telekomunikacja	57
6.4	Zwolnienie od podatku od czynności cywilnoprawnych	60
6.5	Ulgowa opłata paszportowa	61
6.6	Ulga przy opłacie za wymianę dowodu osobistego	61
6.7	Karta parkingowa	62
6.8	Miejsca postojowe dla osób niepełnosprawnych - identyfikator „O”	64
6.9	Transport zbiorowy.....	67
6.11	Lecznictwo uzdrowiskowe.....	78
6.12	Ulga w opłacie za wstęp do muzeów	79
6.13	Biblioteki	79
7	Wybrane organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych, ich rodzin i przyjaciół	81
7.1	Pomoc dla osób z zaburzeniami psychicznymi	81
7.2	Pomoc materialna i poradnictwo.....	82
7.3	Pomoc osobom bezdomnym	82
7.4	Organizacje seniorów	83
7.5	Pomoc uzależnionym	85
8	Placówki mogące zapewnić wsparcie osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom	85
8.1	Zakład Aktywności Zawodowej	85
8.2	Warsztaty Terapii Zajęciowej.....	85
8.3	Dzienne Domy Pomocy Społecznej	86
8.4	Domy Pomocy Społecznej	88
8.5	Środowiskowe Domy Samopomocy.....	89
8.6	Placówki opiekuńczo-wychowawcze	90
8.7	Mieszkania chronione	93
8.8	Szkolnictwo specjalne i integracyjne	93
8.9	Hospicja	96
8.10	Ośrodki Adopcyjno-Opiekuńcze	96

• Konwencja o Prawach Osób Niepełnosprawnych

(tłumaczenie)

(wyciąg)

Państwa Strony niniejszej konwencji,

(a) przywołując zasady proklamowane w Karcie Narodów Zjednoczonych, które uznają przyrodzoną godność i wartość oraz równe i niezbywalne prawa wszystkich członków rodziny ludzkiej za podstawę wolności, sprawiedliwości i pokoju na świecie,

(b) uznając, że Narody Zjednoczone, w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz w Międzynarodowych Paktach Praw Człowieka, ogłosiły i uzgodniły, że każdy ma prawo do korzystania ze wszystkich praw i wolności ustanowionych w tych dokumentach, bez względu na jakiegokolwiek różnice,

(c) potwierdzając powszechność, niepodzielność, współzależność i powiązanie ze sobą wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności oraz potrzebę zagwarantowania osobom niepełnosprawnym pełnego z nich korzystania, bez dyskryminacji,

(d) przywołując Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych, Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych, Międzynarodową konwencję w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej, Konwencję w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, Konwencję w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania, Konwencję o prawach dziecka oraz Międzynarodową konwencję o ochronie praw wszystkich pracowników migrujących i członków ich rodzin,

(e) uznając, że niepełnosprawność jest pojęciem ewoluującym i że niepełnosprawność wynika z interakcji między osobami z dysfunkcjami a barierami wynikającymi z postaw ludzkich i środowiskowymi, które utrudniają tym osobom pełny i skuteczny udział w życiu społeczeństwa, na zasadzie równości z innymi osobami,

(f) uznając znaczenie zasad i wytycznych zawartych w Światowym programie działań na rzecz osób niepełnosprawnych i w Standardowych zasadach wyrównywania szans osób niepełnosprawnych oraz ich wpływ na popieranie, formułowanie i ocenę polityk, planów, programów i działań na szczeblu krajowym, regionalnym i międzynarodowym zmierzających do dalszego wyrównywania szans osób niepełnosprawnych,

(g) podkreślając znaczenie włączania kwestii niepełnosprawności do odpowiednich strategii zrównoważonego rozwoju, jako ich integralnej części,

(h) uznając także, że dyskryminacja kogokolwiek ze względu na niepełnosprawność jest pogwałceniem przyrodzonej godności i wartości osoby ludzkiej,

(i) uznając również różnorodność osób niepełnosprawnych,

(j) uznając potrzebę popierania i ochrony praw człowieka wszystkich osób niepełnosprawnych, w tym osób wymagających bardziej intensywnego wsparcia,

(k) zaniepokojone, że pomimo istnienia różnych rozwiązań i przedsięwzięć, osoby niepełnosprawnej w dalszym ciągu napotykają na bariery w udziale w życiu społecznym jako równoprawni członkowie społeczeństwa oraz doświadczają naruszania praw człowieka we wszystkich częściach świata,

(l) uznając znaczenie współpracy międzynarodowej na rzecz poprawy warunków życia osób niepełnosprawnych w każdym kraju, szczególnie w krajach rozwijających się,

(m) uznając cenny wkład, obecny i potencjalny, osób niepełnosprawnych w ogólny dobrobyt i różnorodność społeczności, w których żyją oraz uznając, że popieranie pełnego korzystania przez osoby niepełnosprawne z praw człowieka i podstawowych wolności, a także pełnego udziału osób niepełnosprawnych wzmocni ich poczucie przynależności i przyczyni się do rozwoju ludzkości oraz postępu społecznego i gospodarczego oraz wykorzenienia ubóstwa,

(n) uznając znaczenie dla osób niepełnosprawnych ich samodzielności i niezależności, w tym wolności dokonywania wyborów,

(o) zważywszy, że osoby niepełnosprawne powinny mieć możliwość aktywnego udziału w procesie podejmowania decyzji w zakresie polityki i programów, w tym dotyczących ich bezpośrednio,

(p) zaniepokojone trudnościami, jakie napotykają osoby niepełnosprawne, które są narażone na wielorakie lub wzmocnione formy dyskryminacji ze względu na przynależność rasową, kolor skóry lub płeć, język, religię, poglądy polityczne lub inne, pochodzenie narodowe, etniczne, autochtoniczne lub społeczne, sytuację majątkową, urodzenie, wiek czy inne okoliczności,

(q) uznając, że niepełnosprawne kobiety i dziewczęta są często narażone, zarówno w środowisku rodzinnym, jak i poza nim, na większe ryzyko przemocy, naruszania nietykalności osobistej lub znieważania, opuszczenia lub zaniedbywania, znęcania się lub wykorzystywania,

(r) uznając, że niepełnosprawne dzieci powinny w pełni korzystać ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności, na zasadzie równości z innymi dziećmi oraz przywołując zobowiązania w tym zakresie przyjęte przez Państwa Strony Konwencji o prawach dziecka,

(s) podkreślając potrzebę uwzględniania perspektywy płci we wszystkich wysiłkach na rzecz popierania pełnego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności przez osoby niepełnosprawne,

(t) zwracając uwagę na fakt, że większość osób niepełnosprawnych żyje w warunkach ubóstwa i uznając, w związku z tym, pilną potrzebę zajęcia się problemem negatywnego wpływu ubóstwa na osoby niepełnosprawne,

(u) mając na uwadze fakt, że w celu zapewnienia pełnej ochrony osób niepełnosprawnych, w szczególności podczas konfliktów zbrojnych i obcej okupacji, konieczne jest stworzenie warunków pokoju i bezpieczeństwa, w oparciu o pełne poszanowanie celów i zasad zawartych w Karcie Narodów Zjednoczonych oraz przestrzeganie odpowiednich dokumentów dotyczących praw człowieka,

(v) uznając znaczenie dostępności środowiska fizycznego, społecznego, gospodarczego i kulturalnego, dostępu do opieki zdrowotnej i edukacji oraz do informacji i środków komunikacji celem umożliwienia osobom niepełnosprawnym pełnego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności,

(w) biorąc pod uwagę, że jednostka, mająca obowiązki w stosunku do innych osób i w stosunku do społeczności do której należy, jest zobowiązana dążyć do popierania i przestrzegania praw uznanych w Międzynarodowej Karcie Praw Człowieka,

(x) wyrażając przekonanie, że rodzina jest naturalną i podstawową komórką społeczeństwa i jest uprawniona do ochrony przez społeczeństwo i państwo, a osoby niepełnosprawne i członkowie ich rodzin powinni otrzymywać niezbędną ochronę i pomoc umożliwiającą rodzinom przyczynianie się do pełnego i równego korzystania z praw przez osoby niepełnosprawne,

(y) wyrażając przekonanie, że powszechna i całościowa Konwencja międzynarodowa, mająca na celu popieranie oraz ochronę praw i godności osób niepełnosprawnych, istotnie przyczyni się do zaradzenia głęboko niekorzystnej sytuacji społecznej osób niepełnosprawnych i będzie promować ich udział w sferze obywatelskiej, politycznej, gospodarczej, społecznej i kulturalnej, na zasadach równych szans, zarówno w krajach rozwijających się, jak i rozwiniętych, uzgodniły, co następuje: [...].

Z dalszą częścią Konwencji można się zapoznać i pobrać jej pełną treść na stronie internetowej Wydawcy <http://www.dfi.org.pl> oraz na stronie <http://www.niepelnosprawni.gov.pl> Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych¹.

• Karta Praw Osób Niepełnosprawnych

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r.
(M.P. z 13.08.1997 r. Nr 50 poz. 475)

§ 1. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uznaje, że osoby niepełnosprawne, czyli osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi, mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji. Sejm stwierdza, iż oznacza to w szczególności prawo osób niepełnosprawnych do:

¹ Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych

Konwencja uzupełnia wcześniej przyjęte konwencje Narodów Zjednoczonych dotyczące praw człowieka. Dotyczy około 650 mln osób niepełnosprawnych na całym świecie. Jest pierwszym międzynarodowym aktem prawnym, który odnosi się kompleksowo do osób niepełnosprawnych. Ma ona przyczynić się do poprawy ich sytuacji, poprzez umożliwienie im rzeczywistego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności, na równi z innymi osobami.

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych i protokół fakultatywny do niej zostały przyjęte przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 13 grudnia 2006 r., na mocy rezolucji nr 61/106.

Konwencja i protokół zostały otwarte do podpisu 30 marca 2007 r. dla państw oraz dla organizacji integracji regionalnej. Tego dnia konwencję podpisało 81 państw, w tym Polska. Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych weszła w życie 3 maja 2008 roku, tj. trzydziestego dnia od złożenia dwudziestego dokumentu ratyfikacyjnego.

Dnia 6 września 2012 r. Prezydent RP Bronisław Komorowski ratyfikował Konwencję, natomiast 25 września 2012 roku w Nowym Jorku polska delegacja przekazała sekretarzowi generalnemu ONZ akt o ratyfikacji Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

1. dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym,
2. dostępu do leczenia i opieki medycznej, wczesnej diagnostyki, rehabilitacji i edukacji leczniczej, a także do świadczeń zdrowotnych uwzględniających rodzaj i stopień niepełnosprawności, w tym do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny,
3. dostępu do wszechstronnej rehabilitacji mającej na celu adaptację społeczną,
4. nauki w szkołach wspólnie ze swymi pełnosprawnymi rówieśnikami, jak również do korzystania ze szkolnictwa specjalnego lub edukacji indywidualnej,
5. pomocy psychologicznej, pedagogicznej i innej pomocy specjalistycznej umożliwiającej rozwój, zdobycie lub podniesienie kwalifikacji ogólnych i zawodowych,
6. pracy na otwartym rynku pracy zgodnie z kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami oraz korzystania z doradztwa zawodowego i pośrednictwa, a gdy niepełnosprawność i stan zdrowia tego wymaga - prawo do pracy w warunkach dostosowanych do potrzeb niepełnosprawnych,
7. zabezpieczenia społecznego uwzględniającego konieczność ponoszenia zwiększonych kosztów wynikających z niepełnosprawności, jak również uwzględnienia tych kosztów w systemie podatkowym,
8. życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym: dostępu do urzędów, punktów wyborczych i obiektów użyteczności publicznej, swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu, dostępu do informacji, możliwości komunikacji międzyludzkiej,
9. posiadania samorządnej reprezentacji swego środowiska oraz do konsultowania z nim wszelkich projektów aktów prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych,
10. pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz rekreacji i turystyce odpowiednio do swych zainteresowań i potrzeb.

§ 2. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej stwierdzając, iż powyższe prawa wynikają z Konstytucji, Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Konwencji Praw Dziecka, Standardowych Zasad Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych, aktów prawa międzynarodowego i wewnętrznego, wzywa Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i władze samorządowe do podjęcia działań ukierunkowanych na urzeczywistnienie tych praw.

§ 3. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej wzywa Rząd Rzeczypospolitej Polskiej do składania corocznie, w terminie do dnia 30 czerwca, informacji o podjętych działaniach w celu urzeczywistnienia praw osób niepełnosprawnych.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

I Najważniejsze zadania administracji rządowej i samorządowej

A) Administracja Wojewody

Dolnośląski Urząd Wojewódzki

plac Powstańców Warszawy 1, 50-153 Wrocław	info@duw.pl
Biuro Obsługi Klienta	www.duw.pl
tel. (+48 71) 340 60 00	godziny pracy: poniedziałek - piątek: 8:00 - 16:00

Najważniejsze zadania:

- Ustala obszar działania powiatowego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności po zasięgnięciu opinii starostów i Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych (zwanego w dalszej części Pełnomocnikiem).
- Pełni bezpośredni nadzór nad powiatowymi zespołami do spraw orzekania o niepełnosprawności.
- Powołuje i odwołuje wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności po zasięgnięciu opinii Pełnomocnika.
- Przedstawia Pełnomocnikowi informacje o realizacji zadań wojewódzkiego i powiatowych/miejskich zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności.
- Prowadzi rejestr ośrodków i organizatorów turnusów rehabilitacyjnych.
- Rozpatruje wnioski o wpis lub skreślenie z prowadzonego rejestru ośrodków i organizatorów turnusów rehabilitacyjnych.
- Przeprowadza kontrole ośrodków oraz organizatorów turnusów rehabilitacyjnych wpisanych do rejestru.
- Przyznaje status Zakładu Pracy Chronionej i Zakładu Aktywności Zawodowej oraz podejmuje decyzję stwierdzającą utratę uzyskanego statusu.
- Nadzoruje poprawność funkcjonowania zakładów pracy chronionej i zakładów aktywności zawodowej, przeprowadza okresowe kontrole.
- Przedstawia Pełnomocnikowi informacje o wynikach kontroli stanów zatrudnienia i decyzjach wydanych odnośnie zakładów pracy chronionej.

B) Samorząd Województwa

Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego

Marszałek Województwa

Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego

Wybrzeże Słowackiego 12-14	umwd@dolnyslask.pl
50-411 Wrocław	www.umwd.dolnyslask.pl
tel. (+48 71) 776 90 53	godziny pracy: poniedziałek - piątek: 8:00 - 16:00

Wydział ds. Osób Niepełnosprawnych, ul. Ostrowskiego 7, 53-238 Wrocław, tel. (+48 71) 770 41 55

Najważniejsze zadania:

- W porozumieniu z Pełnomocnikiem podejmuje decyzje w sprawie likwidacji i tworzenia specjalistycznych ośrodków szkolenia rehabilitacyjnego.
- Pokrywa ze środków PFRON koszty utworzenia, działalności oraz realizacji zadań specjalistycznego ośrodka szkoleniowo-rehabilitacyjnego.
- Powołuje i odwołuje członków wojewódzkich społecznych rad do spraw osób niepełnosprawnych.
- Współpracuje z organami administracji rządowej oraz powiatami i gminami w realizacji zadań wynikających z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
- Współpracuje z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych.
- Opracowuje wojewódzkie programy dotyczące wyrównania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu.
- Opracowuje wojewódzkie programy pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudnienia niepełnosprawnych.
- Opiniuje wnioski o wpis do rejestru ośrodków uprawnionych do organizowania turnusów rehabilitacyjnych.
- Finansuje koszty tworzenia, utrzymania i działalności Zakładów Aktywności Zawodowej ze środków PFRON oraz innych źródeł.
- Dokonuje zwrotu kosztów za szkolenie osób niepełnosprawnych zatrudnionych w zakładach pracy chronionej w związku z koniecznością zmiany profilu produkcji.
- Przyznaje jednorazową pożyczkę w celu ochrony istniejących w tych zakładach miejsc pracy chronionej.
- Dofinansowuje roboty budowlane w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz. U. z 2013 r. poz. 1409 z późn. zm.), dotyczących obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów.
- Zleca realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej, społecznej i technicznej organizacjom pozarządowym oraz innym podmiotom.

Wojewódzka Społeczna Rada Do Spraw Osób Niepełnosprawnych

- Inspiruje przedsięwzięcia zmierzające do integracji osób niepełnosprawnych oraz realizacji praw tych osób.
- Opiniuje projekty wojewódzkich programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych i ocenia ich realizację.
- Opiniuje projekty uchwał i programów przyjmowanych przez sejmik województwa pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych.

C) Administracja Prezydenta Wrocławia

Urząd Miejski Wrocławia	
pl. Nowy Targ 1-8, 50-141 Wrocław	http://bip.um.wroc.pl
Teleinformatyczne Centrum Obsługi Mieszkańca	http://bip.um.wroc.biplo.pl/
tel. (+48 71) 777 77 77	www.wroclaw.pl
kum@um.wroc.pl	godziny pracy: poniedziałek - piątek: 7:45 - 15:45

Najważniejsze zadania:

- Opracowuje i realizuje strategię dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, programy działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie: rehabilitacji społecznej, rehabilitacji zawodowej i zatrudniania, przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.
- Współpracuje z instytucjami administracji rządowej i samorządowej w opracowywaniu i realizacji programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych.
- Opracowuje i przedstawia plany zadań i informacji z prowadzonej działalności oraz je udostępnia na potrzeby samorządu województwa.
- Współpracuje z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej tych osób.
- Może finansować ze środków PFRON wydatki na instrumenty lub usługi rynku pracy określone w ustawie o promocji, w odniesieniu do osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu.
- Wykonuje pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych, ich szkolenie oraz przekwalifikowanie.
- Może przyznawać środki na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej.
- W przypadku uzasadnionym trudną sytuacją materialną lub losową dłużnika może odroczyć termin pożyczki, rozłożyć ją na raty lub umorzyć spłatę w części lub całości, jeżeli pożyczka stała się wymagalna.
- Może przyznawać dofinansowanie do wysokości 50% oprocentowania kredytu bankowego zaciągniętego na kontynuację działalności gospodarczej albo rolniczej zaciągniętej przez niepełnosprawnego.
- Może zwracać pracodawcom koszty poniesione na dostosowanie tworzonych lub istniejących stanowisk pracy niepełnosprawnych, bezrobotnych lub poszukujących pracy i nie pozostających w zatrudnieniu, skierowanych przez Powiatowy Urząd Pracy.
- Może zwracać pracodawcom zatrudniającym pracownika niepełnosprawnego, miesięczne koszty zatrudnienia pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy w zakresie czynności ułatwiających komunikowanie się z otoczeniem, a także czynności niemożliwych lub trudnych do samodzielnego wykonania przez pracownika niepełnosprawnego na stanowisku pracy.

- Może zwracać koszty wyposażenia stanowiska pracy, pracodawcom zatrudniającym przez okres co najmniej 36 miesięcy osobę niepełnosprawną zarejestrowaną w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotna albo poszukująca pracy niepozostającą w zatrudnieniu.
- Może zlecać realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej, społecznej i technicznej organizacjom pozarządowym oraz innym podmiotom.
- Kieruje osoby niepełnosprawne, które wymagają specjalistycznego programu szkolenia oraz rehabilitacji leczniczej i społecznej, do specjalistycznego ośrodka szkoleniowo-rehabilitacyjnego lub innej placówki szkoleniowej.
- Wydaje opinie na temat utworzenia zakładu aktywności zawodowej.
- Po uzyskaniu zgody wojewody powołuje i odwołuje miejski zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności.
- Powołuje i odwołuje członków miejskiej społecznej rady do spraw osób niepełnosprawnych.
- Współpracuje z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych.
- Podejmuje działania zmierzające do ograniczenia skutków niepełnosprawności.
- Udostępnia na potrzeby pełnomocnika i samorządu wojewódzkiego oraz przekazuje wojewodzie uchwalone miejskie programy działań na rzecz osób niepełnosprawnych, w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej, na rzecz zatrudnienia i przestrzegania praw osób niepełnosprawnych oraz roczne informacje z ich realizacji.
- Może dofinansowywać koszty tworzenia i działalności warsztatów terapii zajęciowej.
- Rozpatruje wnioski kwalifikacyjne i dofinansowuje uczestnictwo osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych.
- Może dofinansowywać sport, kulturę, rekreację i turystykę osób niepełnosprawnych.
- Może dofinansowywać zapotrzebowanie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie przepisów.
- Może dofinansowywać likwidację barier architektonicznych w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych.
- Może dofinansowywać rehabilitację dzieci i młodzieży, oraz usługi tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika.
- Współpracuje z organami rentowymi w zakresie wynikającym z odrębnych przepisów.
- Prowadzi doradztwo organizacyjno-prawne i ekonomiczne w zakresie działalności gospodarczej lub rolniczej podejmowanej przez osoby niepełnosprawne.
- Współpracuje z właściwym terenowo inspektorem pracy w zakresie oceny i kontroli miejsc pracy osób niepełnosprawnych.

Wrocławska Rada Do Spraw Osób Niepełnosprawnych

- Inspiruje przedsięwzięcia zmierzające do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz realizacji ich praw.
- Opiniuje projekty powiatowych programów działań na rzecz tych osób i ocenia ich realizację.
- Opiniuje projekty uchwał i programów przyjmowanych przez Radę Miejską Wrocławia pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych.

II Zadania finansowane przez PFRON

PAŃSTWOWY FUNDUSZ REHABILITACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH - ODDZIAŁ DOLNOŚLĄSKI

ul. Szewska 6/7, 50-053 Wrocław
tel. (+48 71) 346 74 40
fax: (+48 71) 342 12 60

wroclaw@pfron.org.pl
<http://www.pfron.org.pl/>
godziny pracy: poniedziałek - piątek: 8:00 - 16:00

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych powstał na mocy ustawy z dnia 9 maja 1991 r. o zatrudnieniu i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych. PFRON jest funduszem celowym działającym obecnie na mocy ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.). Naczelnymi organami Funduszu są Rada Nadzorcza i Zarząd.

Środki PFRON przeznaczone są między innymi na:

- rekompensatę pracodawcom chronionego i otwartego rynku pracy podwyższonych kosztów związanych z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych (dofinansowanie do wynagrodzeń),
- refundację pracodawcom kosztów przystosowania, adaptacji i wyposażenia miejsc pracy osób niepełnosprawnych,
- dofinansowanie tworzenia i funkcjonowania warsztatów terapii zajęciowej oraz zakładów aktywności zawodowej,
- zlecanie organizacjom pozarządowym i fundacjom realizacji zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych,
- współfinansowanie projektów systemowych realizowanych ze środków pomocowych Unii Europejskiej,
- wspierane indywidualnych osób niepełnosprawnych poprzez:
 - udzielanie dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej, rolniczej lub wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej,
 - refundację składek na ubezpieczenia społeczne dla osób prowadzących działalność gospodarczą, niepełnosprawnych rolników oraz rolników zobowiązanych do opłacania składek za niepełnosprawnego domownika,

- dofinansowanie: likwidacji barier architektonicznych w komunikowaniu się i technicznych, zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych oraz turnusów rehabilitacyjnych,
- finansowanie aktywnych instrumentów rynku pracy dla osób zarejestrowanych jako bezrobotne lub poszukujące pracy (szkolenia, staże, itp.),
- programy PFRON.

Część środków finansowych PFRON - wspierających przede wszystkim indywidualne osoby niepełnosprawne - dystrybuowana jest przez jednostki samorządu powiatowego i wojewódzkiego.

Przychodami PFRON są głównie środki pochodzące z obowiązkowych miesięcznych wpłat pracodawców, którzy zatrudniają co najmniej 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy, a wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w ich zakładzie jest niższy niż 6%. W przypadku państwowych i niepaństwowych szkół, zakładów kształcenia nauczycieli oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych i resocjalizacyjnych wymagany wskaźnik wynosi 2%.

Z wpłat na Fundusz zwolnieni są pracodawcy, u których wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych wynosi co najmniej 6%. Zwolnione z wpłat są także podmioty nie działające w celu osiągnięcia zysku, które prowadzą działalność wyłącznie w zakresie rehabilitacji społecznej, leczniczej bądź edukacji osób niepełnosprawnych lub opieki nad osobami niepełnosprawnymi. Kolejną grupą zwolnionych są pracodawcy, którzy prowadzą zakłady pracy będące w likwidacji albo w stanie upadłości.

Nadzór nad Funduszem sprawuje minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, który na wniosek Prezesa Zarządu Funduszu, po uzyskaniu pozytywnej opinii Pełnomocnika, zatwierdza statut PFRON określający organizację, szczegółowe zasady i tryb działania Funduszu, w tym jego organów.

Samorządy lokalne otrzymują środki PFRON na podstawie algorytmu określonego w drodze rozporządzenia przez Radę Ministrów. Szczegółowe wyjaśnienia określające cele, zadania i zakres programów celowych znajdują się na stronach internetowych PFRON: <http://www.pfron.org.pl>

III Miejskie jednostki organizacyjne działające na rzecz osób niepełnosprawnych

Urząd Miejski Wrocławia

pl. Nowy Targ 1-8, 50-141 Wrocław
Teleinformatyczne Centrum
Obsługi Mieszkańca - tel. (+48 71) 777 77 77
kum@um.wroc.pl
<http://bip.um.wroc.pl>
<http://bip.um.wroc.biplo.pl/>
<http://www.wroclaw.pl>
godziny pracy: poniedziałek - piątek: 7:45 - 15:45

Rzecznik ds. Osób Niepełnosprawnych

ul. Gabrieli Zapolskiej 4, 50-032 Wrocław
pokój 342, III piętro
tel.+48 71 777 98 61
fax (+48 71) 777 79 94
Bartłomiej.Skrzynski@um.wroc.pl

Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych

ul. Gabrieli Zapolskiej 4, 50-032 Wrocław

Sekretariat, pok. 347, III piętro

tel. (+48 71) 777 77 60

fax (+48 71) 777 79 94

wzd@um.wroc.pl

<http://bip.um.wroc.pl><http://bip.um.wroc.biplo.pl/>

godziny pracy: poniedziałek - piątek: 7:45 - 15:45

Powiatowy Zespół ds. Orzekania**o Niepełnosprawności**

ul. Strzegomska 6, 53-611 Wrocław,

parter, pok. 9

tel. (+48 71) 782 23 60, 782 23 62

sekretariat@mops.wroclaw.pl

<http://www.mops.wroclaw.pl>

godziny przyjęć:

poniedziałek - piątek: 8:00 - 15:00

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Strzegomska 6, 53-611 Wrocław,

Sekretariat, pok. 206

tel. (+48 71) 782 23 00 do 03

fax (+48 71) 782 24 05

sekretariat@mops.wroclaw.pl

<http://www.mops.wroclaw.pl>

Informacja:

tel. (+48 71) 782 23 22

godziny pracy:

poniedziałek - piątek: 7:30 - 15:30

Dział Adaptacji Osób Niepełnosprawnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

ul. Strzegomska 6, 53-611 Wrocław,

sala 25, parter

tel. (+48 71) 782 23 39, 782 23 42, 782 23 57

fax (+48 71) 782 23 39

sekretariat@mops.wroclaw.pl

<http://www.mops.wroclaw.pl>

godziny pracy:

poniedziałek - piątek: 7:30 - 15:30

Powiatowy Urząd Pracy

ul. Gliniana 20-22, 50-525 Wrocław

tel. (+48 71) 770 16 00

fax: (+48 71) 770 16 33

Zielona linia - tel. 19 524

wrwr@pup-wroclaw.pl

<http://www.pup-wroclaw.pl>

godziny pracy:

poniedziałek - piątek: 7:30 - 15:30

godziny przyjęć:

poniedziałek - piątek: 7:30 - 14:30

Zarząd Zasobu Komunalnego

ul. Św. Elżbiety 3, 50-111 Wrocław,

tel. (+48 71) 777 84 00, 777 77 49, 777 79 31

fax: (+48 71) 777 75 06

sekretariat@zsk.wroc.pl

<http://www.zsk.wroc.pl>

godziny pracy: poniedziałek - piątek: 7:30 - 15:30

Wrocławskie Mieszkania Sp. z o.o.

ul. Reja 53-55, 50-343 Wrocław

tel. (+48 71) 323 57 00, 323 57 10

fax: (+48 71) 323 57 50

biuro@wm.wroc.pl

<http://www.wm.wroc.pl>

godziny pracy: poniedziałek - piątek: 7:30 - 15:30

1 Orzecznictwo

1.1 Orzecznictwo dla celów rentowych

1.1.1 Renta z tytułu niezdolności do pracy

Podstawa prawna:

- ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013r. poz. 1440 z późn. zm.).
- rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 14 grudnia 2004 r. w sprawie orzekania o niezdolności do pracy (Dz. U. z 2004. r. Nr 273, poz. 2711 z późn. zm.).

Orzekaniem o niezdolności do pracy dla celów rentowych zajmuje się lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Ocenia on stopień niezdolności do pracy oraz wydaje orzeczenie, na podstawie którego, ZUS podejmuje decyzję w sprawie świadczeń rentowych.

1.1.1.2 Gdzie należy składać wniosek?

ZUS Oddział we Wrocławiu

ul. Pretficza 11, 50-930 Wrocław
tel. (+48 22) 560 16 00,
(+48 71) 360 60 00, 360 65 55
fax: (+48 71) 361 96 33, 361 65 83

<http://www.zus.pl>
godziny przyjęć: poniedziałek 8:00 - 17:00,
wtorek - piątek 8:00 - 15:00

Zasięg: Wrocław (bez dzielnic obsługiwanych przez I/Wrocław oraz dzielnic i osiedli obsługiwanych przez I/Wrocław II).

ZUS I Inspektorat we Wrocławiu

ul. Reymonta 4/6, 50-225 Wrocław
tel. (22) 560 16 00, (71) 360 60 00, 360 65 55
fax: (71) 329 15 34

<http://www.zus.pl>
godziny przyjęć: poniedziałek 8:00 - 17:00,
wtorek - piątek 8:00 - 15:00

Zasięg: Wrocław - dzielnice: Wrocław-Śródmieście, Wrocław-Psie Pole.

ZUS II Inspektorat we Wrocławiu

ul. Litomska 36, 53-641 Wrocław
tel. (22) 560 16 00, (71) 360 60 00, 360 65 55
fax: (71) 360 67 18

<http://www.zus.pl>
godziny przyjęć: poniedziałek 8:00 - 17:00,
wtorek - piątek 8:00 - 15:00

Zasięg:

Wrocław - dzielnice: Wrocław-Fabryczna (bez osiedli Grabiszyn i Oporów), Wrocław-Stare Miasto (osiedle Szczepin).

Pamiętajmy, że orzecznictwo rentowe prowadzą także, oprócz ZUS, inne instytucje orzecznicze: komisja lekarska Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS); komisje lekarskie podległe MON lub MSW.

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Oddział Regionalny we Wrocławiu

ul. Powstańców Śląskich 62	Informacja emerytalno-rentowa
53-333 Wrocław	tel. (+48 71) 367 59 71
tel. (+48 71) 367 18 44	godziny pracy:
fax (+48 71) 367 29 38	poniedziałek - piątek 7:00 - 15:00
wroclaw@krus.gov.pl	godziny przyjęć: poniedziałek, wtorek, czwartek,
http://www.krus.gov.pl	piątek 7:30 - 14:30, środa 7:30 - 15:45

1.1.1.3 Wnioskowanie o wydanie orzeczenia

Ustalenie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy następuje na podstawie wniosku (druk *ZUS Rp-JR*). Powinien on zawierać:

- imię i nazwisko osoby zainteresowanej,
- datę i miejsce urodzenia,
- miejsce zamieszkania - zameldowania na pobyt stały,
- adres pobytu i adres do korespondencji (*jeżeli są inne niż adres zamieszkania*),
- numery NIP i PESEL,
- wskazanie rodzaju świadczenia, o które ubiega się osoba zainteresowana.

Do wniosku o należy dołączyć:

- kwestionariusz dotyczący okresów składkowych i nieskładkowych (druk *ZUS Rp-6*),
- dokumenty na potwierdzenie przebytych okresów składkowych i nieskładkowych,
- zaświadczenie pracodawcy o wysokości osiąganego wynagrodzenia (*na formularzu według wzoru określonego przez ZUS, druk ZUS Rp-7*) lub legitymację ubezpieczeniową, zawierającą wpisy dotyczące zarobków.
- zaświadczenie o stanie zdrowia wydane przez lekarza prowadzącego leczenie,
- inną dokumentację medyczną będącą w posiadaniu osoby ubiegającej się o rentę, która może mieć znaczenie dla wydania orzeczenia przez lekarza orzecznika ZUS,
- ankietę wypełnioną przez pracodawcę (*wywiad zawodowy*) druk *ZUS N-10*.

1.1.1.4 O czym orzeka lekarz orzecznik ZUS?

Lekarz orzecznik. wydaje orzeczenie o **niezdolności do pracy**. Oznacza to, że odpowiednio do stanu zdrowia, sprawności organizmu, wieku, zawodu, wykonywanej pracy, możliwości dalszego wykonywania pracy zarobkowej, a także możliwości przywrócenia zdolności do pracy przez leczenie, rehabilitację lub przekwalifikowanie zawodowe, kwalifikuje osobę jako:

- całkowicie niezdolną do pracy oraz samodzielnej egzystencji,
- całkowicie niezdolną do pracy,

- częściowo niezdolną do pracy.

Osoba z jednym z ww. orzeczeń może podjąć zatrudnienie w warunkach pracy chronionej lub na otwartym rynku pracy po wydaniu pozytywnej opinii przez lekarza medycyny pracy.

1.1.1.5 Do kogo można odwołać się, gdy nie zgadzamy się z opinią orzecznika?

- Od orzeczenia lekarza orzecznika osobie zainteresowanej przysługuje prawo wniesienia sprzeciwu do komisji lekarskiej ZUS w terminie 14 dni od dnia doręczenia tego orzeczenia. Sprzeciw wnosi się za pośrednictwem jednostki organizacyjnej ZUS właściwej ze względu na miejsce zamieszkania osoby zainteresowanej.
- Od decyzji komisji lekarskiej ZUS przysługują osobie zainteresowanej środki odwoławcze określone w odrębnych przepisach. Osoba zainteresowana, niezgadzająca się z wydaną decyzją, ma prawo wnieść odwołanie, w terminie miesiąca od dnia doręczenia decyzji, do okręgowego sądu pracy i ubezpieczeń społecznych.

Odwołanie wnosi się **za pośrednictwem organu rentowego**, który wydał decyzję do:

Sąd Okręgowy we Wrocławiu

VIII Wydział Ubezpieczeń Społecznych
ul. Joannitów 14, 50-525 Wrocław
pok. 33, piętro II
tel. (+48 71) 734 52 63
fax (+48 71) 748 29 46

VIIIubezpieczen@wroclaw.so.gov.pl
<http://www.wroclaw.so.gov.pl>
godziny pracy: poniedziałek: 7:30 - 18:00,
wtorek-piątek: 7:30 - 15:30

Sprawy w I instancji z zakresu ubezpieczeń społecznych z obszaru właściwości miejscowej Sądów Rejonowych: dla Wrocławia-Fabrycznej, dla Wrocławia-Krzyków.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu

IX Wydział Ubezpieczeń Społecznych
ul. Joannitów 14, 50-525 Wrocław
pok. 24, piętro I
tel. (+48 71) 734 52 55
fax (+48 71) 748 29 47

IXubezpieczen@wroclaw.so.gov.pl
<http://www.wroclaw.so.gov.pl>
godziny pracy: poniedziałek: 7:30 - 18:00,
wtorek-piątek: 7:30 - 15:30

Sprawy w I instancji z zakresu ubezpieczeń społecznych z obszaru właściwości miejscowej Sądów Rejonowych: dla Wrocławia-Śródmieścia a także do rozpoznawania spraw w II instancji.

1.1.1.6 Jakie warunki należy spełnić, aby otrzymać rentę?

Samo orzeczenie o niezdolności do pracy nie jest równoznaczne z prawem do renty. Prawo do renty ma osoba, która spełni łącznie następujące warunki:

- jest niezdolna do pracy,

- ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy,
- niezdolność do pracy powstała w określonych ustawą okresach składkowych (okres zatrudnienia, okres ubezpieczenia) i nieskładkowych (np. w okresie pobierania zasiłku chorobowego lub opiekuńczego) albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.

Staż ubezpieczeniowy

Okres ubezpieczenia wymagany do przyznania renty uzależniony jest od wieku osoby, w którym powstała niezdolność do pracy. Okres ten wynosi:

- 1 rok, jeśli niezdolność powstała przed ukończeniem 20 lat,
- 2 lata, w wieku od 20 do 22 lat,
- 3 lata, w wieku od 22 do 25 lat,
- 4 lata, w wieku od 25 do 30 lat,
- 5 lat, w wieku powyżej 30 lat.

Okres wymaganych 5 lat w odniesieniu do osób powyżej 30 roku życia musi przypadać w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed dniem zgłoszenia wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy. Jeżeli ubezpieczony nie osiągnął wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego, warunek posiadania wymaganego okresu uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony został zgłoszony do ubezpieczenia przed ukończeniem 18 lat albo w ciągu 6 miesięcy po ukończeniu nauki w szkole ponadpodstawowej, ponadgimnazjalnej lub w szkole wyższej oraz do dnia powstania niezdolności do pracy miał bez przerwy lub z przerwami nieprzekraczającymi 6 miesięcy okresy składkowe i nieskładkowe.

1.1.1.7 Rodzaje świadczeń z tytułu niezdolności do pracy:

- renta stała - jeżeli niezdolność do pracy jest trwała,
- renta okresowa - jeżeli niezdolność do pracy jest okresowa, renta ta przysługuje przez okres wskazany w decyzji organu rentowego,
- renta szkoleniowa - jeżeli wobec tej osoby orzeczono celowość przekwalifikowania zawodowego, ponieważ nie może ona pracować w dotychczasowym zawodzie, renta szkoleniowa przysługuje przez 6 miesięcy, z możliwością przedłużenia o dalsze 30 miesięcy (o ile jest to niezbędne do przekwalifikowania się).

1.1.1.8 Zmniejszenie lub zawieszenie świadczenia rentowego

W przypadku gdy przychód osiągnięty przez świadczeniobiorcę przekroczy w danym miesiącu 70% przeciętnego wynagrodzenia, ale będzie niższy niż 130% przeciętnego wynagrodzenia - renta ulegnie zmniejszeniu o kwotę przekroczenia. W sytuacji, gdy przychód ten przekroczy 130% przeciętnego wynagrodzenia - wypłata świadczenia rentowego ulegnie zawieszeniu.

Wysokość przychodów określana jest na podstawie przeciętnego wynagrodzenia za kwartał ogłaszanego przez Prezesa GUS dla celów emerytalnych. Dostępna i aktualizowana jest ona na stronie internetowej ZUS.

1.1.2 Renta socjalna

Podstawa prawna:

- ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2013 r. poz. 982 z późn. zm.).
- rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 września 2003 r. w sprawie przyznawania renty socjalnej (Dz. U. z 2003 r. Nr 170, poz. 1656z późn. zm.).

Renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

1. przed ukończeniem 18 roku życia,
2. w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej - przed ukończeniem 25 roku życia,
3. w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Ustalenia całkowitej niezdolności do pracy i przewidywanego okresu jej trwania dokonuje lekarz orzecznik ZUS na zasadach i w trybie określonym w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 z późn. zm.).

1.1.2.1 Do kogo można odwołać się, gdy nie zgadzamy się z opinią orzecznika?

- Od orzeczenia lekarza orzecznika osobie zainteresowanej przysługuje prawo wniesienia sprzeciwu do komisji lekarskiej ZUS w terminie 14 dni od dnia doręczenia tego orzeczenia. Sprzeciw wnosi się **za pośrednictwem jednostki organizacyjnej ZUS** właściwej ze względu na miejsce zamieszkania osoby zainteresowanej.
- Od decyzji komisji lekarskiej ZUS przysługują osobie zainteresowanej środki odwoławcze określone w odrębnych przepisach. Osoba zainteresowana, niezgadzająca się z wydaną decyzją, ma prawo wnieść odwołanie, w terminie miesiąca od dnia doręczenia decyzji, do okręgowego sądu pracy i ubezpieczeń społecznych (adresy i właściwość sądów podana w dziale 1.1.1.5).

Odwołanie wnosi się za pośrednictwem organu rentowego, który wydał decyzję.

1.1.2.2 Zawieszenie prawa do renty socjalnej

Prawo do renty socjalnej zawiesza się, jeżeli zostały osiągnięte przychody w łącznej kwocie wyższej niż 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS do celów emerytalnych. Aktualna kwota przychodu dostępna jest na stronie internetowej ZUS.

Osoba pobierająca rentę socjalną jest obowiązana niezwłocznie powiadomić organ wypłacający rentę socjalną o osiągnięciu przychodu w kwocie powodującej zawieszenie prawa do renty socjalnej.

1.1.3 Inne świadczenia z ZUS

Podstawa prawna:

- ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. z 2009 r. Nr 167 poz. 1322 z późn. zm.).

- zasiłek chorobowy - dla ubezpieczonego, którego niezdolność do pracy spowodowana została wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową,
- świadczenie rehabilitacyjne - dla ubezpieczonego, który po wyczerpaniu zasiłku chorobowego jest nadal niezdolny do pracy, a dalsze leczenie lub rehabilitacja lecznicza rokują odzyskanie zdolności do pracy,
- renta szkoleniowa - dla ubezpieczonego, w stosunku do którego orzeczono celowość przekwalifikowania zawodowego ze względu na niezdolność do pracy w dotychczasowym zawodzie spowodowaną wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową,
- zasiłek wyrównawczy - dla ubezpieczonego będącego pracownikiem, którego wynagrodzenie uległo obniżeniu wskutek stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu,
- renta rodzinna - dla członków rodziny zmarłego ubezpieczonego lub rencisty uprawnionego do renty z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej.

1.2 Orzecznictwo dla celów pozarentowych

1.2.1 Instytucje orzekające - wprowadzenie

Do orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności powołane są Powiatowe Zespoły do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności jako organy I instancji oraz Wojewódzkie Zespoły do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności działające jako II instancja - odwoławcza. Orzekanie o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności jest orzecznictwem dla celów pozarentowych, w celu korzystania z ulg i uprawnień.

W przypadku osób zameldowanych na podstawie odrębnych przepisów na terenie Gminy Wrocław lub na jej terenie przebywających, właściwym miejscowo, w celu uzyskania orzeczenia jest Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu, funkcjonujący w strukturze wrocławskiego Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, z siedzibą przy ulicy Strzegomskiej 6 we Wrocławiu - tel. (71) 782 23 60, 782 23 62. Zespół przyjmuje osoby zainteresowane od poniedziałku do piątku, w godzinach 8:00 - 15:00. Druki niezbędne do ubiegania się o wydanie omawianego orzeczenia dostępne są w siedzibie Zespołu (pokój 9, parter lub pobrać je można ze strony Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej - <http://www.mops.wroclaw.pl> (*zespół obejmuje zasięgiem swego działania powiat grodzki - Wrocław i powiat ziemski wrocławski*).

1.2.2 Orzekanie o stopniu niepełnosprawności

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu wydaje **orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dla osób po ukończeniu 16 roku życia**, na wniosek osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego, albo za ich zgodą na wniosek ośrodka pomocy społecznej.

Wniosek o wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności zawiera:

- Dane osobowe osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego albo opiekuna prawnego, w przypadku osoby niepełnoletniej;

- Adres zamieszkania lub pobytu, serię i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość oraz numer PESEL;
- Określenie celu dla którego niezbędne jest uzyskanie orzeczenia;
- Dane dotyczące sytuacji społecznej i zawodowej osoby zainteresowanej;
- Oświadczenia osoby zainteresowanej lub przedstawiciela ustawowego/opiekuna prawnego w przypadku osoby niepełnoletniej, o prawdziwości danych zawartych we wniosku.

Do wniosku o wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dołącza się zaświadczenie lekarskie o stanie zdrowia wydane dla potrzeb zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności zawierające: opis rozpoznanych chorób zasadniczych i współistniejących. Musi być ono wydane (nie wcześniej niż na 30 dni przed dniem złożenia wniosku) przez lekarza, pod opieką którego osoba zainteresowana pozostaje. W analogiczny sposób dołączyć można także inne posiadane dokumenty medyczne oraz wszelką posiadaną dokumentację medyczną mogącą mieć wpływ na ustalenie stopnia niepełnosprawności.

Wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności następuje na posiedzeniu składu orzekającego, po przeprowadzonym uprzednio badaniu lekarskim.

Osoba zainteresowana zawiadamiana jest o terminie badania lekarskiego i posiedzenia składu orzekającego listownie, na co najmniej 14 dni przed jego datą i nie później niż w ciągu 1 miesiąca od daty złożenia wniosku.

Natomiast w przypadku spraw szczególnie skomplikowanych - w terminie do dwóch miesięcy od daty złożenia wniosku.

Skład orzekający wydaje orzeczenie o stopniu niepełnosprawności zaliczające osobę zainteresowaną do jednego z trzech stopni niepełnosprawności: **znacznego, umiarkowanego** albo **lekkiego**.

Do **znacznego stopnia niepełnosprawności** zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Do **umiarkowanego stopnia niepełnosprawności** zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej i częściowej pomocy innych, w celu pełnienia ról społecznych.

Do **lekkiego stopnia niepełnosprawności** zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu powodującej istotne obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mającą ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Stopień niepełnosprawności orzekany jest: **na stałe** - jeżeli według wiedzy medycznej stan zdrowia nie rokuje poprawy, **albo na czas określony (orzeczenie czasowe)** - jeżeli według wiedzy medycznej może nastąpić poprawa stanu zdrowia. Każde orzeczenie o stopniu niepełnosprawności zawiera cyfrowo-literowe określenie symboli przyczyny niepełnosprawności i zawiera także wskazania dotyczące:

- odpowiedniego zatrudnienia;
- szkolenia;
- zatrudnienia w zakładzie aktywności zawodowej;
- uczestnictwa w terapii zajęciowej;
- zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze;
- korzystania z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji;
- konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji;
- konieczności stałego współdziałania opiekuna prawnego dziecka w procesie jego leczenia;
- rehabilitacji i edukacji;
- korzystania z karty parkingowej;
- konieczności zamieszkiwania w oddzielnym pokoju.

Od orzeczenia Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu przysługuje odwołanie do Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu, za pośrednictwem Zespołu, który orzeczenie wydał, w terminie 14 dni od daty jego odbioru.

Z kolei orzeczenie Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu może być zaskarżone w terminie 30 dni od daty jego doręczenia do Sądu Okręgowego we Wrocławiu (adresy i właściwość sądów podana w dziale 1.1.1.5).

Postępowanie w sprawach odwoławczych wolne jest od kosztów i opłat sądowych.

1.2.3 Orzekanie o stopniu niepełnosprawności o wskazaniach do ulgi i uprawnień

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu wydaje **orzeczenia o stopniu niepełnosprawności o wskazaniach do ulgi i uprawnień** na wniosek osoby zainteresowanej posiadającej ważne orzeczenie o zaliczeniu do jednej z grup inwalidów lub niezdolności do pracy.

Wniosek o wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności o wskazaniach do ulgi i uprawnień zawiera:

- dane osobowe osoby zainteresowanej;
- adres zamieszkania lub pobytu, serię i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość, numer PESEL;
- określenie celu dla którego niezbędne jest uzyskanie orzeczenia;
- dane dotyczące sytuacji społecznej i zawodowej osoby zainteresowanej;
- oświadczenia osoby zainteresowanej o prawdziwości danych zawartych we wniosku.

Do wniosku o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności dołącza się zaświadczenie lekarskie o stanie zdrowia wydane dla potrzeb zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności zawierające: opis

rozpoznanych chorób zasadniczych i współistniejących (wydane nie wcześniej niż na 30 dni przed dniem złożenia wniosku) przez lekarza pod opieką którego dziecko pozostaje, a także inne posiadane dokumenty medyczne mogące mieć wpływ na ustalenie niepełnosprawności, a także formularz informacji o uczniu wypełniany przez pedagoga szkolnego lub wychowawcę klasy.

W postępowaniu, w sprawach w których mowa powyżej, stopień niepełnosprawności określa się na podstawie przedłożonych orzeczeń, a wskazania zawarte w orzeczeniu ustala się stosownie do naruszonej sprawności organizmu i ograniczeń funkcjonalnych uzasadniających korzystanie z określonych ulg i uprawnień.

Od wydanego przez Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu orzeczenia o stopniu niepełnosprawności o wskazaniach do ulg i uprawnień **nie przysługuje, zgodnie z obowiązującymi przepisami odwołanie.**

1.2.4 Orzekanie o niepełnosprawności

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu wydaje orzeczenia o niepełnosprawności dla osób przed ukończeniem 16 roku życia, na wniosek jego przedstawiciela ustawowego lub opiekuna prawnego, albo za ich zgodą na wniosek ośrodka pomocy społecznej.

Wniosek o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności dla osoby, która nie ukończyła 16 lat zawiera:

- dane osobowe tej osoby oraz jego przedstawiciela ustawowego lub opiekuna prawnego;
- adres zamieszkania lub pobytu, serię i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość, numer PESEL osoby ubiegającej się o orzeczenie i jej przedstawiciela ustawowego lub opiekuna prawnego;
- określenie celu dla którego niezbędne jest uzyskanie orzeczenia;
- dane dotyczące sytuacji społecznej i szkolnej;
- oświadczenia przedstawiciela ustawowego dziecka lub opiekuna prawnego o prawdziwości danych zawartych we wniosku.

Do wniosku o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności dołącza się dokumentację medyczną, w tym: zaświadczenie lekarskie o stanie zdrowia zawierające: jego opis, rozpoznanie chorób zasadniczych i współistniejących, wydane (nie wcześniej niż na 30 dni przed dniem złożenia wniosku) przez lekarza pod opieką którego osoba zainteresowana pozostaje, a także inne posiadane dokumenty medyczne mogące mieć wpływ na ustalenie niepełnosprawności, a także formularz informacji o uczniu wypełniany przez pedagoga szkolnego lub wychowawcę klasy.

Wydanie orzeczenia o niepełnosprawności następuje na posiedzeniu składu orzekającego po przeprowadzonym uprzednio badaniu lekarskim.

Przedstawiciel ustawowy dziecka lub opiekun prawny zawiadamiany jest o terminie badania lekarskiego i posiedzeniach składu orzekającego listownie, na co najmniej 14 dni przed jego datą, nie później niż w ciągu 1 miesiąca od daty złożenia wniosku. Natomiast w przypadku spraw szczególnie skomplikowanych w terminie do 2 miesięcy od daty złożenia wniosku.

Ocena niepełnosprawności dziecka dokonywana jest na podstawie:

- przewidywanego okresu trwania upośledzenia stanu zdrowia przekraczającego okres 12 miesięcy;
- niezdolności do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, takich jak samoobsługa, samodzielne poruszanie się, komunikowanie się z otoczeniem, co powoduje konieczność zapewnienia stałej opieki lub pomocy, w sposób przewyższający zakres opieki nad zdrowym dzieckiem w analogicznym wieku, albo znacznego zaburzenia funkcjonowania organizmu, wymagającego systematycznych i częstych zabiegów leczniczych i rehabilitacyjnych w domu i poza domem.

Orzeczenie zaliczające dziecko do osób niepełnosprawnych stanowić może podstawę do:

- uzyskania zasiłku pielęgnacyjnego i/lub świadczenia pielęgnacyjnego;
- zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i pomoce techniczne ułatwiające funkcjonowanie;
- korzystania z karty parkingowej.

Od orzeczenia Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu przysługuje odwołanie do Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu, za pośrednictwem Zespołu, który orzeczenie wydał w terminie 14 dni od daty jego odbioru.

Z kolei orzeczenie Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu może być zaskarżone w terminie 30 dni od daty jego doręczenia do Sądu Okręgowego we Wrocławiu (adresy i właściwość sądów podana w dziale 1.1.1.5).

Postępowanie w sprawach odwoławczych wolne jest od kosztów i opłat sądowych.

1.3 Legitymacje osoby niepełnosprawnej

Orzeczenia wydawane przez Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności we Wrocławiu stanowią podstawę do korzystania z ulg i uprawnień przysługujących na podstawie odrębnych przepisów.

Dokumentem potwierdzającym status osoby niepełnosprawnej jest legitymacja osoby niepełnosprawnej wydawana przez Prezydenta. Legitymację wydają Przewodniczący lub Sekretarz Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności.

Wniosek o wydanie legitymacji osoba zainteresowana lub jej przedstawiciel ustawowy bądź opiekun prawny składa w Zespole dołączając do niego w przypadku osób po ukończeniu 16 roku życia:

- dwa aktualne zdjęcia o wymiarach 35 mm x 45 mm;
- kserokopię orzeczenia o stopniu niepełnosprawności lub grupie inwalidzkiej (oryginał orzeczenia i dowód osobisty do wglądu przy składaniu wniosku).

W przypadku osób przed ukończeniem 16 roku życia:

- kserokopię orzeczenia o niepełnosprawności (oryginał orzeczenia i dowód osobisty przedstawiciela ustawowego dziecka lub opiekuna prawnego do wglądu przy składaniu wniosku).

Na wniosek osoby zainteresowanej lub przedstawiciela ustawowego lub opiekuna prawnego dziecka, w legitymacji wpisywany jest symbol przyczyny niepełnosprawności.

Legitymacja wydawana jest w ciągu 7 dni od daty złożenia wniosku, a postępowanie w sprawie o jej wydanie jest **wolne od opłat**.

2 Charakterystyka szkolnictwa specjalnego i integracyjnego

2.1 Szkolnictwo specjalne

Kształceniem specjalnym obejmuje się dzieci i młodzież niepełnosprawną oraz niedostosowaną społecznie, wymagającą stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy. Kształcenie to może być prowadzone w formie nauki w szkołach ogólnodostępnych, szkołach lub oddziałach integracyjnych, albo specjalnych i w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych.

W zależności od stopnia niepełnosprawności uczniowie realizują różne podstawy programowe. Uczniowie upośledzeni umysłowo w stopniu lekkim realizują podstawę programową, taką samą, jak uczniowie w szkołach ogólnodostępnych, uczniowie upośledzeni umysłowo w stopniu umiarkowanym lub znacznym realizują odrębną podstawę programową.

Podstawą do objęcia ucznia kształceniem specjalnym jest orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane przez publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne.

Liczba uczniów w oddziale szkolnym powinna wynosić:

- dla upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim - od 10 do 16 uczniów;
- dla upośledzonych umysłowo w stopniu umiarkowanym lub znacznym - od 6 do 8 uczniów;
- dla niewidomych i słabo widzących - od 8 do 10 uczniów;
- dla niesłyszących i słabo słyszących - od 6 do 8 uczniów;
- dla uczniów z chorobą przewlekłą - od 10 do 16 uczniów;
- dla uczniów z zaburzeniami psychicznymi - od 6 do 8 uczniów;
- dla uczniów z autyzmem i niepełnosprawnościami - od 2 do 4 uczniów;
- dla niepełnosprawnych ruchowo - od 8 do 12 uczniów;
- dla niedostosowanych społecznie, zagrożonych uzależnieniem i z zaburzeniami zachowania - od 10 do 16 uczniów.

Orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, a także o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych wydają zespoły orzekające, działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym w poradniach specjalistycznych. Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego określa zalecane formy kształcenia specjalnego, z uwzględnieniem rodzaju niepełnosprawności, stopnia upośledzenia umysłowego lub innego zaburzenia.

Kształcenie dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w szkołach specjalnych jest prowadzone nie dłużej niż do ukończenia przez ucznia;

- 18 roku życia - w przypadku szkoły podstawowej;
- 21 roku życia - w przypadku gimnazjum;
- 24 roku życia - w przypadku szkoły ponadgimnazjalnej.

Natomiast uczniowie upośledzeni umysłowo w stopniu głębokim realizują obowiązek szkolny w formie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, które mogą być organizowane od 3 do 25 roku życia.

2.1.1 Zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim

Zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze są formą realizacji obowiązku szkolnego przez dzieci i młodzież z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim w wieku od 3 do 25 lat w szkołach specjalnych. Mogą być prowadzone indywidualnie lub zespołowo.

Minimalny wymiar zajęć, w zależności od możliwości psychofizycznych oraz specyficznych potrzeb rewalidacyjnych uczestników zajęć, wynosi:

- 20 godzin tygodniowo, nie więcej niż 6 godzin dziennie - w przypadku zajęć zespołowych (2-4 osób);
- 10 godzin tygodniowo, nie więcej niż 4 godziny dziennie - w przypadku zajęć indywidualnych.

Nie wyodrębnia się etapów edukacyjnych i klas, uczestnicy zajęć nie podlegają przepisom w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania, nie otrzymują świadectw, nie obowiązuje ich żadna podstawa programowa. Zajęcia prowadzone są w oparciu o indywidualny program opracowany przez prowadzącego je nauczyciela we współpracy z psychologiem, na podstawie wskazań zawartych w orzeczeniu o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, wydawanych na okres do pięciu lat.

Wybór oferty kształcenia

Wybór przedszkola/szkoły, to niezwykle istotny moment, w którym decydujecie Państwo, czy Wasze dziecko dostanie szansę na rozwój swoich możliwości, czy też zamknie je w sobie pod ciężarem, którego nie będzie mogło udźwignąć.

Pamiętajcie państwo, że wybieracie przedszkole/szkołę dla swojego dziecka a nie dla siebie!

Dokonując wyboru oferty kształcenia, wychowania i opieki w przedszkolu/szkole:

- specjalnej;
- integracyjnej;
- ogólnodostępnej.

Należy uwzględnić wyniki, diagnozy i opinie specjalistów, pamiętając, że zawsze istnieje możliwość przejścia np. ze szkoły specjalnej do ogólnodostępnej lub z ogólnodostępnej do specjalnej. **Choć nie bez znaczenia jest kierunek i czas tego przejścia.**

Podstawą do podjęcia decyzji o wyborze przedszkola czy szkoły dla Państwa dziecka powinna być rzetelna diagnoza. Ważne jest zatem aby dziecko, jak najwcześniej trafiło do odpowiednich specjalistów, którzy dokonają rzetelnej i kompleksowej diagnozy. Poradnie psychologiczno-pedagogiczne zapewniają każdemu dziecku wielospecjalistyczną pomoc dostosowaną do jego potrzeb.

Kryteriami do dokonania wyboru właściwej edukacji są:

- aktualny poziom rozwoju i wynikające z niego potrzeby dziecka;
- możliwości wyznaczone poziomem intelektualnym i funkcjonowaniem zmysłów wzroku i słuchu oraz

dotychczasowy postęp dydaktyczny ucznia.

Odpowiedzialni i kompetentni specjaliści pomogą we wskazaniu właściwej ścieżki edukacyjnej dla **państwa dziecka**- tj. dokonaniu wyboru pomiędzy szkołą ogólnodostępną, integracyjną lub specjalną. W podjęciu właściwej decyzji niezwykle istotna jest państwa rola. Możecie państwo uzyskiwać rzetelne informacje o możliwościach i osiągnięciach szkolnych dziecka, uczestniczyć w podejmowaniu decyzji o wyborze odpowiedniej dla niego formy kształcenia oraz mieć możliwość udziału w ocenie skuteczności przebiegu procesu edukacyjnego.

Każdy przypadek ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego winien być rozpatrywany indywidualnie, dlatego też ścieżka edukacyjna ucznia kształcenie ogólnodostępne, integracyjne lub specjalne jest wyborem adekwatnym do możliwości i jego potrzeb.

2.2 Szkolnictwo integracyjne

Szkoły integracyjne przeznaczone są dla uczniów posiadających orzeczenie uprawniające do kształcenia specjalnego w formie kształcenia integracyjnego. Dzieci niepełnosprawne uczą się razem ze swoimi pełnosprawnymi rówieśnikami. Klasa integracyjna liczy od 15 do 20 uczniów, w tym od 3 do 5 uczniów z różnymi rodzajami niepełnosprawności.

W klasie integracyjnej wymaga się ścisłej współpracy nauczyciela wspomagającego z nauczycielem przedmiotu. w czasie prowadzenia lekcji nauczyciel wspomagający bierze w nich udział i pomaga w nauce osobom niepełnosprawnym. Nauczyciele układają program edukacyjno-terapeutyczny.

Klasy integracyjne umożliwiają dzieciom niepełnosprawnym rozwój w warunkach typowej grupy rówieśniczej. Ponadto dzieci zdrowe uczą się tolerancji, niesienia pomocy, wzajemnej współpracy oraz demokracji w odniesieniu do swoich niepełnosprawnych koleżanek i kolegów.

Inną formą kształcenia integracyjnego jest włączanie pojedynczych uczniów niepełnosprawnych w ogólnodostępnych oddziałach przedszkoli i szkół.

2.3 Transport uczniów

Obowiązkiem gminy jest:

- Zapewnienie uczniom niepełnosprawnym bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do najbliższej szkoły podstawowej i gimnazjum, a uczniom z niepełnosprawnością ruchową, upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym - także do najbliższej szkoły ponadgimnazjalnej, nie dłużej jednak niż do ukończenia 21 roku życia;
- Zapewnienie dzieciom i młodzieży upośledzonym umysłowo w stopniu głębokim uczestniczącym w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych, a także dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym ze sprzężonymi niepełnosprawnościami, bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do ośrodka umożliwiającego tym dzieciom i młodzieży realizację obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia;

- Zapewnienie niepełnosprawnym dzieciom sześciolatni realizującym specjalny tryb nauki bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do najbliższego przedszkola, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej lub ośrodka umożliwiającego dzieciom realizującym obowiązkowe przygotowanie przedszkolne lub zwrot kosztu przejazdu ucznia i opiekuna środkami komunikacji publicznej, jeżeli dowieżenie zapewniają rodzice.

Istnieje również możliwość zwrotu kosztów przejazdu ucznia niepełnosprawnego oraz jego opiekuna do szkoły lub ośrodka wymienionych powyżej.

3 Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych

3.1 Osoba niepełnosprawna a pracodawca

Osobie zatrudnionej, która w wyniku wypadku przy pracy lub choroby zawodowej utraciła zdolność do pracy na dotychczasowym stanowisku, pracodawca jest obowiązany wydzielić lub zorganizować odpowiednie stanowisko pracy z podstawowym zapleczem socjalnym, nie później niż w okresie trzech miesięcy od daty zgłoszenia przez tę osobę gotowości przystąpienia do pracy. Zgłoszenie gotowości przystąpienia do pracy powinno nastąpić w ciągu miesiąca od dnia uznania za osobę niepełnosprawną. Przepisu tego nie stosuje się, gdy wyłączną przyczyną wypadku przy pracy było naruszenie przepisów w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przez pracownika z jego winy lub jego stanu nietrzeźwości udowodnione przez pracodawcę.

- czas pracy osoby niepełnosprawnej o lekkim stopniu niepełnosprawności nie może przekraczać 8 godzin na dobę i 40 godzin tygodniowo;
- czas pracy osoby niepełnosprawnej o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności nie może przekraczać 7 godzin na dobę i 35 godzin tygodniowo (o ile nie uzyska ona zaświadczenia lekarskiego o celowości stosowania skróconej normy czasu pracy);
- osoba niepełnosprawna nie może być zatrudniona w porze nocnej i w godzinach nadliczbowych;
- skrócony wymiar czasu pracy obowiązuje od dnia następującego po przedstawieniu pracodawcy orzeczenia o niepełnosprawności.

Ważne informacje!

Przepisów dotyczących zmniejszonego czasu pracy nie stosuje się: do osób zatrudnionych przy pilnowaniu oraz gdy, na wniosek osoby zatrudnionej, lekarz przeprowadzający badania profilaktyczne pracowników lub w razie jego braku, lekarz sprawujący opiekę nad tą osobą, wyrazi na to zgodę. Koszty tych badań ponosi pracodawca.

Osoba niepełnosprawna - niezależnie od rodzaju i stopnia niepełnosprawności - ma prawo do **dotkądowej przerwy w pracy** na gimnastykę usprawniającą lub wypoczynek. Czas przerwy wynosi 15 minut i jest wliczany do czasu pracy. Nie narusza to przepisów Kodeksu Pracy. Stosowanie specjalnych norm czasu pracy jest odpowiednikiem zatrudnienia na pełnym etacie i nie powoduje obniżenia wysokości wynagrodzenia wypłacanego w stałej miesięcznej wysokości. Pracodawcy dość często pytają o kwestie typu:

czy 7-godzinny dzień pracy jest rozumiany jako 7/8 etatu czy jest to pełen etat. Tu należy więc podkreślić, że zmniejszona liczba godzin pracy dla osób ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności nie oznacza zmniejszenia etatu. Dla osób tych pełen etat stanowi 7 godzin dziennie i 35 godzin tygodniowo.

Osobie zaliczonej do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności przysługuje dodatkowy urlop wypoczynkowy w wymiarze 10 dni roboczych w roku kalendarzowym. Prawo do pierwszego urlopu dodatkowego osoba ta nabywa po przepracowaniu jednego roku po dniu zaliczenia jej do jednego z tych stopni niepełnosprawności. Urlop ten nie przysługuje osobie uprawnionej do urlopu wypoczynkowego w wymiarze przekraczającym 26 dni roboczych lub do urlopu dodatkowego na podstawie odrębnych przepisów.

Osoba o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności ma prawo do zwolnienia od pracy z zachowaniem prawa do wynagrodzenia:

- w wymiarze do 21 dni roboczych w celu uczestniczenia w turnusie rehabilitacyjnym, nie częściej niż raz w roku (wówczas nie przysługuje dodatkowy urlop w wymiarze 10 dni);
- w celu wykonania badań specjalistycznych, zabiegów leczniczych lub usprawniających, a także w celu uzyskania zaopatrzenia ortopedycznego lub jego naprawy, jeżeli czynności te nie mogą być wykonane poza godzinami pracy.

Ważne!

Łączny wymiar dodatkowego 10 dniowego urlopu i zwolnienia od pracy w celu uczestniczenia w turnusie rehabilitacyjnym, nie może przekroczyć 21 dni roboczych w roku kalendarzowym.

- wynagrodzenie za czas powyższych zwolnień od pracy oblicza się jak ekwiwalent pieniężny za urlop wypoczynkowy;
- pracujące osoby niepełnosprawne mają prawo do korzystania ze szkoleń organizowanych przez pracodawcę.

Osoby niepełnosprawne zatrudnione w zakładach pracy chronionej mają prawo do korzystania (od pracodawcy) z dodatkowych możliwości pomocy finansowej i pozafinansowej, zgodnie z regulaminem Zakładowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

3.2 Zadania z zakresu rehabilitacji osób z niepełnosprawnością

3.2.1 Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością

3.2.1.1 Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu

Zadania z zakresu aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnością realizowane są przez Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu.

Do zadań Urzędu należy pomoc osobom z niepełnosprawnością w poszukiwaniu pracy, świadczenie usług poradnictwa zawodowego i realizacja programów finansowanych ze środków PFRON.

Do głównych zadań pośrednictwa pracy należy:

- pozyskiwanie ofert pracy;
- realizowanie ofert pracy (kierowanie, zgodnie z kryteriami wskazanymi przez pracodawcę, zarejestrowanych osób na wolne miejsca pracy);
- kierowanie osób na staże, prace interwencyjne, roboty publiczne;
- współdziałanie z instytucjami zajmującymi się problematyką osób niepełnosprawnych;
- informowanie pracodawców oraz osób niepełnosprawnych o realizowanych zadaniach.

Do głównych zadań poradnictwa zawodowego należy:

- pomoc w wyborze odpowiedniego rodzaju szkolenia;
- pomoc w określeniu obszarów poszukiwania pracy z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z niepełnosprawności;
- pomoc w zaplanowaniu ścieżki kariery zawodowej;
- przygotowanie do kontaktu z pracodawcą (pomoc w napisaniu cv, przygotowanie się do rozmowy kwalifikacyjnej itp.);
- przedstawienie metod i technik poszukiwania pracy.

Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu mieści się przy ulicy Glinianej 20-22:

- Centrum Aktywizacji Zawodowej - budynek A,
- Pion Ewidencji i Świadczeń - budynek B.

Rejestracja osób bezrobotnych niepełnosprawnych, odbywa się w budynku B na parterze.

Załatwienie spraw przez osoby niepełnosprawne w budynku B odbywa się w dwóch miejscach: punkt wydawania zaświadczeń, dział świadczeń - pok. B103. W punkcie wydawania zaświadczeń można pobrać zaświadczenie i uaktualnić ubezpieczenie. Natomiast w pokoju B105 załatwia się wszelkie inne formalności (np. zgłaszanie zmian dotyczących i mających wpływ na posiadany status osoby bezrobotnej, a także wszelkich zmian formalnych np. zmiana dowodu osobistego, zmiana telefonu, zmiana stanu cywilnego itd.).

Oferty pracy dla osób niepełnosprawnych oraz pośrednicy pracy zajmujący się obsługą osób niepełnosprawnych znajdują się w budynku A, na pierwszym piętrze, w sali A.

Pośrednicy pracy w ramach pomocy udzielanej osobom niepełnosprawnym zarejestrowanym w Urzędzie mogą umówić osoby bezrobotne z doradcą zawodowym (w budynku A) między innymi celem udzielenia porady zawodowej.

Strona internetowa www.pup-wroclaw.pl została przystosowana dla osób słabowidzących. W lewym górnym rogu został umieszczony odnośnik „wersja dla słabowidzących”, po kliknięciu którego dane na zawarte na stronie internetowej są widoczne w sposób bardziej wyrazisty, kontrastowy.

Dla potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym osób niesłyszących, tut. Urząd przeszkolił część urzędników kursem języka migowego. Językiem migowym posługują się pracownicy w budynku B w pokojach: B103, a także B105 oraz w budynku A: pośrednicy pracy (w sali A) i doradcy zawodowi w pokojach: 412 i 413.

Budynki Urzędu są przystosowane logistycznie do sprawnego przemieszczania się osób niepełnosprawnych poprzez zamontowaną windę. Ponadto w obu budynkach znajdują się toalety

przystosowane dla osób niepełnosprawnych. W budynku B znajduje się na trzecim piętrze, w budynku A na pierwszym piętrze.

3.2.1.2 Zespół ds. Osób Niepełnosprawnych w Wydziale Zdrowia i Spraw Społecznych

Zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej osób z niepełnosprawnością realizowane są przez Zespół ds. Osób Niepełnosprawnych w Wydziale Zdrowia i Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego Wrocławia z siedzibą przy ulicy Gabrieli Zapolskiej 4, III piętro, pokoje 341, 342 i 344, tel. (71) 777 78 41, 777 82 12, 777 80 27, 777 89 54, 777 88 49, fax: (+48 71) 777 79 94.

Do głównych zadań Zespół ds. Osób Niepełnosprawnych należy:

- przyznawanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej lub wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej;
- przyznawanie stażu dla osób niepełnosprawnych;
- dokonywanie zwrotów kosztów wyposażenia stanowiska pracy;
- dokonywanie zwrotów kosztów zatrudnienia pracownika pomagającego pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy w czynnościach ułatwiających komunikowanie się z otoczeniem;
- informowanie pracodawców oraz osób niepełnosprawnych o realizowanych zadaniach.

3.2.2 Zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej, które mogą być finansowane ze środków PFRON

3.2.2.1 Zwrot kosztów przystosowania stanowisk pracy, adaptacji pomieszczeń i urządzeń do potrzeb osób niepełnosprawnych

Opis pomocy:

W jej ramach można uzyskać refundację kosztów przystosowania stanowiska pracy, adaptacji pomieszczeń i urządzeń do potrzeb niepełnosprawnych, zakupu i autoryzacji oprogramowania, w celu wykorzystania zdolności zawodowych osób niepełnosprawnych.

Wysokość pomocy:

Maksymalnie 20-krotność przeciętnego wynagrodzenia.

Kto się może ubiegać:

Pracodawca, który chce zatrudnić osoby niepełnosprawne i przystosować dla nich stanowisko pracy.

Osoby te muszą być:

- osobami bezrobotnymi lub poszukującymi pracy i nie pozostającymi w zatrudnieniu, skierowanymi do pracy przez grodzki urząd pracy;
- osobami pozostającymi w zatrudnieniu u pracodawcy występującego o zwrot kosztów, jeżeli stali się niepełnosprawni podczas zatrudnienia u tego pracodawcy, z wyjątkiem przypadków, gdy przyczyną powstania niepełnosprawności było zawinione przez pracodawcę lub przez pracownika naruszenie przepisów, w tym przepisów prawa pracy.

Zobowiązania wynikające z przyznania pomocy:

Pracodawca korzystający z pomocy zobowiązany jest do:

- poniesienia kosztów przystosowania stanowiska pracy;
- zatrudnienia przez okres co najmniej 36 miesięcy osoby niepełnosprawnej po zawarciu umowy z nią umowy.

Forma realizacji:

Pomoc udzielana jest na podstawie umowy cywilnoprawnej zawartej z Prezydentem Wrocławia.

Formy zabezpieczenia:

Zabezpieczenie nie jest wymagane.

Wnioski:

Pomoc przyznawana jest na podstawie: „wniosku o zwrot dodatkowych kosztów związanych z zatrudnieniem pracowników niepełnosprawnych” (wniosek **Wn-KZ** część I i II).

Miejsce realizacji: Zespół ds. Osób Niepełnosprawnych.

3.2.2.2 Zwrot miesięcznych kosztów zatrudnienia pracownika pomagającego pracownikowi niepełnosprawnemu

Opis pomocy:

Pracodawca, który zatrudnia pracownika niepełnosprawnego, może otrzymać zwrot miesięcznych kosztów zatrudnienia pracownika pomagającego pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy w zakresie czynności ułatwiających komunikowanie się z otoczeniem, a także czynności niemożliwych lub trudnych do samodzielnego wykonania przez pracownika niepełnosprawnego na stanowisku pracy.

Wysokość pomocy:

Wysokość zwrotu stanowi iloczyn kwoty najniższego wynagrodzenia i ilorazu liczby godzin w miesiącu, przeznaczonych wyłącznie na pomoc pracownikowi niepełnosprawnemu i miesięcznej liczby godzin pracy pracownika niepełnosprawnego w miesiącu, przy czym liczba godzin przeznaczonych wyłącznie na pomoc pracownikowi niepełnosprawnemu nie może przekraczać liczby godzin odpowiadającej 20% liczby godzin pracy pracownika w miesiącu.

Warunki, które musi spełnić pracodawca, który chce się ubiegać o taką formę pomocy:

- nie posiada zaległości w zobowiązaniach wobec PFRON;
- nie zalega z opłacaniem w terminie podatków i składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne oraz na fundusz pracy i fundusz gwarantowanych świadczeń pracowniczych;
- nie znajduje się w trudnej sytuacji ekonomicznej;
- nie był karany w okresie 2 lat przed dniem złożenia wniosku za przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu, w rozumieniu ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny.
- w stosunku do którego nie toczy się postępowanie upadłościowe i nie został zgłoszony wniosek o likwidację.

Zobowiązania wynikające z przyznania pomocy:

Pracodawca zobowiązuje się do utrzymania stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej wymagającej pomocy w pracy w zakresie czynności ułatwiających komunikowanie się z otoczeniem oraz czynności niemożliwych lub trudnych do samodzielnego wykonania przez pracownika niepełnosprawnego na stanowisku pracy przez okres, za który przyznana jest pomoc.

Forma realizacji:

Pomoc udzielana jest na podstawie umowy cywilnoprawnej zawartej z Prezydentem Wrocławia.

Formy zabezpieczenia:

Zabezpieczenie nie jest wymagane.

Wnioski:

Pomoc przyznawana jest na podstawie: „wniosku o zwrot dodatkowych kosztów związanych z zatrudnianiem pracowników niepełnosprawnych” (wniosek **Wn-KZ** część I i III).

Miejsce realizacji: Zespół ds. Osób Niepełnosprawnych.

3.2.3 Zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy osoby niepełnosprawnej

Opis pomocy:

W ramach tej refundacji pracodawca może otrzymać zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy osoby niepełnosprawnej (zwrotowi nie podlegają koszty poniesione przed dniem zawarcia umowy).

Wysokość pomocy:

Maksymalnie 15-krotność przeciętnego wynagrodzenia.

Warunki, które musi spełnić pracodawca, który chce się ubiegać o taką formę pomocy:

- prowadzą działalność gospodarczą co najmniej 12 miesięcy;
- nie posiadają zaległości wobec PFRON;
- nie posiadają zaległości w opłaceniu w terminie podatków i składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne oraz na fundusz pracy i fundusz gwarantowanych świadczeń pracowniczych;
- nie znajdują się w trudnej sytuacji ekonomicznej;
- nie toczy się w stosunku do nich postępowanie upadłościowe lub nie został złożony wniosek o likwidację;
- nie byli karani w okresie 2 lat przed dniem złożenia wniosku za przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu w rozumieniu ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny.

Zobowiązania wynikające z przyznania pomocy:

Pracodawca korzystający z pomocy zobowiązany jest do:

- przedłożenia pozytywnej opinii państwowej inspekcji pracy odpowiednio: o przystosowaniu stanowiska pracy do potrzeb wynikających z niepełnosprawności osoby zatrudnionej na wyposażonym stanowisku pracy lub o spełnieniu warunków bezpieczeństwa i higieny pracy na tym stanowisku;
- poniesienia wskazanych w umowie kosztów oraz zatrudnienia osoby niepełnosprawnej, której dotyczy

- refundacja, w terminie do 3 miesięcy od dnia zawarcia umowy;
- utrzymania stanowiska pracy przez okres co najmniej 36 miesięcy.

Forma realizacji:

Pomoc udzielana jest na podstawie umowy cywilnoprawnej zawartej z Prezydentem Wrocławia.

Formy zabezpieczenia:

Dostępne formy zabezpieczenia:

- weksel z poręczeniem wekslowym;
- gwarancja bankowa;
- blokada rachunku bankowego;
- akt notarialny o poddaniu się egzekucji przez dłużnika;
- zastaw na prawach i rzeczach;
- poręczenie osób fizycznych, prawnych oraz nie posiadających osobowości prawnej, a posiadających zdolność do czynności prawnych.

Jeżeli okres zatrudnienia osoby niepełnosprawnej będzie krótszy niż 36 miesięcy, pracodawca jest zobowiązany do zwrotu otrzymanej refundacji w wysokości równej 1/36 ogólnej kwoty zwrotu za każdy miesiąc brakujący do upływu 36 miesięcy, jednak w wysokości nie mniejszej niż 1/6 ogólnej kwoty.

Wnioski:

Pomoc przyznawana jest na podstawie: „wniosku o przyznanie refundacji kosztów wyposażenia stanowiska pracy osoby niepełnosprawnej” (*Wn-W*).

Miejsce realizacji: Zespół ds. Osób Niepełnosprawnych.

Rodzaj pomocy publicznej:

Pomoc de minimis.

3.2.4 Szkolenia i przekwalifikowania osób niepełnosprawnych, inne usługi lub instrumenty rynku pracy

Osoba niepełnosprawna zarejestrowana w Urzędzie Pracy jako poszukująca pracy nie pozostająca w zatrudnieniu może skorzystać ze szkoleń i staży na zasadach takich jak osoby bezrobotne.

3.2.4.1 Szkolenia**Opis pomocy:**

Szkolenie ma na celu podniesienie kwalifikacji zawodowych oraz innych kwalifikacji zwiększających szanse na podjęcie zatrudnienia.

Wysokość pomocy:

W okresie odbywania szkolenia, osobom kierowanym przysługuje stypendium, które wynosi miesięcznie 120% zasiłku dla osób bezrobotnych, jeżeli miesięczny wymiar godzin szkolenia wynosi co najmniej 150 godzin. W przypadku niższego miesięcznego wymiaru godzin szkolenia wysokość stypendium ustala się proporcjonalnie, z tym że stypendium nie może być niższe niż 20% zasiłku dla osób bezrobotnych.

Kto się może ubiegać:

Osoba z niepełnosprawnością zarejestrowana w Urzędzie Pracy jako poszukująca pracy, nie pozostająca w zatrudnieniu.

Zobowiązania wynikające z przyznania pomocy:

- uczestnictwo w szkoleniu w dniach i godzinach ustalonych harmonogramem szkolenia i przestrzegania regulaminu obowiązującego w jednostce szkolącej;
- zwrot kosztów szkolenia jeśli osoba skierowana z własnej winy nie ukończyła szkolenia, z wyjątkiem przypadku gdy przyczyną nieukończenia szkolenia było podjęcie zatrudnienia, innej pracy zarobkowej lub działalności gospodarczej.

Wnioski:

Pomoc przyznawana jest na podstawie „wniosku osoby poszukującej pracy niepełnosprawnej nie pozostającej w zatrudnieniu o skierowanie na wskazane przez nią szkolenie”.

Miejsce realizacji: Zespół ds. Osób Niepełnosprawnych.

Osoby z niepełnosprawnością zarejestrowane jako bezrobotne korzystają ze szkoleń na zasadach określonych w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 2013 r. poz. 674 z późn. zm.).

3.2.4.2 Staże dla osób niepełnosprawnych poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu

Opis pomocy:

Staż stanowi jedną z form aktywizacji zawodowej polegającą na nabywaniu przez stażystę umiejętności praktycznych do wykonywania pracy przez wykonywanie zadań w miejscu pracy bez nawiązania stosunku pracy z pracodawcą. Na staże finansowane ze środków PFRON mogą zostać skierowane osoby z niepełnosprawnością, zarejestrowane jako poszukujące pracy, nie pozostające w zatrudnieniu.

Wysokość pomocy:

W trakcie odbywania stażu osoba niepełnosprawna otrzymuje stypendium w wysokości 120 % zasiłku dla bezrobotnych miesięcznie. Z tytułu organizacji stażu organizator nie ponosi żadnych kosztów.

Kto się może ubiegać:

- Pracodawca - jednostka organizacyjna a także osoba fizyczna, jeżeli zatrudnia co najmniej jednego pracownika;
- Przedsiębiorca nie zatrudniający pracownika na zasadach przewidzianych dla pracodawców;
- Rolnicza spółdzielnia produkcyjna lub pełnoletnia osoba fizyczna, zamieszkująca i prowadząca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, osobiście i na własny rachunek, działalność w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, w tym ogrodniczej, sadowniczej, pszczelarskiej i rybnej, w pozostającym w jej posiadaniu gospodarstwie rolnym obejmującym obszar użytków rolnych o powierzchni przekraczającej 2ha przeliczeniowe lub prowadzącej działalność specjalnej produkcji rolnej, o którym mowa w ustawie z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Pod warunkiem, że nie toczy się w stosunku do organizatora stażu postępowanie upadłościowe i nie został zgłoszony wniosek o likwidację.

Do obowiązków organizatora stażu należy:

- zapewnienie osobie odbywającej staż bezpiecznych i higienicznych warunków odbywania stażu;
- przeszkolenie osoby odbywającej staż w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, przepisów przeciwpożarowych oraz zapoznanie jej z obowiązującym regulaminem pracy;
- wydanie osobie odbywającej staż, niezwłocznie po zakończeniu stażu opinii zawierającej informacje o zadaniach realizowanych przez tę osobę i umiejętnościach praktycznych pozyskanych w trakcie stażu;
- przedłożenia, każdorazowo do urzędu pracy, w terminie do 5 dnia każdego miesiąca listy obecności osoby odbywającej staż;
- na wniosek uprawnionego odbywającego staż organizator jest obowiązany do udzielenia dni wolnych w wymiarze 2 dni za każde 30 dni kalendarzowych odbywania stażu.

Forma realizacji:

Staż realizowany jest na podstawie umowy cywilnoprawnej pomiędzy Prezydentem Wrocławia a organizatorem stażu.

Formy zabezpieczenia:

Zabezpieczenie nie jest wymagane.

Wnioski:

Staż organizowany jest na podstawie „wniosku o zawarcie umowy o zorganizowanie stażu”.

Miejsce realizacji: Zespół ds. Osób Niepełnosprawnych.

3.2.5 Dofinansowanie oprocentowania kredytu bankowego zaciągniętego na kontynuowanie działalności gospodarczej.

Opis pomocy:

W ramach tej formy wsparcia osoba z niepełnosprawnością może uzyskać dofinansowanie do oprocentowania kredytu bankowego zaciągniętego na kontynuowanie działalności.

Wysokość pomocy:

Maksymalnie do 50% oprocentowania kredytu bankowego zaciągniętego na kontynuowanie działalności.

Kto się może ubiegać:

Z pomocy tej mogą skorzystać osoby niepełnosprawne, które prowadzą własną działalność gospodarczą albo własne lub dzierżawione gospodarstwo rolne, mogą i zaciągnęły kredyt na kontynuację tej działalności, jeżeli:

- nie korzystały z pożyczki na podjęcie działalności gospodarczej albo rolniczej, albo pożyczka została spłacona lub w całości umorzona;
- nie otrzymały bezzwrotnych środków na podjęcie działalności gospodarczej lub rolniczej albo prowadziły tę działalność przez co najmniej 24 miesiące od dnia otrzymania pomocy na ten cel.

Zobowiązania wynikające z przyznania pomocy:

Obowiązek prowadzenia działalności przez okres, na który została zawarta umowa o przyznaniu pomocy.

Forma realizacji:

Pomoc udzielana jest na podstawie umowy cywilnoprawnej zawartej z Prezydentem Wrocławia.

Formy zabezpieczenia:

Zabezpieczenie nie jest wymagane.

Wnioski:

Pomoc przyznawana jest na podstawie wniosku „osoby niepełnosprawnej o dofinansowanie oprocentowania kredytu bankowego”.

Miejsce realizacji: Zespół ds. Osób Niepełnosprawnych.

Rodzaj pomocy publicznej:

Pomoc de minimis.

3.2.6 Środki na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej.

Opis pomocy:

Osoba niepełnosprawna może otrzymać jednorazowo środki na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej. Dotacja jest bezwrotna pod warunkiem prowadzenia działalności przez 24 miesiące.

Wysokość pomocy:

Maksymalnie 15-krotność przeciętnego wynagrodzenia. Z pomocy tej mogą skorzystać osoby, które:

- posiadają orzeczoną niepełnosprawność;
- nie pozostają w zatrudnieniu w rozumieniu kodeksu pracy;
- od co najmniej 12 miesięcy nie posiadają wpisu do ewidencji działalności gospodarczej, jako osoby prowadzące działalność gospodarczą;
- nigdy nie otrzymały bezwrotnych środków publicznych na podjęcie działalności gospodarczej;
- nie posiadają zaległości w zobowiązaniach wobec PFRON;
- nie zalegają z opłacaniem w terminie podatków;
- nie były karane w okresie 2 lat przed dniem złożenia wniosku za przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu, w rozumieniu ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny.

Zobowiązania wynikające z przyznania pomocy:

Obowiązek nieprzerwanego prowadzenia działalności przez okres 24 miesięcy.

Forma realizacji:

Pomoc udzielana jest na podstawie umowy cywilnoprawnej zawieranej z Prezydentem Wrocławia.

Formy zabezpieczenia:

Dostępne jest sześć form zabezpieczenia:

- weksel z poręczeniem wekslowym;
- gwarancja bankowa;
- blokada rachunku bankowego;
- akt notarialny o poddaniu się egzekucji przez dłużnika;
- zastaw na prawach i rzeczach;
- poręczenie osób fizycznych, prawnych oraz nie posiadających osobowości prawnej, a posiadających zdolność do czynności prawnych.

Wnioski:

Pomoc przyznawana jest na podstawie wniosku „osoby niepełnosprawnej o przyznanie środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej” (*Wn-O*).

Miejsce realizacji: Zespół ds. Osób Niepełnosprawnych.

Rodzaj pomocy publicznej:

Pomoc de minimis.

4 Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych

4.1 Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania Warsztatów Terapii Zajęciowej

Warsztat terapii zajęciowej jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówką, stwarzającą osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Realizacja przez warsztat powyższych celów odbywa się poprzez codzienne zajęcia w grupie uczestników, którzy posiadają wskazanie do uczestniczenia w warsztatach terapii zajęciowej, przy zastosowaniu technik terapii zajęciowej realizowanych w ramach pracowni m.in. gospodarstwa domowego, stolarskich, krawieckich, edukacyjnych, plastycznych, komputerowych, gospodarczo-ogrodniczych. Osoba niepełnosprawna nie ponosi kosztów związanych z uczestnictwem w warsztacie. Jej pobyt w 90% finansowany jest ze środków PFRON, a w 10% ze środków samorządu powiatowego.

4.2 Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych

Turnus rehabilitacyjny oznacza zorganizowaną formę aktywnej rehabilitacji zawodowej i społecznej, połączonej z elementami wypoczynku, której celem jest ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników, między innymi przez nawiązywanie i rozwijanie kontaktów społecznych. Turnusy rehabilitacyjne dofinansowane ze środków PFRON organizowane są wyłącznie na terenie kraju. Czas trwania turnusów wynosi co najmniej 14 dni. Osoba niepełnosprawna, której przyznano dofinansowanie, dokonuje wyboru turnusu sama, zgodnie z zaleceniami i przeciwwskazaniami lekarza zawartymi we wniosku lekarskim.

Dokumenty od wnioskodawcy:

1. Wniosek o dofinansowanie.
2. Wniosek lekarza, pod opieką którego znajduje się osoba niepełnosprawna, o skierowanie na turnus rehabilitacyjny (stanowi załącznik do wniosku).
3. Kopia aktualnego orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność (oryginał do wglądu).
4. Kopia pełnomocnictwa lub odpis postanowienia sądu o ustanowieniu opiekuna prawnego (oryginał do wglądu) w przypadku, gdy osoba niepełnosprawna działa przez pełnomocnika lub opiekuna prawnego.
5. Oryginał aktualnego zaświadczenia ze szkoły/uczelni o kontynuowaniu nauki, w przypadku osoby niepełnosprawnej uczącej się i niepracującej w wieku 16-24 lat.

Wnioski i załączniki dostępne na stronie <http://www.mops.wroclaw.pl>

Miejsce realizacji:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrocławiu, ul. Strzegomska 6, sala nr 25, parter, tel. (71) 782 23 57.

4.3 Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny

Osoba niepełnosprawna może ubiegać się o dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego do rehabilitacji w warunkach domowych, stosownie do potrzeb wynikających z jej niepełnosprawności.

Warunkiem przyznania dofinansowania jest posiadanie przez wnioskodawcę udziału własnego w kwocie nie niższej niż 40% kosztów realizowanego przedsięwzięcia. Dofinansowanie nie może obejmować kosztów realizacji zadania poniesionych przed przyznaniem środków finansowych i zawarciem umowy o dofinansowanie ze środków PFRON;

Spełnienie kryterium dochodowego.

Kryterium dochodowe:

O dofinansowanie mogą ubiegać się te osoby, których przeciętny miesięczny dochód, w rozumieniu przepisów o świadczeniach rodzinnych, podzielony przez liczbę osób we wspólnym gospodarstwie domowym, obliczony za kwartał poprzedzający miesiąc złożenia wniosku, nie przekracza kwoty:

- 50% przeciętnego wynagrodzenia, na osobę we wspólnym gospodarstwie domowym;
- 65% przeciętnego wynagrodzenia w przypadku osoby samotnej.

Dofinansowanie przyznawane jest w oparciu o plan podziału środków finansowych PFRON przyznawanych na realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej w Gminie Wrocław oraz zasady rozpatrywania wniosków ustalone na dany rok budżetowy.

Dokumenty od wnioskodawcy:

- wniosek o dofinansowanie (wniosek na stronie: <http://www.mops.wroclaw.pl>).
- kopia aktualnego orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność (oryginał do wglądu);
- aktualne zaświadczenie lekarskie wystawione czytelnie w języku polskim wydane przez lekarza specjalistę na druku stanowiącym załącznik do wniosku;

- faktura pro forma lub oferta cenowa na zakup urządzeń wystawiona przez dostawcę sprzętu rehabilitacyjnego na:
 - a. wnioskodawcę;
 - b. rodzica lub przedstawiciela ustawowego ze wskazaniem osoby, której dotyczy zakup (w przypadku małoletniego dziecka),
 - c. opiekuna prawnego ze wskazaniem osoby, której dotyczy zakup (w przypadku osoby ubezwłasnowolnionej).
- kopia pełnomocnictwa lub odpis postanowienia sądu o ustanowieniu opiekuna prawnego (oryginał do wglądu) w przypadku, gdy osoba niepełnosprawna działa przez pełnomocnika lub opiekuna prawnego.

Miejsce realizacji:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrocławiu, ul. Strzegomska 6, sala nr 25, parter, tel. (71) 782 23 57.

4.4 Dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów

Każda osoba niepełnosprawna, która otrzymała dofinansowanie z Narodowego Funduszu Zdrowia do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, może starać się również o dofinansowanie do tych przedmiotów z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, jeżeli otrzymane dofinansowanie nie pokryło całkowitego kosztu zakupu. Wysokość dofinansowania dla osób niepełnosprawnych wynosi do 150% kwoty limitu przyznanej w ramach NFZ oraz udziału własnego osoby niepełnosprawnej, jeżeli taki udział był wymagany.

Podstawowymi warunkami uzyskania dofinansowania są:

- posiadanie odpowiedniego dokumentu potwierdzającego niepełnosprawność;
- spełnienie kryterium dochodowego.

Kryterium dochodowe:

O dofinansowanie mogą ubiegać się te osoby, których przeciętny miesięczny dochód, w rozumieniu przepisów o świadczeniach rodzinnych, podzielony przez liczbę osób we wspólnym gospodarstwie domowym, obliczony za kwartał poprzedzający miesiąc złożenia wniosku, nie przekracza kwoty:

- 50% przeciętnego wynagrodzenia, na osobę we wspólnym gospodarstwie domowym;
- 65% przeciętnego wynagrodzenia w przypadku osoby samotnej.

Dokumenty od wnioskodawcy:

- wniosek o dofinansowanie (wniosek na stronie: <http://www.mops.wroclaw.pl>).
- kopia aktualnego orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność (oryginał do wglądu).
- faktura VAT zapłacona gotówką, faktura VAT z przedłużonym terminem płatności, nie krótszym niż 60 dni lub faktura proforma zawierająca między innymi informacje o całkowitym koszcie zakupu sprzętu ortopedycznego lub środka pomocniczego, kwocie opłaconej w ramach ubezpieczenia zdrowotnego, limicie cenowym oraz wymaganym udziale własnym wnioskodawcy wystawiona na:

- a. wnioskodawcę;
 - b. rodzica lub przedstawiciela ustawowego ze wskazaniem osoby, której dotyczy zakup (w przypadku małoletniego dziecka);
 - c. opiekuna prawnego ze wskazaniem osoby, której dotyczy zakup (w przypadku osoby ubezwłasnowolnionej).
- kopia zrealizowanego zlecenia na zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze potwierdzona za zgodność z oryginałem, przez świadczeniodawcę realizującego zlecenie (dotyczy faktur VAT). w przypadku faktur proforma kopia zlecenia potwierdzona za zgodność przez świadczeniodawcę realizującego zlecenie;
 - kopia pełnomocnictwa lub odpis postanowienia Sądu o ustanowieniu opiekuna prawnego (oryginał do wglądu) w przypadku, gdy osoba niepełnosprawna działa przez pełnomocnika lub opiekuna prawnego.

Wysokość dofinansowania:

- do 100% udziału własnego osoby niepełnosprawnej w limicie ceny ustalonym na podstawie odrębnych przepisów, jeżeli taki udział jest wymagany;
- do 150% sumy kwoty limitu wyznaczonego przez NFZ oraz wymaganego udziału własnego osoby niepełnosprawnej w zakupie tych przedmiotów i środków, jeżeli cena zakupu jest wyższa niż ustalony limit.

Miejsce realizacji:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrocławiu, ul. Strzegomska 6, sala nr 25, parter, tel. (71) 782 23 39.

4.5 Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych

Barieri architektoniczne to wszelkie utrudnienia uniemożliwiające lub zmniejszające swobodę ruchu osobom niepełnosprawnym. Likwidacja barier w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej ma na celu umożliwienie jej, lub ułatwienie w znacznym stopniu wykonywania podstawowych, codziennych czynności, a przede wszystkim poruszania się w miejscu zamieszkania.

O dofinansowanie ze środków PFRON, na likwidację barier architektonicznych mogą ubiegać się osoby niepełnosprawne, w tym małoletnie, jeśli:

- rodzaj niepełnosprawności wymaga likwidacji barier architektonicznych ze względu na występujące trudności w poruszaniu się;
- udokumentują zameldowanie w lokalu, w którym stale zamieszkują;
- są właścicielami nieruchomości lub użytkownikami wieczystymi albo uzyskają zgodę właściciela budynku mieszkalnego na planowany zakres prac.

Osoba niepełnosprawna mająca trudności w poruszaniu się może otrzymać dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych w wysokości do 80% zakwalifikowanych prac, nie więcej jednak niż do wysokości piętnastokrotnego przeciętnego wynagrodzenia.

Dokumenty od wnioskodawcy:

- wniosek o dofinansowanie (wniosek na stronie: <http://www.mops.wroclaw.pl>);
- kopia orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność wnioskodawcy;
- aktualne zaświadczenie lekarskie, wystawione czytelnie i w języku polskim, zawierające informację o rodzaju posiadanych schorzeń utrudniających poruszanie się zgodnie z załącznikiem do wniosku;
- kopie orzeczeń o niepełnosprawności osób mieszkających wspólnie z wnioskodawcą;
- kopie aktualnych dokumentów potwierdzających tytuł prawny do lokalu, w którym ma nastąpić likwidacja barier architektonicznych: akt notarialny lub umowa najmu na czas nieokreślony;
- kopia dokumentu potwierdzającego stałe zameldowanie w miejscu realizacji przedsięwzięcia;
- pisemna zgoda właściciela/właścicieli budynku/lokalu na wykonanie robót we wnioskowanym zakresie;
- szkic pomieszczeń, których dotyczy likwidacja barier architektonicznych (z podaniem ich wymiarów, obecnego i projektowanego układu funkcjonalnego);
- kopia pełnomocnictwa lub odpis postanowienia sądu o ustanowieniu opiekuna prawnego (oryginał do wglądu) w przypadku, gdy osoba niepełnosprawna działa przez pełnomocnika lub opiekuna prawnego;
- pisemna informacja o innych źródłach finansowania zadania (np. oświadczenie sponsora).

Miejsce realizacji:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrocławiu, ul. Strzegomska 6, sala nr 25, parter, tel. (71) 782 23 42.

4.6 Dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych

Barier w komunikowaniu się to ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające osobie niepełnosprawnej porozumiewanie się. Likwidacja tych barier ma na celu umożliwienie lub w znacznym stopniu ułatwienie wykonywania przez osobę niepełnosprawną podstawowych, codziennych czynności lub kontaktów z otoczeniem, powodując poprawę funkcjonowania w społeczeństwie. Warunkiem przyznania dofinansowania jest posiadanie przez wnioskodawcę udziału własnego w kwocie nie niższej niż 20% kosztów realizowanego przedsięwzięcia;

- sprzęt, który może być przedmiotem dofinansowania w ramach zadania likwidacja barier w komunikowaniu się powinien cechować się indywidualnym przeznaczeniem oraz być urządzeniem specjalistycznym;
- dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się nie przysługuje osobom niepełnosprawnym, które w ciągu trzech lat przed złożeniem wniosku uzyskały odpowiednio na te cele dofinansowanie ze środków PFRON;
- dofinansowanie nie może obejmować kosztów realizacji zadania poniesionych przed przyznaniem środków finansowych i zawarciem umowy o dofinansowanie ze środków PFRON;

- dofinansowanie ze środków PFRON nie przysługuje, jeżeli podmiot ubiegający się o dofinansowanie ma zaległości wobec PFRON lub podmiot ten był w ciągu trzech lat przed złożeniem wniosku stroną umowy o dofinansowanie ze środków PFRON, rozwiązanej z przyczyn leżących po stronie tego podmiotu;
- dofinansowanie przyznawane jest w oparciu o plan podziału środków finansowych PFRON przyznawanych na realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej w Gminie Wrocław oraz zasady rozpatrywania wniosków ustalone na dany rok budżetowy.

Dokumenty od wnioskodawcy:

- wniosek o dofinansowanie (wniosek na stronie: <http://www.mops.wroclaw.pl>);
- kopia aktualnego orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność (oryginał do wglądu);
- aktualne zaświadczenie lekarskie wystawione czytelnie, w języku polskim zawierające informację o rodzaju posiadanych schorzeń (zgodnie z załącznikiem do wniosku);
- aktualna opinia psychologa / pedagoga szkolnego z informacją w jaki sposób wnioskowany sprzęt wpłynie na rozwój dziecka, w przypadku gdy wnioskodawcą jest osoba małoletnia;
- faktura pro forma lub oferta cenowa na zakup urządzeń, wystawiona na:
 - a. wnioskodawcę;
 - b. rodzica lub przedstawiciela ustawowego ze wskazaniem osoby, której dotyczy zakup (w przypadku małoletniego dziecka);
 - c. opiekuna prawnego ze wskazaniem osoby, której dotyczy zakup (w przypadku osoby ubezwłasnowolnionej).
- oryginał aktualnego zaświadczenia ze szkoły/uczelni o kontynuowaniu nauki, w przypadku osoby niepełnosprawnej uczącej się i niepracującej w wieku 16-24 lat;
- kopia pełnomocnictwa lub odpis postanowienia sądu o ustanowieniu opiekuna prawnego (oryginał do wglądu) w przypadku, gdy osoba niepełnosprawna działa przez pełnomocnika lub opiekuna prawnego.

Miejsce realizacji:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrocławiu, ul. Strzegomska 6, sala nr 25, parter, tel. (71) 782 23 42.

4.7 Dofinansowanie likwidacji barier technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych

Barieri techniczne to ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające osobie niepełnosprawnej pokonywanie przez nią pewnych ograniczeń. Likwidacja tych barier ma na celu umożliwienie lub w znacznym stopniu ułatwienie wykonywania przez osobę niepełnosprawną podstawowych, codziennych czynności, powodując poprawę funkcjonowania w społeczeństwie. Sprzęt, który może być przedmiotem dofinansowania w ramach zadania likwidacja barier technicznych, powinien cechować się indywidualnym przeznaczeniem oraz być urządzeniem specjalistycznym.

- warunkiem przyznania dofinansowania jest posiadanie przez wnioskodawcę udziału własnego w kwocie nie niższej niż 20% kosztów realizowanego przedsięwzięcia;

- sprzęt, który może być przedmiotem dofinansowania w ramach zadania likwidacja barier technicznych powinien cechować się indywidualnym przeznaczeniem oraz być urządzeniem specjalistycznym;
- dofinansowanie likwidacji barier technicznych nie przysługuje osobom niepełnosprawnym, które w ciągu trzech lat przed złożeniem wniosku uzyskały odpowiednio na te cele dofinansowanie ze środków PFRON;
- dofinansowanie nie może obejmować kosztów realizacji zadania poniesionych przed przyznaniem środków finansowych i zawarciem umowy o dofinansowanie ze środków PFRON;
- dofinansowanie ze środków PFRON nie przysługuje, jeżeli podmiot ubiegający się o dofinansowanie ma zaległości wobec PFRON lub podmiot ten był w ciągu trzech lat przed złożeniem wniosku stroną umowy o dofinansowanie ze środków PFRON, rozwiązanej z przyczyn leżących po stronie tego podmiotu;
- dofinansowanie przyznawane jest w oparciu o plan podziału środków finansowych PFRON przyznawanych na realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej w Gminie Wrocław oraz zasady rozpatrywania wniosków ustalone na dany rok budżetowy.

Dokumenty od wnioskodawcy:

- wniosek o dofinansowanie (wniosek na stronie: <http://www.mops.wroclaw.pl>);
- kopia aktualnego orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność (oryginał do wglądu);
- aktualne zaświadczenie lekarskie wystawione czytelnie w języku polskim zawierające informację o rodzaju posiadanych schorzeń (zgodnie z załącznikiem do wniosku);
- faktura pro forma lub oferta cenowa na zakup urządzeń wystawiona na:
 - a. wnioskodawcę,
 - b. rodzica lub przedstawiciela ustawowego ze wskazaniem osoby, której dotyczy zakup (w przypadku małoletniego dziecka);
 - c. opiekuna prawnego ze wskazaniem osoby, której dotyczy zakup (w przypadku osoby ubezwłasnowolnionej).
- oryginał aktualnego zaświadczenia ze szkoły/uczelni o kontynuowaniu nauki, w przypadku osoby niepełnosprawnej uczącej się i niepracującej w wieku 16-24 lat;
- kopia pełnomocnictwa lub odpis postanowienia sądu o ustanowieniu opiekuna prawnego (oryginał do wglądu) w przypadku, gdy osoba niepełnosprawna działa przez pełnomocnika lub opiekuna prawnego.

Miejsce realizacji:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrocławiu, ul. Strzegomska 6, sala nr 25, parter, tel. (71) 782 23 42.

4.8 Dofinansowanie usług tłumacza języka migowego

Warunkiem przyznania dofinansowania jest posiadanie przez wnioskodawcę w orzeczeniu o niepełnosprawności lub orzeczeniu o stopniu niepełnosprawności symbolu 03-L lub 03-L wraz z symbolem 04-O lub symboli równoważnych stosowanych we wcześniejszych orzeczeniach. W przypadku orzeczenia, w którym brak jest zapisu dotyczącego przyczyny niepełnosprawności, schorzenia te winny być potwierdzone

zaświadczeniem lekarza specjalisty wystawionym na druku stanowiącym załącznik do wniosku.

Dofinansowaniu nie podlega świadczenie usługi przez tłumacza PJM, SJM i SKOGN w organach administracji publicznej (przez organ administracji publicznej rozumie się ministrów, centralne organy administracji rządowej, wojewodów, działające w nich lub we własnym imieniu inne terenowe organy administracji rządowej zespolonej i niezespolonej, organy jednostek samorządu terytorialnego) oraz w innych jednostkach, które na mocy przepisów są zobowiązane do zapewnienia dostępu do w/w usług.

Dokumenty od wnioskodawcy:

- wniosek o dofinansowanie (wniosek na stronie: <http://www.mops.wroclaw.pl>);
- kopia aktualnego orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność (oryginał do wglądu);
- aktualne zaświadczenie lekarskie wystawione czytelnie, w języku polskim zawierające informację o rodzaju posiadanych schorzeń (zgodnie z załącznikiem do wniosku);
- oryginał aktualnego zaświadczenia ze szkoły/uczelni o kontynuowaniu nauki, w przypadku osoby niepełnosprawnej uczącej się i niepracującej w wieku 16-24 lat;
- kopia pełnomocnictwa lub odpis postanowienia sądu o ustanowieniu opiekuna prawnego (oryginał do wglądu) w przypadku, gdy osoba niepełnosprawna działa przez pełnomocnika lub opiekuna prawnego;
- dokument potwierdzający wpis do rejestru tłumaczy PJM (Polski Język Migowy), SJM (System Językowo - Migowy), SKOGN (Sposoby Komunikowania się Osób Głuchoniewidomych), (dotyczy wszystkich tłumaczy, którzy mają świadczyć usługę).

Kserokopie dokumentów przedkładane do wniosku winny być potwierdzone za zgodność z oryginałem przez osoby upoważnione do reprezentowania wnioskodawcy. Na żądanie MOPS wnioskodawca zobowiązany jest przedłożyć oryginały ww. dokumentów.

W związku z faktem, iż dofinansowanie następuje po zatwierdzeniu planu podziału środków finansowych na dany rok budżetowy, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej może wystąpić z wnioskiem o uzupełnienie zdezaktualizowanych dokumentów.

Miejsce realizacji:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrocławiu, ul. Strzegomska 6, sala nr 25, parter, tel. (71) 782 23 39.

4.9 Świadczenia pieniężne

4.9.1 Zasiłek stały

Przysługuje:

- pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej;
- pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

Zasiłek stały ustala się w wysokości:

- w przypadku osoby samotnie gospodarującej - różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, z tym że kwota zasiłku nie może być wyższa niż 418 zł miesięcznie;
- w przypadku osoby w rodzinie - różnicy między kryterium dochodowym na osobę w rodzinie, a dochodem na osobę w rodzinie.

Zasiłek okresowy

Przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego:

- osobie samotnie gospodarującej, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej;
- rodzinie, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego rodziny.

Zasiłek okresowy ustala się:

- w przypadku osoby samotnie gospodarującej - do wysokości różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej, a dochodem tej osoby, z tym że kwota zasiłku nie może być wyższa niż 418 zł miesięcznie;
- w przypadku rodziny - do wysokości różnicy między kryterium dochodowym rodziny, a dochodem tej rodziny.

4.9.2 Zasiłek celowy

Przyznawany w celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej. Zasiłek celowy może być przyznany w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu.

Miejsce realizacji:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrocławiu, ul. Strzegomska 6, Informacja: tel. (71) 782 23 22.

4.10 Świadczenia niepieniężne

- **praca socjalna** - jest świadczona na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym, bez względu na posiadany dochód;
- **bilet kredytowany**;
- **składki na ubezpieczenie zdrowotne**;
- **składki na ubezpieczenia społeczne**;
- **pomoc rzeczowa**, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie – następuje przez udostępnienie maszyn i narzędzi pracy (na podstawie umowy użyczenia) stwarzających możliwość zorganizowania własnego warsztatu pracy oraz urządzeń ułatwiających pracę niepełnosprawnym;
- **sprawienie pogrzebu** - odbywa się w sposób ustalony przez gminę, zgodnie z wyznaniem zmarłego;

- **poradnictwo specjalistyczne** - w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. Poradnictwo prawne realizuje się przez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów. Poradnictwo psychologiczne realizuje się przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii. Poradnictwo rodzinne obejmuje szeroko rozumiane problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy wychowawcze w rodzinach naturalnych i zastępczych oraz problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną;
- **interwencja kryzysowa** - jej celem jest przywrócenie równowagi psychicznej i samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. Interwencją kryzysową obejmuje się osoby i rodziny bez względu na posiadany dochód. w ramach interwencji kryzysowej udziela się natychmiastowej specjalistycznej pomocy psychologicznej, a w zależności od potrzeb – poradnictwa socjalnego lub prawnego, w sytuacjach uzasadnionych – schronienia do 3 miesięcy. Matki z małoletnimi dziećmi oraz kobiety w ciąży dotknięte przemocą lub znajdujące się w innej sytuacji kryzysowej mogą w ramach interwencji kryzysowej znaleźć schronienie i wsparcie w domach dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. Do tych domów mogą być również przyjmowani ojcowie z małoletnimi dziećmi albo inne osoby sprawujące opiekę prawną nad dziećmi.

Miejsce realizacji:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrocławiu, ul. Strzegomska 6, Informacja: tel. (71) 782 23 22.

5 Świadczenia socjalne

5.1 Zasiłek pielęgnacyjny

Przynaję się go w celu częściowego pokrycia wydatków związanych z koniecznością zapewnienia osobie niepełnosprawnej opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje:

- niepełnosprawnemu dziecku;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia;
- osobie, która ukończyła 75 lat życia. wysokość zasiłku pielęgnacyjnego wynosi 153 zł miesięcznie.

Zasiłek pielęgnacyjny nie przysługuje:

- osobie uprawnionej do dodatku pielęgnacyjnego;

- osobie umieszczonej w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie².

5.2 Świadczenie pielęgnacyjne

Świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej przysługuje:

- matce albo ojcu;
- opiekunowi faktycznemu dziecka;
- osobie będącej rodziną zastępczą spokrewnioną w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- innym osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ciąży obowiązek alimentacyjny, z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji;

Osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, innym niż spokrewnione w pierwszym stopniu z osobą wymagającą opieki, przysługuje świadczenie pielęgnacyjne, w przypadku gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

- rodzice osoby wymagającej opieki nie żyją, zostali pozbawieni praw rodzicielskich, są małoletni lub legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- nie ma innych osób spokrewnionych w pierwszym stopniu, są małoletni lub legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- nie ma opiekuna faktycznego osoby wymagającej opieki, ani osoby będącej rodziną zastępczą lub legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje, jeżeli niepełnosprawność osoby wymagającej opieki powstała:

- nie później niż do ukończenia 18. roku życia; lub
- w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25. roku życia.

Świadczenie pielęgnacyjne wynosi 800 zł miesięcznie netto. Do tego dochodzi 200 zł pomocy rządowej, która jest wypłacana z budżetu państwa tylko do końca roku 2014. **Osoby uprawnione już od 1 maja 2014 r. otrzymują razem 1000 zł.** Od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. uprawnieni otrzymają 1200 zł świadczenia pielęgnacyjnego, a w 2016 r. mogą liczyć na świadczenie w wysokości 1300 zł.

Świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje, jeżeli:

- osoba sprawująca opiekę:

² Instytucja zapewniająca całodobowe utrzymanie oznacza dom pomocy społecznej, placówkę opiekuńczo-wychowawczą, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, areszt śledczy, zakład karny, zakład opiekuńczo-leczniczy, zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy, szkołę wojskową lub inną szkołę, jeżeli instytucje te zapewniają nieodpłatnie pełne utrzymanie.

- a. ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty rodzinnej z tytułu śmierci małżonka przyznanej w przypadku zbiegu prawa do renty rodzinnej i innego świadczenia emerytalno-rentowego, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego;
 - b. ma ustalone prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego lub świadczenia pielęgnacyjnego.
- osoba wymagająca opieki:
 - a. pozostaje w związku małżeńskim, chyba że współmałżonek legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
 - b. została umieszczona w rodzinie zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej, rodzinnym domu dziecka albo, w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji, w placówce zapewniającej całodobową opiekę, w tym w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, z wyjątkiem podmiotu wykonującego działalność leczniczą, i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu.
 - na osobę wymagającą opieki inna osoba ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury;
 - członek rodziny osoby sprawującej opiekę ma ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego, o którym mowa w art. 10 ustawy o świadczeniach rodzinnych, specjalnego zasiłku opiekuńczego lub świadczenia pielęgnacyjnego;
 - na osobę wymagającą opieki jest ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego, o którym mowa w art. 10 ustawy o świadczeniach rodzinnych, prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego lub prawo do świadczenia pielęgnacyjnego;
 - na osobę wymagającą opieki inna osoba jest uprawniona za granicą do świadczenia na pokrycie wydatków związanych z opieką, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Prawo do świadczenia pielęgnacyjnego ustala się na czas ważności orzeczenia o niepełnosprawności i **nie zależy od wysokości dochodów rodziny**.

5.3 Specjalny zasiłek opiekuńczy

Przysługuje on osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2012 r., poz. 788) ciąży obowiązek alimentacyjny, jeżeli rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Specjalny zasiłek opiekuńczy przyznawany jest na okres zasiłkowy i uzależniony jest od wysokości dochodu. Przysługuje, jeżeli łączny dochód rodziny

osoby sprawującej opiekę oraz rodziny osoby wymagającej opieki w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 623 zł.

Od dnia 1 listopada 2014 roku, kryterium dochodowe wynosić będzie 664 zł.

Za dochód rodziny osoby wymagającej opieki rozumie się dochód następujących członków rodziny:

- w przypadku gdy osoba wymagająca opieki jest małoletnia:
 - a. osoby wymagającej opieki;
 - b. rodziców osoby wymagającej opieki;
 - c. małżonka rodzica osoby wymagającej opieki;
 - d. osoby, z którą rodzic osoby wymagającej opieki wychowuje wspólne dziecko;
 - e. pozostających na utrzymaniu osób, o których mowa w lit. a-d, dzieci w wieku do ukończenia 25. roku życia. z tym, że do członków rodziny nie zalicza się dziecka pozostającego pod opieką opiekuna prawnego, dziecka pozostającego w związku małżeńskim, pełnoletniego dziecka posiadającego własne dziecko, a także rodzica osoby wymagającej opieki zobowiązanego tytułem wykonawczym pochodzącym lub zatwierdzonym przez sąd do alimentów na jej rzecz;
- w przypadku gdy osoba wymagająca opieki jest pełnoletnia:
 - a. osoby wymagającej opieki;
 - b. małżonka osoby wymagającej opieki;
 - c. osoby, z którą osoba wymagająca opieki wychowuje wspólne dziecko;
 - d. pozostających na utrzymaniu osób, o których mowa w lit. a-c, dzieci w wieku do ukończenia 25. roku życia. z tym, że do składu rodziny nie zalicza się dziecka pozostającego pod opieką opiekuna prawnego, dziecka pozostającego w związku małżeńskim, a także pełnoletniego dziecka posiadającego własne dziecko.

W przypadku gdy prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego ustala się na osobę znajdującą się pod opieką opiekuna prawnego lub umieszczoną w rodzinie zastępczej spokrewnionej w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 149, poz. 887 i Nr 288, poz. 1690 oraz z 2012 r. poz. 579), uwzględnia się dochód rodziny osoby sprawującej opiekę oraz dochód osoby wymagającej opieki.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje w wysokości 520 zł miesięcznie.

Specjalny zasiłek opiekuńczy nie przysługuje, jeżeli:

- osoba sprawująca opiekę:
 - a. ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty rodzinnej z tytułu śmierci małżonka przyznanej w przypadku zbiegu prawa do renty rodzinnej i innego świadczenia emerytalno-rentowego, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego;
 - b. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów;

- c. ma ustalone prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego lub świadczenia pielęgnacyjnego;
- d. legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.
- osoba wymagająca opieki:
 - a. została umieszczona w rodzinie zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej, w rodzinnym domu dziecka;
 - b. w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji, została umieszczona w placówce zapewniającej całodobową opiekę, w tym w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, z wyjątkiem podmiotu wykonującego działalność leczniczą i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu.
- na osobę wymagającą opieki inna osoba ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury;
- członek rodziny osoby sprawującej opiekę ma ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego, o którym mowa w art. 10 ustawy o świadczeniach rodzinnych, specjalnego zasiłku opiekuńczego lub świadczenia pielęgnacyjnego;
- na osobę wymagającą opieki jest ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego, o którym mowa w art. 10 ustawy o świadczeniach rodzinnych, prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego lub prawo do świadczenia pielęgnacyjnego;
- na osobę wymagającą opieki inna osoba jest uprawniona za granicą do świadczenia na pokrycie wydatków związanych z opieką, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Ustalając prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej przeprowadza rodzinny wywiad środowiskowy, o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, w celu weryfikacji okoliczności mających wpływ na prawo do świadczenia.

Aktualizację wywiadu, o którym, mowa powyżej, przeprowadza się po upływie 6 miesięcy, jeżeli do końca okresu, na który ustalone zostało prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego, pozostało więcej niż 3 miesiące, oraz w każdej sytuacji, gdy zaistnieją wątpliwości co do spełniania warunków, o których mowa w art. 16a ustawy o świadczeniach rodzinnych.

5.4 Dodatki mieszkaniowe i energetyczne

5.4.1 Dodatek mieszkaniowy

Dodatek mieszkaniowy jest świadczeniem pieniężnym wypłacanym przez gminę, mającym na celu dofinansowanie do wydatków mieszkaniowych ponoszonych w związku z zajmowaniem lokalu mieszkaniowego. Kryteria uprawniające do otrzymania **dodatku mieszkaniowego**:

5.4.1.1 Tytuł prawny do lokalu

Dodatek mieszkaniowy może być przyznany:

- najemcom oraz podnajemcom lokali mieszkalnych;

- osobom mieszkającym w lokalach mieszkalnych, do których przysługuje im spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego;
- osobom mieszkającym w lokalach mieszkalnych znajdujących się w budynkach stanowiących ich własność i właścicielom samodzielnych lokali mieszkalnych;
- innym osobom mającym tytuł prawny do zajmowania lokalu mieszkalnego (np. umowa użyczenia) i ponoszącym wydatki z jego zajmowaniem;
- osobom zajmującym lokal mieszkalny bez tytułu prawnego, oczekującym na przysługujący im lokal zamienny lub socjalny (np. gdy orzeczono o ich uprawnieniu do lokalu socjalnego w wyroku sądowym).

5.4.1.2 Osiąganie odpowiednio niskiego dochodu

Dodatek przysługuje osobom, jeżeli średni miesięczny dochód na jednego członka gospodarstwa domowego uzyskany w okresie trzech miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku o przyznanie dodatku nie przekracza 175% kwoty najniższej emerytury w gospodarstwie jednoosobowym i 125% tej kwoty w gospodarstwie wieloosobowym obowiązującej w dniu złożenia wniosku. Jeżeli dochód jest nieco wyższy, nie zamyka to możliwości otrzymania dodatku - jeśli bowiem kwota nadwyżki nie przekracza wysokości dodatku mieszkaniowego, należy dodatek mieszkaniowy obniżyć o tę kwotę. Przy wydawaniu decyzji o przyznaniu dodatku mieszkaniowego uwzględnić się kwotę najniższej emerytury obowiązującą w dniu złożenia wniosku, ogłaszanej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w „Monitorze Polskim”.

5.4.1.3 Odpowiednia powierzchnia użytkowa lokalu

Powierzchnia użytkowa zajmowanego lokalu mieszkalnego nie może przekraczać normatywnej powierzchni użytkowej o więcej niż 30% albo 50% pod warunkiem, że udział powierzchni pokoi i kuchni w powierzchni użytkowej tego lokalu nie przekracza 60%. Daje to kolejno: powierzchnia normatywna dla 1 osoby - 35 m² przy przekroczeniu o 30% - 45,50 m², przy przekroczeniu o 50% - 52,50 m². Przy dwóch osobach powierzchnia normatywna to 40 m² przy trzech to 45 m², czterech - 55 m², pięciu - 65 m², sześciu - 70 m². Każda kolejna osoba zwiększa powierzchnię normatywną o kolejne 5 m². Jeżeli w gospodarstwie domowym znajduje się osoba poruszająca się na wózku inwalidzkim lub inna osoba niepełnosprawna, jeżeli niepełnosprawność wymaga zamieszkania w osobnym pokoju (orzekają o takiej sytuacji powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności) to powierzchnię normatywną zwiększa się o 15 m².

Wymagane załączniki:

- wniosek o przyznanie dodatku mieszkaniowego;
- deklaracja o wysokości dochodów gospodarstwa domowego;
- dokumenty potwierdzające wysokość dochodów wszystkich członków gospodarstwa domowego osiągniętych w okresie trzech pełnych miesięcy kalendarzowych poprzedzających datę złożenia wniosku;
- dokument potwierdzający wielkość ponoszonych opłat mieszkaniowych;
- tytuł prawny do lokalu;

- faktura VAT za energię elektryczną za ostatni okres rozliczeniowy.

Przyznawanie i wypłacanie dodatku mieszkaniowego.

Decyzja powinna być wydana w ciągu miesiąca od daty złożenia wniosku. Świadczenie przyznawane jest na 6 miesięcy, licząc od pierwszego dnia miesiąca następującego po dacie wpływu dokumentacji.

Wypłacanie dodatku.

Dodatek jest wypłacany zarządcy domu lub innej osoby uprawnionej do pobierania opłat, w terminie do 10 dnia każdego miesiąca. Poza mieszkańcami domków jednorodzinnych nikt nie otrzymuje pieniędzy do rąk własnych. Wypłacanie dodatku obejmuje okres 6 miesięcy.

Wstrzymanie wypłaty dodatku.

Jeżeli nie stwierdzi się wpłat należności za lokal następuje wstrzymanie wypłacania dodatku. Jeśli należność zostanie wpłacona w ciągu 3 miesięcy, pieniądze zostaną wypłacone, jeśli nie, dodatek mieszkaniowy wygasa z mocy prawa.

5.4.2 Dodatek energetyczny

Dodatek energetyczny przysługuje osobie, która spełnia łącznie trzy warunki:

- ma przyznany dodatek mieszkaniowy;
- jest stroną umowy sprzedaży energii elektrycznej lub umowy kompleksowej (umowy na przesyłanie i sprzedaż energii elektrycznej) zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym;
- zamieszkuje w lokalu, do którego jest dostarczana energia elektryczna.

Wymagane załączniki:

- wniosek o przyznanie dodatku energetycznego;
- kopia umowy sprzedaży energii elektrycznej lub umowy kompleksowej (umowy na przesyłanie i sprzedaż energii elektrycznej) zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym.

Wysokość dodatku energetycznego ogłaszana jest przez Ministra Gospodarki w drodze obwieszczenia, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Z obwieszczenia Ministra Gospodarki z dnia 17 kwietnia 2014 r. w sprawie wysokości dodatku energetycznego obowiązującego od 1 maja 2014 r. do 30 kwietnia 2015 r. (M.P. z 2014 r. poz. 291). Wynika, że osoba samotna będzie otrzymywać 11,37 zł miesięcznie tego świadczenia, rodzina licząca od 2 do 4 osób - 15,77 zł, a co najmniej pięcioosobowa - 18,93 zł.

Wnioski o przyznanie dodatku mieszkaniowego i dodatku energetycznego są przyjmowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrocławiu, Dział Świadczeń, przy ulicy Hubskiej 30/32, Biuro Obsługi Klienta (parter budynku), od poniedziałku do środy i w piątek w godzinach od 7.30 do 15.00 a w czwartek w godzinach od 7.30 do 16.00, wnioski do pobrania w Biurze Obsługi Klienta oraz na stronie <http://www.mops.wroclaw.pl>

6 Ulgi i uprawnienia

6.1 Ulgi w podatku dochodowym

Przysługują:

- podatnikowi będącemu osobą niepełnosprawną; lub
- podatnikowi, na którego utrzymaniu pozostają takie osoby niepełnosprawne jak:
 - a. współmałżonek;
 - b. dzieci własne i przysposobione, dzieci obce przyjęte na wychowanie, pasierbowie;
 - c. rodzice, rodzice współmałżonka;
 - d. rodzeństwo;
 - e. ojczym, macocha, zięciowie i synowie.

Można z tej ulgi skorzystać, jeżeli w roku podatkowym dochody tych osób niepełnosprawnych nie przekraczają kwoty 9120 zł.

W przeciwnym wypadku ulgi przysługują podatnikowi będącemu osobą niepełnosprawną. Jeśli więc osoba niepełnosprawna pozostająca na utrzymaniu podatnika osiąga dochody, należy dokonać wstępnego oszacowania jaki dochód w całym roku podatkowym może ona uzyskać. Rachunki muszą być bowiem wystawione na osobę, która będzie odliczała określone wydatki.

Podstawowym warunkiem odliczenia wydatków jest posiadanie przez osobę niepełnosprawną, której dotyczy wydatek:

- orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności; lub
- decyzji przyznającej rentę z tytułu całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy, rentę szkoleniową albo rentę socjalną. przed 16 rokiem życia legitymacje wydawane są na podstawie ważnych orzeczeń o niepełnosprawności do I i II grupy inwalidztwa, przez co należy rozumieć osoby w stosunku do których, orzeczono odpowiednio:
 - a. całkowitą niezdolność do pracy oraz niezdolność do samodzielnej egzystencji albo znaczny stopień niepełnosprawności;
 - b. całkowitą niezdolność do pracy albo umiarkowany stopień niepełnosprawności.

Odliczenie ulg może być dokonane również w przypadku, gdy osoba, której dotyczy wydatek, posiada orzeczenie o niepełnosprawności wydane przez właściwy organ na podstawie odrębnych przepisów obowiązujących do dnia 31 sierpnia 1997 r.

6.2 Ulgi rehabilitacyjne

Warunkiem skorzystania z większości ulg rehabilitacyjnych jest posiadanie przez podatnika dokumentów stwierdzających poniesienie wydatków (faktury VAT lub rachunku). Nie dotyczy to wydatków na:

- używanie samochodu osobowego, stanowiącego własność (współwłasność) osoby niepełnosprawnej zaliczonej do I lub II grupy inwalidztwa lub podatnika mającego na utrzymaniu osobę niepełnosprawną

zaliczoną do I lub II grupy inwalidztwa albo dzieci niepełnosprawne, które nie ukończyły 16 roku życia, dla potrzeb związanych z koniecznym przewozem na niezbędne zabiegi leczniczo - rehabilitacyjne. niektóre urzędy skarbowe żądają przedstawienia dokumentów poświadczających korzystanie z takich zabiegów;

- opłacenie przewodników osób niewidomych I lub II grupy inwalidztwa oraz osób z niepełnosprawnością narządu ruchu zaliczonych do I grupy inwalidztwa;
- utrzymanie przez osoby niewidome I lub II grupy inwalidztwa, psa przewodnika.

W każdym z tych trzech przypadków można odliczyć ustaloną co roku kwotę, bez potrzeby dokumentowania poniesionych wydatków.

Aby odliczyć pozostałe wydatki należy posiadać dokumenty stwierdzające ich poniesienie. Są to wydatki na:

- Adaptację i wyposażenie mieszkań oraz budynków mieszkalnych stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności;
- Przystosowanie pojazdów mechanicznych do potrzeb wynikających z niepełnosprawności;
- Zakup i naprawę indywidualnego sprzętu, urządzeń i narzędzi technicznych niezbędnych w rehabilitacji oraz ułatwiających wykonywanie czynności życiowych, stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności, z wyjątkiem sprzętu gospodarstwa domowego;
- Zakup wydawnictw i materiałów (pomocy) szkoleniowych, stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności;
- Odpłatność za pobyt na turnusie rehabilitacyjnym;
- Odpłatność za pobyt na leczeniu w zakładzie lecznictwa uzdrowskiego, za pobyt w zakładzie rehabilitacji leczniczej, zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych oraz odpłatność za zabiegi rehabilitacyjne;
- Opiekę pielęgniarską w domu nad osobą niepełnosprawną w okresie przewlekłej choroby uniemożliwiającej poruszanie się oraz usługi opiekuńcze świadczone dla osób niepełnosprawnych zaliczonych do I grupy inwalidztwa;
- Opłacenie tłumacza języka migowego;
- Kolonie i obozy dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz dzieci osób niepełnosprawnych, które nie ukończyły 25 roku życia;
- Leki - w wysokości stanowiącej różnicę pomiędzy faktycznie poniesionymi wydatkami w danym miesiącu a ustaloną co roku kwotą, jeśli lekarz specjalista stwierdzi, że osoba niepełnosprawna powinna stosować określone leki (stałe lub czasowo);
- Odpłatny, konieczny przewóz na niezbędne zabiegi leczniczo-rehabilitacyjne:
 - a. Osoby niepełnosprawnej - karetką transportu sanitarnego;
 - b. Osoby niepełnosprawnej, zaliczonej do I lub II grupy inwalidztwa, oraz dzieci niepełnosprawnych do lat 16 - również innymi środkami transportu niż karetka transportu sanitarnego.
- Odpłatne przejazdy środkami transportu publicznego związane z pobytem:

- a. Na turnusie rehabilitacyjnym;
- b. W zakładzie lecznictwa uzdrowiskowego, w zakładzie rehabilitacji leczniczej, zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno - opiekuńczych;
- c. Na koloniach i obozach dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz dzieci osób niepełnosprawnych, które nie ukończyły 25 roku.

6.3 Poczta, radio, telewizja i telekomunikacja

6.3.1 Poczta

Operator świadczący powszechne usługi pocztowe zapewnia osobom niepełnosprawnym dostęp do świadczonych powszechnych usług pocztowych przez:

- Organizację pracy placówek operatora umożliwiającą osobom poruszającym się za pomocą wózka inwalidzkiego korzystanie z usług świadczonych przez te placówki;
- Tworzenie w placówkach operatora odpowiednio oznakowanych stanowisk obsługi osób niepełnosprawnych;
- Umieszczanie nadawczych skrzynek pocztowych w sposób i w miejscu umożliwiającym korzystanie z nich osobie niepełnosprawnej, poruszającej się za pomocą wózka inwalidzkiego, w szczególności nadawczych skrzynek pocztowych instalowanych w placówce operatora lub na nieruchomości użytkowanej przez tę placówkę;
- Doręczanie osobom:
 - a. Z uszkodzeniem narządu ruchu powodującym konieczność korzystania z wózka inwalidzkiego;
 - b. Niewidomym lub ociemniałym na ich wniosek i bez pobierania dodatkowych opłat, przesyłek listowych, przesyłek rejestrowanych, w tym przesyłek z zadeklarowaną wartością oraz kwot pieniężnych określonych w przekazach pocztowych, z pominięciem oddawczej skrzynki pocztowej oraz bez konieczności odbierania przesyłki w placówce operatora.
- Przyjmowanie od osoby niepełnosprawnej w miejscu jej zamieszkania prawidłowo opłaconej przesyłki nie będącej przesyłką rejestrowaną.

Zwolnienie z opłat dla osób niewidomych.

Przesyłka będąca przesyłką dla osób niewidomych nadana przez:

- Osobę legitymującą się orzeczeniem właściwego organu orzekającego o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności z tytułu uszkodzenia narządu wzroku, zwaną dalej „osobą niewidomą lub ociemniałą”, i adresowana do biblioteki lub organizacji osób niewidomych lub ociemniałych bądź do organizacji, których celem statutowym jest działanie na rzecz osób niewidomych lub ociemniałych;
- Bibliotekę, organizację osób niewidomych lub ociemniałych bądź organizację, których celem statutowym jest działanie na rzecz osób niewidomych lub ociemniałych, i adresowana do osoby niewidomej lub ociemniałej;

- Osobę niewidomą lub ociemniałą bądź skierowaną do tej osoby zawierającą wyłącznie informacje utrwalone pismem wypukłym.

Przesyłka taka jest zwolniona od opłaty pocztowej za przyjęcie, przemieszczenie i doręczenie przesyłki nie będącej przesyłką najszybszej kategorii, tego rodzaju i tej samej masy, ustalonej w obowiązującym cenniku powszechnych usług pocztowych operatora publicznego.

Zwolnienie to nie obejmuje opłaty za potwierdzenie odbioru przesyłki rejestrowanej.

6.3.2 Ulgi w telekomunikacji

Przedsiębiorca wyznaczony jest obowiązany zapewnić osobom niepełnosprawnym dostęp do świadczonej przez siebie usługi powszechnej przez oferowanie: • Urządzeń końcowych przystosowanych do używania przez osoby niepełnosprawne, jeżeli używanie takiego urządzenia jest niezbędne do zapewnienia im dostępu do usługi powszechnej;

- Udogodnień ułatwiających osobom niepełnosprawnym korzystanie z usługi powszechnej.

Na skutek prywatyzacji i komercjalizacji rynku telekomunikacyjnego, nastąpiły zmiany w ulgach. Obecnie nie ma ustawowego obowiązku udzielania takich ulg, ale niektóre firmy telekomunikacyjne mają wewnętrzne przepisy, dzięki którym nadal można korzystać ze zniżek.

Telekomunikacja Polska SA udziela osobom niewidomym rabatów w opłatach za usługi telekomunikacyjne:

- Za przyłączenie urządzenia końcowego do sieci TP SA - rabat w wysokości 50% opłaty podstawowej, wynikającej z obowiązującego Cennika Krajowych Usług Telekomunikacyjnych.

Rabaty te przyznaje się wyłącznie osobom niewidomym zaliczonym do znacznego stopnia niepełnosprawności. Rabaty udzielane są osobom niepełnosprawnym, które ukończyły 16 rok życia. Rabat może otrzymać albo osoba niepełnosprawna uprawniona do uzyskania rabatu albo jej prawny opiekun w razie stałego lub czasowego zamieszkiwania opiekuna prawnego razem z osobą niepełnosprawną (stałe lub czasowe zamieszkiwanie to stałe lub czasowe zameldowanie niepełnosprawnego i opiekuna prawnego w tym samym lokalu mieszkalnym lub budynku).

Rabaty dotyczą usługi telefonicznej dla jednej linii telefonicznej.

Aby skorzystać z tej ulgi należy przedstawić orzeczenie Powiatowego lub Wojewódzkiego Zespołu do spraw Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności stwierdzające zaliczenie do znacznego stopnia niepełnosprawności z powodu uszkodzenia wzroku (symbol przyczyny niepełnosprawności „04-0”).

U innych operatorów należy się dowiadywać, czy w ramach swojej strategii handlowej nie przewiduje on jakiś ulg, zniżek dla osób niepełnosprawnych.

6.3.3 Abonament RTV

Zwalnia się od opłat abonamentowych:

- Osoby, co do których orzeczono o:

- a. Zaliczeniu do I grupy inwalidów; lub
 - b. Całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji, na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych; lub
 - c. Znacznym stopniu niepełnosprawności, na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych; lub
 - d. Trwałej lub okresowej całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników;
- Osoby, które ukończyły 75 lat;
 - Osoby, które otrzymują świadczenie pielęgnacyjne z właściwego organu realizującego zadania w zakresie świadczeń rodzinnych jako zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej lub rentę socjalną z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub innego organu emerytalno-rentowego;
 - Osoby niesłyszące, u których stwierdzono całkowitą głuchotę lub obustronne upośledzenie słuchu (mierzone na częstotliwości 2000 Hz o natężeniu od 80 dB);
 - Osoby niewidome, których ostrość wzroku nie przekracza 15%;
 - Osoby, które ukończyły 60 lat oraz mają prawo do emerytury, której wysokość nie przekracza miesięcznie kwoty 50% przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w roku poprzedzającym, ogłaszanego przez Prezesa GUS³;
 - Osoby, spełniające kryteria dochodowe, określone w ustawie z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 j.t., z późn. zm.);⁴;
 - Osoby, które mają prawo do korzystania ze świadczeń pieniężnych z tytułu ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. 2013.182 j.t., z późn. zm.);
 - Osoby bezrobotne, o których mowa w art. 2 ust.1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 2013.674 j.t., z późn. zm.);
 - Osoby posiadające prawo do zasiłku przedemerytalnego, określonego w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
 - Osoby posiadające prawo do świadczenia przedemerytalnego, określonego w ustawie z dnia 30 kwietnia 2004 roku o świadczeniach przedemerytalnych (Dz. U. 2013.170 j.t.);
 - Osoby otrzymujące zasiłek dla opiekuna określony w ustawie z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. 2014. 567).

³ w 2013 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej wynosiło 3.650,06 zł brutto (50% tego wynagrodzenia wynosi 1.825,03 zł).

⁴ kryterium dochodowe określone w niniejszej ustawie spełniają osoby, których dochód rodzinny w przeliczeniu na osobę lub dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 539,00 zł. W przypadku, gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 623,00 zł.

Powyższe zwolnienia nie przysługują osobom, które pozostają we wspólnym gospodarstwie domowym z co najmniej dwiema osobami, które ukończyły 26 rok życia, niespełniającymi warunków do uzyskania tych zwolnień.

Zwolnienia przysługują od pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym złożono w placówce operatora publicznego, oświadczenie o spełnianiu warunków do korzystania z tych zwolnień i przedstawiono dokumenty potwierdzające uprawnienie do tych zwolnień.

Osoby korzystające ze zwolnień od opłat abonamentowych obowiązane są zgłosić placówce operatora publicznego zmiany stanu prawnego lub faktycznego, które mają wpływ na uzyskane zwolnienia, w terminie 14 dni od dnia, w którym taka zmiana nastąpiła.

Z opłat abonamentowych zwolnieni są także inwalidzi wojenni, kombatanci oraz osoby posiadające status weterana wojennego.

Wzór oświadczenia w tej sprawie poniżej.

Oświadczenie

Ja zamieszkały/a w legitymujący/a się dowodem osobistym, uprawniony/a do zwolnienia od opłat abonamentowych za używanie odbiorników radiofonicznych i telewizyjnych na podstawie ustawy z dnia 21 kwietnia 2005 r. o opłatach abonamentowych (Dz.U. Nr 85, poz. 728) oraz innych ustaw, oświadczam, że nie pozostaję we wspólnym gospodarstwie domowym z dwiema lub więcej osobami, które ukończyły 26 rok życia i nie mają uprawnień do zwolnienia od tych opłat.

(podpis osoby składającej oświadczenie)

6.3.4 Ulgi na telefony komórkowe

Oferowane przez operatorów sieci komórkowych ulgi, dotyczą zazwyczaj osób niewidomych i niedosłyszących, u części operatorów również osób z niepełnosprawnością narządu ruchu. Ponieważ zakres tych ulg różni się u każdego operatora oraz czasami ulega zmianom, szczegółowych informacji należy szukać w punktach obsługi klienta wybranych operatorów.

6.4 Zwolnienie od podatku od czynności cywilnoprawnych

Od podatku od czynności cywilnoprawnych zwolnione są osoby nabywające na potrzeby własne sprzęt rehabilitacyjny, wózki inwalidzkie, motorowery, motocykle lub samochody osobowe, zaliczone, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, do grupy osób o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności bez względu na rodzaj schorzenia oraz osoby o lekkim stopniu niepełnosprawności w związku ze schorzeniami narządu ruchu.

Nie podlegają podatkowi czynności cywilnoprawne m.in. w sprawach:

- Alimentacyjnych, opieki, kurateli i przysposobienia;
- Ubezpieczenia społecznego, ubezpieczenia zdrowotnego, opieki społecznej, ulg określonych w przepisach szczególnych dla żołnierzy niezawodowych i osób odbywających służbę zastępczą oraz ich

rodzin, a także uprawnień dla osób niepełnosprawnych i osób objętych przepisami o szczególnych uprawnieniach dla kombatantów;

- Zatrudnienia, świadczeń socjalnych i wynagrodzeń za pracę;
- Nauki, szkolnictwa i oświaty pozaszkolnej oraz zdrowia.

6.5 Ulgowa opłata paszportowa

Ulgowa opłata za paszport w wysokości 50% stawki przysługuje:

- Emerytom, rencistom, osobom niepełnosprawnym bez względu na rodzaj schorzenia, a także współmałżonkom tych osób, pozostających na ich wyłącznym utrzymaniu;
- Osobom przebywającym w domach opieki społecznej lub w zakładach opiekuńczych albo korzystających z pomocy społecznej w formie zasiłków stałych;
- Kombatantom i innym osobom, do których stosuje się przepisy ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego;
- Uczniom i studentom.

W razie wystąpienia kilku tytułów uprawniających do ulgi w opłacie za wydanie paszportu przysługuje tylko jedna.

Nie pobiera się opłaty za wydanie paszportu od:

- Osób, które w dniu złożenia wniosku o wydanie paszportu mają ukończone 70 lat;
- Osób przebywających w domach pomocy społecznej lub w zakładach opiekuńczych albo korzystających z pomocy społecznej w formie zasiłków stałych, jeżeli ich wyjazd za granicę następuje w celu długotrwałego leczenia lub w związku z koniecznością poddania się operacji;
- Osób, które złożyły wniosek o wymianę paszportu z powodu jego wady technicznej;
- Żołnierzy wyznaczonych do pełnienia służby poza granicami państwa, z wyjątkiem żołnierzy zawodowych.

6.6 Ulga przy opłacie za wymianę dowodu osobistego

Nie pobiera się opłaty za wydanie dowodu osobistego m.in. od osób:

- Ubiegających się o wymianę dowodu osobistego z powodu jego wady technicznej lub sporządzonego niezgodnie z danymi zawartymi we wniosku;
- Zobowiązanych do wymiany dowodu osobistego z powodu zmiany kodu pocztowego, administracyjnej zmiany nazwy miejscowości, nazwy ulicy, numeru domu lub numeru lokalu;
- Które utraciły dowód osobisty w wyniku klęsk żywiołowych;
- Przebywających w domach pomocy społecznej lub pobierających zasiłek stały z pomocy społecznej albo rentę socjalną - na podstawie zaświadczenia właściwej jednostki organizacyjnej pomocy społecznej o przebywaniu osoby w domu pomocy społecznej lub o korzystaniu z zasiłku stałego lub do wglądu decyzja o przyznaniu zasiłku stałego z pomocy społecznej albo renty socjalnej;

- Małoletnich przebywających całodobowo w placówkach opiekuńczo- wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych oraz w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii - na podstawie zaświadczenia kierownika placówki opiekuńczo-wychowawczej albo młodzieżowego ośrodka wychowawczego lub młodzieżowego ośrodka socjoterapii o całodobowym przebywaniu małoletniego w tej placówce.

Wniosek o wydanie dowodu osobistego składa się **do organu gminy właściwego ze względu na miejsce pobytu stałego**, a w przypadku **braku takiego miejsca** do organu gminy właściwego ze względu na **ostatnie** miejsce pobytu stałego.

Jeżeli nie można ustalić właściwości miejscowej organu, wniosek składa się do **organu gminy właściwego dla obszaru dzielnicy śródmieście m.st. Warszawy**.

Osoba z wrodzonymi lub nabytymi wadami narządu wzroku może załączyć do wniosku fotografie przedstawiające ją w okularach z ciemnymi szklami. W takim przypadku do wniosku załącza się również orzeczenie o niepełnosprawności osoby do 16. roku życia lub orzeczenie o stopniu niepełnosprawności osoby, która ukończyła 16 lat, z powodu wrodzonej lub nabytej wady narządu wzroku, wydane zgodnie z przepisami o orzekaniu o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności.

6.7 Karta parkingowa

Karty parkingowe dla osób niepełnosprawnych wydawane są przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności znajdujący się przy ulicy Strzegomskiej 6, na parterze (budynek Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej). Zainteresowani przyjmowani są codziennie w godzinach od 8:00 do 15:00 w pokoju nr 9. Informacja telefoniczna: (+48 71) 782 23 60, 782 23 62, 782 23 63.

Osoba niepełnosprawna ubiegająca się o wydanie karty parkingowej winna złożyć następujące dokumenty:

- wniosek o wydanie karty parkingowej dla osoby niepełnosprawnej wypełniony na formularzu stanowiącym załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2014 r. w sprawie wzoru oraz trybu wydawania i zwrotu kart parkingowych (Dz. U. z 2014 r., poz. 870);
- aktualna fotografia o wymiarze 3,5cm x 4,5cm odzwierciedlająca aktualny wizerunek osoby, której wniosek dotyczy, przedstawiająca tę osobę bez nakrycia głowy i okularów z ciemnymi szklami;
- dowód uiszczenia opłaty za wydanie karty parkingowej;
- dowód uiszczenia opłaty ewidencyjnej.
- kserokopia (oryginał do wglądu) wydanego przez zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności:
 - a. orzeczenia o niepełnosprawności;
 - b. orzeczenia o stopniu niepełnosprawności;
 - c. orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień wraz ze wskazaniem spełniania przez osobę niepełnosprawną przesłanek określonych w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym.
- dowód uiszczenia opłaty 25 zł za wydanie karty parkingowej;

- dowód osobisty (do wglądu).

Ważne:

Przepisy nakładają na osobę niepełnosprawną obowiązek osobistego złożenia wniosku o wydanie karty parkingowej, za wyjątkiem osób, które nie ukończyły 18 roku życia (wniosek składa za nie rodzic) oraz osób ubezwłasnowolnionych (wniosek składa ustanowiony decyzją sądu opiekun lub kurator).

Wpłaty z tytułu opłaty za wydanie karty parkingowej należy dokonać w kasie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej we Wrocławiu, ul. Strzegomska 6 lub na konto MOPS nr 67 1020 5226 0000 6202 0417 1617.

Kasy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej czynne są od poniedziałku do piątku w godzinach od 9:30 do 14:15, a w ostatnim dniu roboczym miesiąca w godzinach 9:30 do 12:00.

Karty parkingowe uprawniają do korzystania z miejsc parkingowych wyznaczonych dla osób niepełnosprawnych oraz do niestosowania się do niektórych znaków drogowych dotyczących zakazu ruchu lub postoju tj.:

- B-1 „zakaz ruchu w obu kierunkach”;
- B-3 „zakaz wjazdu pojazdów silnikowych z wyjątkiem motocykli jednośladowych”;
- B-3a „zakaz wjazdu autobusów”;
- B-4 „zakaz wjazdu motocykli”;
- B-10 „zakaz wjazdu motorowerów”;
- B-35 „zakaz postoju”;
- B-37 „zakaz postoju w dni nieparzyste”;
- B-38 „zakaz postoju w dni parzyste”;
- B-39 „strefa ograniczonego postoju”.

Karta parkingowa jest dokumentem, który obowiązuje nie tylko na terenie Polski, ale także w innych krajach Unii Europejskiej. W poszczególnych krajach UE obowiązują jednakże inne ulgi i uprawnienia dla niepełnosprawnych wynikające z posiadania karty parkingowej.

Z uwagi na wejście w życie z dniem **1 lipca 2014 r.** nowelizacji ustawy Prawo o ruchu drogowym w zakresie wydawania kart parkingowych. Karty Parkingowe wydane do dnia **30 czerwca 2014 r.** na obowiązujących do tego dnia przepisach ww. ustawy zachowują swoją ważnością do dnia określonego jako data ważności karty, nie dłużej niż do dnia **30 listopada 2014 r.**

Oznacza to, że co do zasady wszystkie karty parkingowe wydane najpóźniej w dniu **30 czerwca 2014 r.**, utracą z dniem **1 grudnia 2014 r.** swoją ważność⁵.

⁵ W dniu 10 października 2014 r. Sejm RP uchwalił ustawę o zmianie ustawy o zmianie ustawy - Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw, tekst ustawy został przekazany do Senatu zgodnie z art. 52 regulaminu Sejmu. Senat nie wniósł poprawek. W dniu 24 października 2014 r. ustawę przekazano do podpisu Prezydentowi RP. Do dnia wydania niniejszego informatora proces legislacyjny nie został zakończony. Czekając na wejście w życie przedmiotowej ustawy przedkładamy jej pełny tekst: Art. 1. W ustawie z dnia 23 października 2013 r. o zmianie ustawy - Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1446 oraz z 2014 r. poz. 486) w art. 6 ust. 1 otrzymuje brzmienie: „1. **Karty parkingowe**, o których mowa w ustawie zmienianej w art. 1, wydane na podstawie dotychczasowych przepisów, **zachowują ważność do dnia określonego jako data ważności karty, nie dłużej niż do dnia 30 czerwca 2015 r.**”. Art. 2. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

6.8 Miejsca postojowe dla osób niepełnosprawnych - identyfikator „O”

W strefach płatnego parkowania Gminy Wrocław wprowadzona została zerowa stawka opłaty parkingowej dla:

- 1) osób niepełnosprawnych o obniżonej sprawności ruchowej, których niepełnosprawność została potwierdzona:
 - a) orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności o przyczynie z kodu R lub N, wydanym przez powiatowe i wojewódzkie zespoły orzekające o niepełnosprawności, lub
 - b) orzeczeniem równoważnym wydanym przez powiatowe i wojewódzkie zespoły orzekające o niepełnosprawności wydanym przed datą 23 sierpnia 2003 r., lub
 - c) orzeczeniem równoważnym wydanym na podstawie przepisów szczególnych przez organy rentowe, lub
 - d) legitymacją osoby niepełnosprawnej wydaną przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności, z wpisem potwierdzającym znaczny lub umiarkowany stopień niepełnosprawności o przyczynie z kodu R lub N a także terminem jej obowiązywania.
- 2) **przedstawicieli ustawowych lub małżonków osób, o których mowa w pkt 1**, kierujących pojazdem samochodowym tych osób, oznaczonym identyfikatorem „O” i przewożących tę osobę lub kierujących pojazdem samochodowym posiadanym na podstawie jednego z tytułów wymienionych w § 4 ust. 2 Uchwały RM nr XLIX/1437/10 ze zmianami, oznaczonym identyfikatorem „O” i przewożących tą osobę;
- 3) **innych osób, niż wskazanych w pkt 2, kierujących pojazdem samochodowym osób niepełnosprawnych o obniżonej sprawności ruchowej**, oznaczonym identyfikatorem „O” i przewożących osobę o obniżonej sprawności ruchowej lub kierujących pojazdem samochodowym posiadanym na podstawie jednego z tytułów wymienionych w § 4 ust.2 uchwały RM XLIX/1437/10 ze zmianami, wskazanym przez osobę niepełnosprawną o obniżonej sprawności ruchowej, oznaczonym identyfikatorem „O” i przewożących osobę o obniżonej sprawności ruchowej,

6.8.1 Zasady wydawania identyfikatorów „O”

Dokumentami uprawniającymi do nabycia identyfikatora „O” jest przedłożenie przez osobę niepełnosprawną łącznie następujących dokumentów:

- 1) dowodu osobistego osoby niepełnosprawnej,
- 2) orzeczenia o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności o przyczynie z kodu R lub N, wydanego przez powiatowe i wojewódzkie zespoły orzekające o niepełnosprawności albo orzeczenia równoważnego wydanego przez powiatowe i wojewódzkie zespoły orzekające o niepełnosprawności wydanego przed datą 23.08.2003 r. lub orzeczenia równoważnego wydanego na podstawie przepisów szczególnych przez organy rentowe, lub legitymacji osoby niepełnosprawnej wydanej przez powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności, z wpisem potwierdzającym stopień niepełnosprawności o przyczynie z kodu R lub N a także terminem jej obowiązywania.

- 3) dowodu rejestracyjnego pojazdu samochodowego osoby niepełnosprawnej, z wpisem poświadczającym, że osoba niepełnosprawna posiada pojazd z tytułu własności, współwłasności, umowy leasingu lub umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie, w przypadku umowy kredytu na zakup samochodu;
- 4) stosownej umowy, w przypadku posiadania pojazdu z tytułu umowy leasingu lub umowy kredytu na zakup samochodu.

W przypadku, gdy osobę niepełnosprawną reprezentuje pełnomocnik, osoba składająca wniosek, przedkłada wraz z dokumentami, o których mowa powyżej, oryginał pełnomocnictwa do reprezentowania osoby niepełnosprawnej.

Dokumentami uprawniającymi do nabycia identyfikatora „O” przez przedstawiciela ustawowego lub małżonka osoby niepełnosprawnej jest przedłożenie łącznie następujących dokumentów:

- 1) dowodu osobistego osoby niepełnosprawnej;
- 2) dokumentu potwierdzającego tożsamość przedstawiciela ustawowego lub małżonka osoby niepełnosprawnej, wydanego przez właściwy organ;
- 3) orzeczenia osoby niepełnosprawnej o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności o przyczynie z kodu R lub N, wydanego przez powiatowe i wojewódzkie zespoły orzekające o niepełnosprawności albo orzeczenia równoważnego wydanego przez powiatowe i wojewódzkie zespoły orzekające o niepełnosprawności wydane przed datą 23.08.2003 r. lub orzeczenia równoważnego wydanego na podstawie przepisów szczególnych przez organy rentowe, lub legitymacji osoby niepełnosprawnej wydanej przez powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności, z wpisem potwierdzającym stopień niepełnosprawności o przyczynie z kodu R lub N a także terminem jej obowiązywania;
- 4) aktu urodzenia osoby niepełnosprawnej, jeżeli osoba pozostająca pod opieką jest małoletnia, aktu małżeństwa, jeżeli osoba niepełnosprawna jest małżonkiem lub prawomocnego orzeczenia sądu opiekuńczego o ustanowieniu opieki, jeżeli osoba pozostająca pod opieką została ubezwłasnowolniona;
- 5) dowodu rejestracyjnego pojazdu samochodowego osoby niepełnosprawnej z wpisem poświadczającym, że osoba niepełnosprawna posiada pojazd z tytułu własności, współwłasności, umowy leasingu lub umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie;
- 6) stosownej umowy, w przypadku posiadania pojazdu z tytułu umowy leasingu lub umowy kredytu na zakup samochodu;
- 7) dowodu rejestracyjnego pojazdu samochodowego przedstawiciela ustawowego lub małżonka osoby niepełnosprawnej z wpisem poświadczającym, iż osoba ta posiada pojazd z tytułu własności, współwłasności, umowy leasingu lub umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie, w przypadku składania wniosku o wydanie identyfikatora „O” na pojazd samochodowy przedstawiciela ustawowego lub małżonka osoby niepełnosprawnej.

Dokumentami uprawniającymi do nabycia identyfikatora „O” dla osób innych, niż wskazanych powyżej jest przedłożenie łącznie następujących dokumentów:

- 1) dowodu osobistego osoby niepełnosprawnej;
- 2) dokumentu potwierdzającego tożsamość osoby składającej wniosek, wydany przez właściwy organ;
- 3) orzeczenia osoby niepełnosprawnej o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności o przyczynie z kodu R lub N, wydanego przez powiatowe i wojewódzkie zespoły orzekające o niepełnosprawności albo orzeczenia równoważnego wydanego przez powiatowe i wojewódzkie zespoły orzekające o niepełnosprawności wydanego przed datą 23.08.2003 r. lub orzeczenia równoważnego wydanego na podstawie przepisów szczególnych przez organy rentowe, lub legitymacji osoby niepełnosprawnej wydanej przez powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności, z wpisem potwierdzającym stopień niepełnosprawności o przyczynie z kodu R lub N a także terminem jej obowiązywania;
- 4) dowodu rejestracyjnego pojazdu samochodowego osoby niepełnosprawnej z wpisem poświadczającym, że osoba niepełnosprawna posiada pojazd z tytułu własności, współwłasności, umowy leasingu lub umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie;
- 5) dowodu rejestracyjnego pojazdu samochodowego osoby składającej wniosek z wpisem poświadczającym, iż osoba ta posiada pojazd z tytułu własności, współwłasności, umowy leasingu lub umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie, w przypadku składania wniosku o wydanie identyfikatora „O” na pojazd samochodowy osoby składającej wniosek;
- 6) stosownej umowy, w przypadku posiadania pojazdu z tytułu umowy leasingu lub umowy kredytu na zakup samochodu;
- 7) oświadczenia osoby niepełnosprawnej wskazującego numer rejestracyjny pojazdu samochodowego osoby, której pojazd będzie oznaczony identyfikatorem „O” podczas jej przewożenia.

Uprawnionemu użytkownikowi drogi objętemu zerową stawką opłaty może być wydany tylko jeden identyfikator „O”.

Identyfikator „O” traci ważność z chwilą zmiany danych na podstawie, których został wydany lub z upływem terminu jego ważności.

W przypadku wymiany identyfikatora „O” na skutek zmiany danych, na podstawie których identyfikator „O” został wydany, uprawniony użytkownik drogi ma obowiązek zwrócić poprzednio otrzymany identyfikator „O”.

W przypadku zniszczenia, zagubienia lub kradzieży identyfikatora „O” można nabyć nowy identyfikator „O” wyłącznie na ten sam pojazd, na niewykorzystany okres ważności identyfikatora „O”. Do wniosku o wydanie nowego identyfikatora „O” uprawniony użytkownik drogi przedkłada wraz z dowodem osobistym, oświadczenie o zniszczeniu, zagubieniu lub kradzieży uprzednio wydanego identyfikatora „O”.

Identyfikatory „O” wydawane są nieodpłatnie przez Zarządu Dróg i Utrzymania Miasta we Wrocławiu przy ulicy Długiej 49, w pokoju nr 301 - budynek C, w pn., wt., czw., pt.: w godzinach 8:00 - 14:00, środy w godzinach 10:00 - 17:00.

6.9 Transport zbiorowy

6.9.1 Ulgi w PKP i PKS

Osoby niepełnosprawne korzystające z przejazdów środkami transportu PKS i PKP uprawnione są do ulg. Aby mieć prawo do zniżki, należy mieć ze sobą dokumenty potwierdzające stopień niepełnosprawności. Od stopnia niepełnosprawności uzależniona jest wysokość zniżki.

Wyżej wymienione rozporządzenie określa rodzaje dokumentów uprawniających do korzystania przez osoby niepełnosprawne z określonych zniżek.

Do zniżek uprawnione są:

- Osoby niezdolne do samodzielnej egzystencji - osoby całkowicie niezdolne do pracy oraz niezdolne do samodzielnej egzystencji, w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, albo posiadające znaczny stopień niepełnosprawności, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, bądź inwalidów I grupy, jeżeli orzeczenie o zaliczeniu do I grupy inwalidzkiej nie utraciło mocy;
- Dzieci i młodzież dotknięte inwalidztwem lub niepełnosprawne - dzieci i młodzież dotknięte inwalidztwem lub niepełnosprawne do ukończenia 24 roku życia oraz studentów dotkniętych inwalidztwem lub niepełnosprawnych do ukończenia 26 roku życia;
- Opiekunowie lub przewodnicy - jedna osoba pełnoletnia, a w przypadku przewodnika osoby niewidomej - osobę, która ukończyła 13 lat, albo psa - przewodnika.

Ulga 100% - to uprawnienie do uzyskania w kasie biletowej przewoźnika biletu z ulgą 100% wydawanego nieodpłatnie.

Dokumentem poświadczającym uprawnienie dziecka w wieku do 4 roku życia do korzystania (na podstawie biletów jednorazowych) z ulgi:

- 100% - przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego;
- 100% - przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego autobusowego w komunikacji zwykłej i przyspieszonej, jeżeli dziecko nie korzysta z oddzielnego miejsca do siedzenia;
- 78% - przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego autobusowego w komunikacji zwykłej i przyspieszonej, jeżeli dziecko korzysta z oddzielnego miejsca do siedzenia,

jest dokument stwierdzający wiek dziecka.

Dokumentami poświadczającymi uprawnienie dziecka w wieku powyżej 4 lat do rozpoczęcia odbywania obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego, do korzystania z ulgi 37% - przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego w pociągach osobowych, pospiesznych i ekspresowych oraz autobusowego w komunikacji zwykłej i przyspieszonej, na podstawie biletów jednorazowych, są odpowiednio:

- Dokument stwierdzający wiek dziecka;

- Zaświadczenie o odroczeniu spełniania obowiązku szkolnego, wydane przez dyrektora publicznej szkoły podstawowej;
- Legitymacja przedszkolna dla dziecka niepełnosprawnego.

Dokumentami poświadczającymi uprawnienie do korzystania - na podstawie biletów jednorazowych - z ulgi:

- 49% - przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego w pociągach osobowych oraz autobusowego w komunikacji zwykłej;
- 37% - przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego w pociągach innych niż osobowe oraz autobusowego w komunikacji przyspieszonej i pospiesznej;
- 95% - przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego oraz autobusowego dla opiekuna lub przewodnika towarzyszącego w podróży osobie niezdolnej do samodzielnej egzystencji (jeden z wymienionych dokumentów osoby niezdolnej do samodzielnej egzystencji),

są:

- Wypis z treści orzeczenia komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, stwierdzający zaliczenie do I grupy inwalidów;
- Wypis z treści orzeczenia: wojskowej komisji lekarskiej, komisji lekarskiej podległej Ministrowi Spraw Wewnętrznych albo Szefowi Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego albo Szefowi Agencji Wywiadu, stwierdzający zaliczenie do I grupy inwalidztwa;
- Orzeczenie lekarza orzecznika ZUS albo wypis z treści orzeczenia lekarza orzecznika ZUS stwierdzające całkowitą niezdolność do pracy i niezdolność do samodzielnej egzystencji albo niezdolność do samodzielnej egzystencji;
- Orzeczenie komisji lekarskiej ZUS stwierdzające całkowitą niezdolność do pracy i niezdolność do samodzielnej egzystencji albo niezdolność do samodzielnej egzystencji;
- Zaświadczenie ZUS, stwierdzające zaliczenie wyrokiem sądu do I grupy inwalidów bądź uznanie niezdolności do samodzielnej egzystencji;
- Wypis z treści orzeczenia lekarza rzeczoznawcy Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS), stwierdzający niezdolność do samodzielnej egzystencji;
- Wypis z treści orzeczenia komisji lekarskiej KRUS, stwierdzający niezdolność do samodzielnej egzystencji;
- Zaświadczenie KRUS, stwierdzające zaliczenie wyrokiem sądu do I grupy inwalidów bądź uznanie niezdolności do samodzielnej egzystencji;
- Legitymacja emeryta - rencisty wojskowego wydana przez właściwy organ emerytalny podległy Ministrowi Obrony Narodowej, z wpisem o zaliczeniu do I grupy inwalidztwa;
- Legitymacja emeryta - rencisty policyjnego wydana przez właściwy organ emerytalny podległy odpowiednio ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, Ministrowi Sprawiedliwości albo Ministrowi Obrony Narodowej, z wpisem o zaliczeniu do I grupy inwalidztwa lub stwierdzającym niezdolność do samodzielnej egzystencji;

- Legitymacja osoby niepełnosprawnej, stwierdzająca znaczny stopień niepełnosprawności, wystawiona przez uprawniony organ.

Dokumentami poświadczającymi uprawnienie do korzystania z ulgi 95% - przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego oraz autobusowego, na podstawie biletów jednorazowych dla przewodnika lub opiekuna towarzyszącego w podróży osobie niewidomej albo dla psa - przewodnika oraz **dokumentami poświadczającymi uprawnienia osób niewidomych**, jeśli nie są uznane za osoby niezdolne do samodzielnej egzystencji, do korzystania z ulgi 37% - przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego oraz autobusowego, na podstawie biletów jednorazowych lub miesięcznych imiennych są:

- Jeden z niżej wymienionych dokumentów stwierdzających całkowitą niezdolność do pracy albo inwalidztwo II grupy, z powodu stanu narządu wzroku:
 - a. Wypis z treści orzeczenia komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, stwierdzający zaliczenie do I grupy inwalidów;
 - b. Wypis z treści orzeczenia: wojskowej komisji lekarskiej, komisji lekarskiej podległej Ministrowi Spraw Wewnętrznych albo Szefowi Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego albo Szefowi Agencji Wywiadu, stwierdzający zaliczenie do I grupy inwalidztwa;
 - c. Orzeczenie lekarza orzecznika ZUS albo wypis z treści orzeczenia lekarza orzecznika ZUS stwierdzające całkowitą niezdolność do pracy i niezdolność do samodzielnej egzystencji albo niezdolność do samodzielnej egzystencji;
 - d. Orzeczenie komisji lekarskiej ZUS stwierdzające całkowitą niezdolność do pracy i niezdolność do samodzielnej egzystencji albo niezdolność do samodzielnej egzystencji;
 - e. Zaświadczenie ZUS, stwierdzające zaliczenie wyrokiem sądu do I grupy inwalidów bądź uznanie niezdolności do samodzielnej egzystencji;
 - f. Wypis z treści orzeczenia lekarza rzeczoznawcy Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS), stwierdzający niezdolność do samodzielnej egzystencji;
 - g. Wypis z treści orzeczenia komisji lekarskiej KRUS, stwierdzający niezdolność do samodzielnej egzystencji;
 - h. Zaświadczenie KRUS, stwierdzające zaliczenie wyrokiem sądu do I grupy inwalidów bądź uznanie niezdolności do samodzielnej egzystencji;
 - i. Legitymacja emeryta - rencisty wojskowego wydana przez właściwy organ emerytalny podległy Ministrowi Obrony Narodowej, z wpisem o zaliczeniu do I grupy inwalidztwa;
 - j. Legitymacja emeryta - rencisty policyjnego wydana przez właściwy organ emerytalny podległy odpowiednio ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, Ministrowi Sprawiedliwości albo Ministrowi Obrony Narodowej, z wpisem o zaliczeniu do I grupy inwalidztwa lub stwierdzającym niezdolność do samodzielnej egzystencji.

- Legitymacja osoby niepełnosprawnej, stwierdzająca umiarkowany stopień niepełnosprawności z powodu stanu narządu wzroku lub oznaczona symbolem przyczyny niepełnosprawności - „04-O”, wystawiona przez uprawniony organ.

Dokumentami poświadczającymi uprawnienie dzieci i młodzieży dotkniętych inwalidztwem lub niepełnosprawnych do korzystania z ulgi 78% - przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego oraz autobusowego **z miejsca zamieszkania** do przedszkola, szkoły, szkoły wyższej, placówki opiekuńczo-wychowawczej, placówki oświatowo-wychowawczej, specjalnego ośrodka szkolno-wychowawczego, specjalnego ośrodka wychowawczego, ośrodka umożliwiającego dzieciom i młodzieży spełnianie obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, ośrodka rehabilitacyjno- wychowawczego, domu pomocy społecznej, ośrodka wsparcia, zakładu opieki zdrowotnej, poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, a także na turnus rehabilitacyjny - i z powrotem, na podstawie biletów jednorazowych lub miesięcznych imiennych, są odpowiednio:

- Dla dzieci i młodzieży uczęszczających do przedszkola, szkoły, szkoły wyższej albo ośrodka lub placówki o charakterze oświatowym:
 - a. Legitymacja przedszkolna dla dziecka niepełnosprawnego;
 - b. Legitymacja szkolna dla uczniów dotkniętych inwalidztwem lub niepełnosprawnych;
 - c. Legitymacja szkolna albo studencka wraz z jednym z dokumentów wymienionych poniżej.
- Dla dzieci i młodzieży nieuczęszczających do przedszkola, szkoły, szkoły wyższej albo ośrodka lub placówki o charakterze oświatowym:
 - a. Legitymacja osoby niepełnosprawnej, która nie ukończyła 16 roku życia, wystawiona przez uprawniony organ;
 - b. Legitymacja osoby niepełnosprawnej, wystawiona przez uprawniony organ;
 - c. Wypis z treści orzeczenia komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, stwierdzający zaliczenie do jednej z grup inwalidów;
 - d. Orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) albo wypis z treści orzeczenia lekarza orzecznika ZUS stwierdzające częściową niezdolność do pracy, całkowitą niezdolność do pracy albo całkowitą niezdolność do pracy i niezdolność do samodzielnej egzystencji albo niezdolność do samodzielnej egzystencji;
 - e. Orzeczenie komisji lekarskiej ZUS stwierdzające częściową niezdolność do pracy, całkowitą niezdolność do pracy albo całkowitą niezdolność do pracy i niezdolność do samodzielnej egzystencji albo niezdolność do samodzielnej egzystencji.

Z tym, że przy przejazdach do i z jednostek udzielających świadczeń zdrowotnych albo pomocy społecznej bądź organizujących turnusy rehabilitacyjne, wraz z jednym z dokumentów, o których mowa powyżej, wymagane jest zaświadczenie (zawiadomienie, skierowanie) określające odpowiednio:

- a. Termin i miejsce badania, leczenia, konsultacji, zajęć rehabilitacyjnych, zajęć terapeutycznych albo pobytu w ośrodku wsparcia, domu pomocy społecznej lub na turnusie rehabilitacyjnym;

b. Potwierdzenie stawienia się na badania, konsultację, zajęcia rehabilitacyjne, zajęcia terapeutyczne.

Dokumentami poświadczającymi uprawnienie jednego z rodziców lub opiekuna dzieci i młodzieży dotkniętych inwalidztwem lub niepełnosprawnych do korzystania z ulgi 78% - przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego oraz autobusowego w relacjach:

- Dla dzieci i młodzieży uczęszczających do przedszkola, szkoły, szkoły wyższej albo ośrodka lub placówki o charakterze oświatowym;
- Dla dzieci i młodzieży nie uczęszczających do przedszkola, szkoły, szkoły wyższej albo ośrodka lub placówki o charakterze oświatowym,

na podstawie biletów jednorazowych, są:

- w sytuacji, gdy przejazd odbywany jest wraz z dzieckiem - dokumenty dziecka:
 - a. Legitymacja przedszkolna dla dziecka niepełnosprawnego;
 - b. Legitymacja szkolna dla uczniów dotkniętych inwalidztwem lub niepełnosprawnych;
 - c. Legitymacja szkolna albo studencka wraz z jednym z dokumentów wymienionych poniżej;
 - d. Legitymacja osoby niepełnosprawnej, która nie ukończyła 16 roku życia, wystawiona przez uprawniony organ;
 - e. Legitymacja osoby niepełnosprawnej, wystawiona przez uprawniony organ;
 - f. Wypis z treści orzeczenia komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, stwierdzający zaliczenie do jednej z grup inwalidów;
 - g. Orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) albo wypis z treści orzeczenia lekarza orzecznika ZUS stwierdzające częściową niezdolność do pracy, całkowitą niezdolność do pracy albo całkowitą niezdolność do pracy i niezdolność do samodzielnej egzystencji albo niezdolność do samodzielnej egzystencji;
 - h. Orzeczenie komisji lekarskiej ZUS stwierdzające częściową niezdolność do pracy, całkowitą niezdolność do pracy albo całkowitą niezdolność do pracy i niezdolność do samodzielnej egzystencji albo niezdolność do samodzielnej egzystencji.
- Z zastrzeżeniem, że przy przejazdach do i z jednostek udzielających świadczeń zdrowotnych albo pomocy społecznej bądź organizujących turnusy rehabilitacyjne, wraz z jednym z tych dokumentów wymagane jest zaświadczenie (zawiadomienie, skierowanie) określające odpowiednio:
 - a. Termin i miejsce badania, leczenia, konsultacji, zajęć rehabilitacyjnych, zajęć terapeutycznych albo pobytu w ośrodku wsparcia, domu pomocy społecznej lub na turnusie rehabilitacyjnym;
 - b. Potwierdzenie stawienia się na badania, konsultację, zajęcia rehabilitacyjne, zajęcia terapeutyczne.
- **w sytuacji, gdy przejazd odbywany jest po dziecko lub po jego odwiezieniu** - zaświadczenie wydane przez przedszkole, szkołę, szkołę wyższą, ośrodek lub placówkę o charakterze oświatowym albo

- zaświadczenie wydane przez placówkę opiekuńczo-wychowawczą, według określonego wzoru (załącznik nr 1 do rozporządzenia), albo zaświadczenie (zawiadomienie, skierowanie), o którym mowa powyżej - lit a. i b.

Dokumentami poświadczającymi uprawnienie emerytów i rencistów oraz ich współmałżonków, na których pobierane są zasiłki rodzinne, do korzystania z dwóch przejazdów w ciągu roku z ulgą 37% środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego w pociągach osobowych, pospiesznych i ekspresowych, są zaświadczenia wydawane przez:

- Terenowe jednostki Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów;
- Regionalne komisje emerytów i rencistów NSZZ „Solidarność”;
- Niezależny Krajowy Związek Zawodowy w Polsce „Solidarność Weteranów Pracy”;
- Zarząd Główny i oddziały terenowe Stowarzyszenia Emerytów i Rencistów „Solidarność - 80”;
- Wojewódzkie i regionalne rady weteranów pracy Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych;
- Niezależny Związek Przyszłych i Obecnych Emerytów i Rencistów „Weterani Pracy”;
- Oddziały wojewódzkie Stowarzyszenia Emerytów i Rencistów Resortu Spraw Wewnętrznych;
- Zarządy i koła Związku Byłych Żołnierzy Zawodowych i Oficerów Rezerwy Wojska Polskiego;
- Okręgowe sekcje emerytów i rencistów Związku Nauczycielstwa Polskiego;
- Związek Zawodowy Pracowników Najwyższej Izby Kontroli;
- Komisję Krajową i zarządy regionów Chrześcijańskiego Związku Zawodowego „Solidarność” im. Księdza Jerzego Popiełuszki;
- Zarządy wojewódzkie Związku Emerytów i Rencistów Pożarnictwa Rzeczypospolitej Polskiej;
- Oddziały wojewódzkie Związku Żołnierzy Ludowego Wojska Polskiego;
- Terenowe jednostki Krajowego Związku Emerytów i Rencistów Służby Więziennej - dla osób uprawnionych należących i nienależących do tych organizacji.

Zaświadczenie okazuje się wraz z dowodem osobistym lub innym dokumentem umożliwiającym stwierdzenie tożsamości osoby uprawnionej.

Zestawienie ulg przysługujących osobom niepełnosprawnym w podróży środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego (PKP) i autobusowego (PKS).

Uprawnieni	Przejazdy PKP (2 klasa)	Przejazdy PKS	Uwagi
Dzieci do lat 4	100% ulga pociągi osobowe, pospieszne i ekspresowe, IC, EC, bilety jednorazowe klasa 2, w klasie 1 dopłata.	100% ulga autobusy zwykłe i przyspieszone Bilety jednorazowe	PKS pod warunkiem nie korzystania przez dziecko z oddzielnego miejsca do siedzenia, a jeżeli korzysta to 78% ulga.
Przewodnik lub opiekun towarzyszący w podróży osobie niewidomej albo osobie niezdolnej do samodzielnej egzystencji opiekun 18 lat / przewodnik 13 lat lub pies	95% ulga pociągi osobowe i ekspresowe, IC, EC. Bilety jednorazowe Klasa 2, w klasie 1 dopłata.	95% ulga autobusy zwykłe, przyspieszone i pospieszne. Bilety jednorazowe.	

Uprawnieni	Przejazdy PKP (2 klasa)	Przejazdy PKS	Uwagi
Dzieci i młodzież dotknięta inwalidztwem lub niepełnosprawne	78% ulga pociągi osobowe, pociągów ekspresowe, IC, EC, bilety jednorazowe lub miesięczne imienne. Klasa 2, w klasie 1 dopłata.	78% ulga autobusy zwykłe, przyspieszone i pociągów ekspresowe Bilety jednorazowe lub miesięczne imienne.	Wyłącznie w ramach przejazdów celowych, których katalog zawiera ustawa np. dom-szkoła-dom.
Rodzice lub opiekunowie dzieci i młodzieży dotkniętej inwalidztwem lub niepełnosprawnej	78% ulga pociągi osobowe, pociągów ekspresowe, IC, EC. Bilety jednorazowe Klasa 2, w klasie 1 dopłata.	78% ulga autobusy zwykłe, przyspieszone i pociągów ekspresowe. Bilety jednorazowe.	
Osoby niezdolne do samodzielnej egzystencji	49% ulga pociągi osobowe, bilety jednorazowe 37% pociągi pociągów ekspresowe i ekspresowe, IC, EC. Bilety jednorazowe klasa 2, w klasie 1 dopłata.	49% ulga autobusy zwykłe 37% ulga autobusy przyspieszone i pociągów ekspresowe. Bilety jednorazowe.	
Osoby niewidome, które nie są uznane za osoby niezdolne do samodzielnej egzystencji	37% ulga pociągi osobowe, pociągów ekspresowe, IC, EC Bilety jednorazowe lub miesięczne imienne Klasa 2, w klasie 1 dopłata	37% ulga autobusy zwykłe, przyspieszone i pociągów ekspresowe. Bilety jednorazowe lub miesięczne.	

6.9.2 Ulgi w komunikacji miejskiej na terenie Wrocławia

Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Sp. z o.o. we Wrocławiu realizuje zadania w zakresie przewozu osób i bagażu środkami komunikacji miejskiej, zgodnie z Zarządzeniem nr. 2346/07 Prezydenta Wrocławia z dnia 27.12.2007 r. w sprawie zasad zlecenia i rozliczania z realizacji zadań powierzonych do wykonania Aktem Założycielskim.

Do korzystania z bezpłatnych przejazdów na wszystkich typach linii są uprawnieni	
Osoby uprawnione	Dokument potwierdzający
inwalidzi wojenni i wojskowi	książeczka inwalidy wojennego (wojskowego)
dzieci do lat 4	dokumenty urzędowe dziecka lub rodziców (opiekunów) umożliwiające stwierdzenie wieku dziecka np. akt urodzenia
osoby, które ukończyły 70 lat	dowód osobisty lub inny dokument ze zdjęciem potwierdzający wiek
dzieci niepełnosprawne i młodzież niepełnosprawna oraz uczniowie posiadający orzeczenie publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej o potrzebie kształcenia specjalnego, uczące się w szkołach i placówkach określonych w ustawie o systemie oświaty oraz osoby opiekujące się nimi w czasie przejazdu lub podróżujące po nie albo po ich odwiezieniu do szkoły, zakładu opieki zdrowotnej, ośrodka rehabilitacji, innej placówki szkolnej lub ochrony zdrowia (posługujące się legitymacją w kolorze żółtym o sygnaturze MEN-II/182/2 albo MEN I/51/2)	legitymacja szkolna (studentka) wraz z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności

Do korzystania z bezpłatnych przejazdów na wszystkich typach linii są uprawnieni	
Osoby uprawnione	Dokument potwierdzający
osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności, w tym osoby głuche i głuchonieme, osoby całkowicie niezdolne do pracy i samodzielnej egzystencji, dzieci w wieku do lat 16, na które przysługuje zasiłek pielęgnacyjny oraz ich opiekunowie	orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności wraz z dokumentem potwierdzającym tożsamość
osoby niewidome lub ociemniałe oraz ich przewodnicy	legitymacja Polskiego Związku Niewidomych, lub orzeczenie o znacznym bądź umiarkowanym stopniu niepełnosprawności z kodem 04-O
członkowie Stowarzyszenia Polaków Poszkodowanych przez III Rzeszę, Ludzie ze znakiem "P", członkowie Dawnej Polonii Wrocławskiej oraz Pionierzy Wrocławia	legitymacja członkostwa
Do korzystania z bezpłatnych przejazdów na wszystkich typach linii są uprawnieni	
Osoby uprawnione	Dokument potwierdzający
dzieci i młodzież z Rodzin Wielodzietnych oraz rodzice albo opiekunowie prawni dzieci lub młodzieży z Rodzin Wielodzietnych, które przystąpiły do programu "Pomoc dla Rodzin Wielodzietnych dwa plus trzy i jeszcze więcej" w soboty, niedziele i święta	karta Rodzina Plus wraz z dokumentami potwierdzającymi tożsamość
W dniu wyznaczonym jako Dzień bez samochodu w ramach Europejskiego Tygodnia Zrównoważonego Transportu każdemu przysługuje uprawnienie do bezpłatnych przejazdów środkami lokalnego transportu zbiorowego na wszystkich typach linii komunikacyjnych	---

Do korzystania z bezpłatnych przejazdów na liniach normalnych uprawnieni są:	
Osoby uprawnione	Dokument potwierdzający
<p>Uprawnienie do korzystania z bezpłatnych przejazdów w dni powszednie od poniedziałku do piątku na liniach normalnych w granicach Wrocławia, raz w roku w ciągu 90 kolejnych dni, jeżeli przejazd związany jest z odbywanym szkoleniem, przysługuje zamieszkałym we Wrocławiu osobom bezrobotnym, zarejestrowanym przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy w Powiatowym Urzędzie Pracy, bez prawa do zasiłku, aktywnie poszukującym pracy oraz zaliczonym do jednej z niżej wymienionych grup:</p> <p>a) bezrobotnym kierowanym do pracodawców zgodnie z napływem ofert pracy; b) bezrobotnym długotrwale - powyżej 24 miesięcy, będącymi beneficjentami projektów finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego; c) kierowanym na szkolenia - w pierwszym miesiącu trwania szkolenia; d) kierowanym na zajęcia aktywizujące w klubach pracy; e) uczestniczącym w zajęciach w Centrum Integracji Społecznej</p>	karta przejazdowa wydana przez Powiatowy Urząd Pracy

Do korzystania z biletów ulgowych na wszystkich typach linii są uprawnieni:	
Osoby uprawnione	Dokument potwierdzający
emeryci i renciści	legitymacja emeryta/rencisty wydana przez odpowiedni organ
komatanci oraz inne osoby będące ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, korzystające z uprawnień określonych w przepisach powszechnie obowiązujących	legitymacja kombatanta, osoby represjonowanej wraz z dokumentem potwierdzającym tożsamość

6.10 Prawo wyborcze

Podstawa prawna:

- ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2011 r. Nr 21 poz. 112, z późn. zm.)

Kodeks wyborczy określa, w szczególności, zasady i tryb przeprowadzania wyborów:

- do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej;
- Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;
- do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej;
- do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego;
- wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

Ustawa zawiera szereg zapisów umożliwiających osobom z niepełnosprawnościami udział w głosowaniach. Pod pojęciem wyborcy niepełnosprawnego rozumie się tu wyborcę o ograniczonej sprawności fizycznej, psychicznej, umysłowej lub w zakresie zmysłów, która utrudnia mu wzięcie udziału w wyborach.

Wyborca niepełnosprawny, na jego pisemny wniosek wniesiony do urzędu gminy najpóźniej w 14 dniu przed dniem wyborów, jest dopisywany do spisu wyborców w wybranym przez siebie obwodzie głosowania spośród obwodów głosowania, w których znajdują się lokale dostosowane do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, na obszarze gminy właściwej ze względu na miejsce jego stałego zamieszkania. Informację o tych lokalach podaje wójt, w formie obwieszczenia, do wiadomości wyborców najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów. Docelowo, w każdej gminie co najmniej 1/3 lokali obwodowych komisji wyborczych powinna być dostosowana do potrzeb wyborców niepełnosprawnych.

Ustawy Kodeks wyborczy szczegółowo opisuje (w art. 37a - 37c) **przekazywanie informacji o wyborach wyborcom niepełnosprawnym:**

- Informacje, niezbędne niepełnosprawnemu wyborcy w celu udziału w głosowaniu, przekazuje wójt lub upoważniony przez niego pracownik urzędu gminy w godzinach pracy urzędu, w tym telefonicznie, lub w drukowanych materiałach informacyjnych przesyłanych na wniosek wyborcy niepełnosprawnego, w tym w formie elektronicznej.
- Państwowa Komisja Wyborcza zamieszcza na stronie internetowej swojego portalu informacyjnego informacje o uprawnieniach przysługujących wyborcom niepełnosprawnym na podstawie kodeksu, w formie uwzględniającej różne rodzaje niepełnosprawności.

3. Państwowa Komisja Wyborcza sporządza w alfabecie Braille'a materiał informacyjny o uprawnieniach przysługujących wyborcom niepełnosprawnym na podstawie kodeksu i przekazuje go zainteresowanym na żądanie.
4. Obwieszczenia wyborcze umieszczane w lokalu wyborczym jak i poza nim oraz wyniki głosowania w obwodach głosowania i okręgach wyborczych powinny być zamieszczane w miejscach łatwo dostępnych dla osób niepełnosprawnych o ograniczonej sprawności ruchowej.
5. Na prośbę wyborcy niepełnosprawnego członek obwodowej komisji wyborczej jest obowiązany przekazać ustnie treść obwieszczeń wyborczych w zakresie informacji o komitetach wyborczych biorących udział w wyborach oraz zarejestrowanych kandydatach i listach kandydatów.

Ustawa umożliwia też **samodzielne głosowanie osobom niewidomym**, stanowiąc, że:

1. Wyborca niepełnosprawny może głosować przy użyciu nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a.
2. Zamiar głosowania przy użyciu nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a powinien być zgłoszony przez wyborcę niepełnosprawnego wójtowi do 14 dnia przed dniem wyborów. Zgłoszenie może być dokonane ustnie, pisemnie, telefaksem lub w formie elektronicznej. W zgłoszeniu wyborca obowiązany jest wskazać właściwy dla niego obwód głosowania.

Wyborcy niepełnosprawnemu, na jego prośbę, może pomagać inna osoba, z wyłączeniem członków komisji wyborczych i mężów zaufania.

Możliwe jest także **głosowanie przez pełnomocnika**:

1. Wyborca o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz wyborca, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 75 lat, może udzielić pełnomocnictwa do głosowania w jego imieniu w wyborach.
2. Głosowanie za pośrednictwem pełnomocnika jest wyłączone w przypadku głosowania w obwodach głosowania utworzonych w zakładach opieki zdrowotnej, domach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych oraz w obwodach głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich, a także w przypadku zgłoszenia przez wyborcę niepełnosprawnego zamiaru głosowania korespondencyjnego.
3. Pełnomocnikiem może być tylko osoba wpisana do rejestru wyborców w tej samej gminie, co udzielający pełnomocnictwa do głosowania.
4. Pełnomocnictwo do głosowania można przyjąć tylko od jednej osoby, lub od dwóch osób, jeżeli co najmniej jedną z nich jest wstępny, zstępny, małżonek, brat, siostra lub osoba pozostająca w stosunku przysposobienia, opieki lub kurateli w stosunku do pełnomocnika.
5. Pełnomocnikiem nie może być osoba wchodząca w skład komisji obwodowej właściwej dla obwodu głosowania osoby udzielającej pełnomocnictwa do głosowania, a także mężowie zaufania, jak również kandydaci w danych wyborach.

6. Pełnomocnictwa do głosowania udziela się przed wójtem lub przed innym pracownikiem urzędu gminy upoważnionym przez wójta do sporządzania aktów pełnomocnictwa do głosowania. Akt pełnomocnictwa sporządza się na wniosek wyborcy, wniesiony do wójta gminy, w której wyborca jest wpisany do rejestru wyborców, najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów.
7. Czynności związane ze sporządzeniem aktu pełnomocnictwa do głosowania są zadaniem zleconym gminy i są wolne od opłat.
8. Pełnomocnik nie może pobierać od udzielającego pełnomocnictwa do głosowania żadnych opłat za głosowanie w jego imieniu w wyborach. Zakazane jest też udzielanie pełnomocnictwa do głosowania w zamian za jakąkolwiek korzyść majątkową lub osobistą.
Ustawa Kodeks wyborczy umożliwia też **głosowanie korespondencyjne przez wyborców**

niepełnosprawnych (art. 61a - 61j):

1. Wyborca niepełnosprawny o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności może głosować korespondencyjnie.
2. Głosowanie korespondencyjne przez wyborców niepełnosprawnych jest wyłączone w przypadku głosowania w obwodach głosowania utworzonych w zakładach opieki zdrowotnej, domach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych oraz w obwodach głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich, a także w przypadku udzielenia przez wyborcę niepełnosprawnego pełnomocnictwa do głosowania.
3. Dla celów głosowania korespondencyjnego wójt wyznacza co najmniej jedną obwodową komisję wyborczą na terenie gminy.
4. Zamiar głosowania korespondencyjnego powinien być zgłoszony przez wyborcę niepełnosprawnego wójtowi do 21 dnia przed dniem wyborów. Zgłoszenie to może być dokonane ustnie, pisemnie, telefaksem lub w formie elektronicznej. W zgłoszeniu zamiaru głosowania korespondencyjnego wyborca niepełnosprawny może zażądać przesłania mu wraz z pakietem wyborczym nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a.
5. Wyborca niepełnosprawny, który zgłosił zamiar głosowania korespondencyjnego, otrzymuje z urzędu gminy pakiet wyborczy, nie później niż 7 dni przed dniem wyborów. Pakiet wyborczy jest doręczany do wyborcy przez upoważnionego pracownika urzędu gminy lub przesyłką poleconą. Pakiet wyborczy doręcza się wyłącznie do rąk własnych wyborcy niepełnosprawnego, po okazaniu dokumentu potwierdzającego tożsamość i pisemnym pokwitowaniu odbioru.
6. W skład pakietu wyborczego wchodzi:
 - a. koperta zwrotna;
 - b. karta lub karty do głosowania;
 - c. koperta na kartę lub karty do głosowania, zwana dalej „kopertą na kartę do głosowania”;
 - d. instrukcja głosowania korespondencyjnego;
 - e. nakładki na karty do głosowania sporządzone w alfabecie Braille'a - jeżeli wyborca zażądał ich przesłania;

- f. oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu na karcie do głosowania.
7. Wyborca niepełnosprawny głosujący korespondencyjnie po wypełnieniu karty do głosowania wkłada ją do koperty na kartę do głosowania, którą zakleja, a następnie kopertę tę wkłada do koperty zwrotnej łącznie z podpisanym ww. oświadczeniem i przesyła ją do właściwej obwodowej komisji wyborczej. Przesyłka ta jest zwolniona z opłat pocztowych.

6.11 Lecznictwo uzdrowiskowe

Podstawa prawna:

- ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz. U. z 2012 r. poz. 651 z późn. zm.),
- rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 5 stycznia 2012 r. w sprawie sposobu kwalifikowania pacjentów do zakładów lecznictwa uzdrowiskowego. (Dz. U. z 2012 r. poz. 14 z późn. zm.).

Leczenie uzdrowiskowe jest jednym ze świadczeń zdrowotnych gwarantowanych ustawą o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia i przysługuje wszystkim ubezpieczonym (*a więc nie tylko osobom niepełnosprawnym*). Nie należy go mylić z pobytem na turnusie rehabilitacyjnym, który finansowany jest z innych źródeł.

Udział w turnusie rehabilitacyjnym nie ma wpływu na możliwość korzystania z lecznictwa uzdrowiskowego.

Leczenie uzdrowiskowe obejmuje trzy rodzaje świadczeń:

- leczenie w sanatorium uzdrowiskowym,
- leczenie w szpitalu uzdrowiskowym,
- leczenie ambulatoryjne.

Lecznictwo uzdrowiskowe w sanatorium uzdrowiskowym oraz w szpitalu sanatoryjnym to stacjonarne formy leczenia. Odrębną, tzw. ambulatoryjną formą lecznictwa uzdrowiskowego, jest korzystanie ze świadczeń w przychodni uzdrowiskowej. W takim przypadku ubezpieczony otrzymuje skierowanie na zabiegi w przychodni, których koszty pokrywa NFZ, natomiast sam we własnym zakresie organizuje sobie pobyt i wyżywienie, „dochodząc” w ciągu dnia na wyznaczone zabiegi. Pobyt w szpitalu uzdrowiskowym stosuje się w szczególnych przypadkach, jako kontynuację leczenia szpitalnego lub klinicznego.

Jak skorzystać z sanatorium uzdrowiskowego?

Skierowanie na leczenie uzdrowiskowe wystawia na odpowiednim formularzu lekarz ubezpieczenia zdrowotnego (*np. lekarz pierwszego kontaktu w przychodni, lekarz specjalista, ordynator oddziału szpitalnego, kierownik kliniki*).

Skierowanie przesyła się do oddziału wojewódzkiego NFZ w zamkniętej kopercie opatrzonej napisem „Skierowanie na leczenie uzdrowiskowe” umieszczonym w prawym dolnym rogu koperty pod adresem odbiorcy.

Dolnośląski Oddział Wojewódzki NFZ

Centrum Obsługi Ubezpieczonych
ul. Dawida 2, 50-527 Wrocław
tel. (+48 71) 797 91 50, 797 91 56

fax: (+48 71) 797 93 25
<http://www.nfz-wroclaw.pl>
godziny pracy: poniedziałek - piątek 8:00 - 16:00

Ubezpieczony w ramach leczenia uzdrowiskowego:

- nie ponosi kosztów zabiegów, za które płaci NFZ, za pozostałe zabiegi, jeśli chce z nich skorzystać, płaci sami (*dotatkowe zabiegi lecznicze można wykupić za pełną odpłatnością*),
- ma zapewnioną codzienną opiekę lekarską i pielęgnarską,
- częściowo płaci za pobyt w sanatorium. tj. za nocleg i wyżywienie (*resztę pokrywa NFZ*),
- samodzielnie pokrywa koszty przejazdu na leczenie uzdrowiskowe i z powrotem.

6.12 Ulga w opłacie za wstęp do muzeów

Podstawa prawna:

- ustawa o muzeach z dnia 21 listopada 1996 (Dz. U. z 1997 r. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.);
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 czerwca 2008 r. w sprawie określenia grup osób, którym przysługuje ulga w opłacie lub zwolnienie z opłaty za wstęp do muzeów państwowych, oraz rodzajów dokumentów potwierdzających ich uprawnienia (Dz. U. z 2008 r. Nr 160, poz. 994).

Ulga w opłacie za wstęp do muzeów przysługuje, m. in., osobom powyżej 65. roku życia, emerytom, rencistom, rencistom socjalnym, a także osobom niepełnosprawnym wraz z opiekunami.

Dokumentem potwierdzającym uprawnienie do korzystania z ulgi w opłacie za wstęp do muzeów jest legitymacja emeryta-rencisty lub legitymacja dokumentująca niepełnosprawność (stopień niepełnosprawności).

Ponadto muzea mają obowiązek udostępniać bezpłatnie swoje kolekcje (dotyczy wyłącznie wystaw stałych) przez jeden dzień w tygodniu, a wstęp do muzeów martyrologicznych może być bezpłatny w ogóle.

Wysokość ulgi oraz dzień wstępu bez opłaty ustala dla każdego muzeum jego dyrektor.

6.13 Biblioteki

Podstawa prawna:

- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012 r. poz. 642, z późn. zm.)

Zgodnie z art. 14 ust. 1 ww. ustawy, usługi bibliotek, których organizatorami są podmioty takie jak: ministrowie i kierownicy urzędów centralnych oraz jednostki samorządu terytorialnego - są ogólnie dostępne i bezpłatne. W niektórych wypadkach może być jednak pobierana opłata (np. za usługi informacyjne, bibliograficzne, reprograficzne, za wypożyczenie materiałów audiowizualnych) oraz może być stosowana opłata w formie kaucji za wypożyczone materiały biblioteczne.

Art. 25 i 26 ustawy określa obsługę specjalnych grup użytkowników:

1. Obsługę biblioteczną osób niepełnosprawnych z dysfunkcją narządu wzroku zapewnia Centralna Biblioteka Niewidomych, która jednocześnie koordynuje działalność pokrewnych bibliotek i instytucji.
2. W celu zapewnienia obsługi biblioteczej specjalnych grup użytkowników możliwe jest prowadzone bibliotek w podmiotach leczniczych i w domach pomocy społecznej.

Zasady organizacji obsługi biblioteczej w tych zakładach określone zostały:

- w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 5 grudnia 2012 r. w sprawie sposobu organizacji obsługi biblioteczej w podmiotach leczniczych oraz sposobu współdziałania bibliotek publicznych w wykonywaniu tej obsługi (Dz. U. z 2012 r. poz. 1406),
- w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 listopada 2012 r. w sprawie sposobu organizacji obsługi biblioteczej w domach pomocy społecznej oraz sposobu współdziałania bibliotek publicznych w wykonywaniu tej obsługi (Dz. U. z 2012 r. poz. 1291).

Powyższe rozporządzenia zobowiązują dyrektorów domów pomocy społecznej i podmiotów leczniczych do zakładania placówek biblioteczych, nakazują - w przypadku gdy stan zdrowia mieszkańca domu pomocy społecznej lub pacjenta uniemożliwia mu opuszczanie pokoju, w którym przebywa - dostarczanie materiałów biblioteczych do tego pokoju, a także umożliwiają zawieranie porozumień z bibliotekami publicznymi dotyczących prowadzenia obsługi biblioteczej w formie filii i punktów biblioteczych oraz/lub

1. udostępniania lub przekazywania materiałów biblioteczych;
2. przekazywania informacji na temat gromadzonych materiałów biblioteczych;
3. udzielania pomocy instrukcyjno-metodycznej i szkoleniowej;
4. współpracy przy prowadzeniu działalności edukacyjnej.

6.14 Psy asystujące

Podstawa prawna:

- art. 20a i 20b ustawy z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, z późn. zm.),
- rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 kwietnia 2010 r. w sprawie wydawania certyfikatów potwierdzających status psa asystującego (Dz. U. z 2010 r. Nr 64, poz. 399).

Osoba niepełnosprawna wraz z psem asystującym (odpowiednio wyszkolonym i specjalnie oznaczonym psem, w szczególności psem przewodnikiem osoby niewidomej lub niedowidzącej oraz psem asystentem osoby niepełnosprawnej ruchowo) **ma prawo wstępu**

- do obiektów użyteczności publicznej, w szczególności: budynków i ich otoczenia przeznaczonych na potrzeby administracji publicznej, wymiaru sprawiedliwości, kultury, oświaty, szkolnictwa wyższego, nauki, opieki zdrowotnej, opieki społecznej i socjalnej, obsługi bankowej, handlu, gastronomii, usług, turystyki, sportu, obsługi pasażerów w transporcie kolejowym, drogowym, lotniczym, morskim lub wodnym śródlądowym, świadczenia usług pocztowych lub telekomunikacyjnych oraz innych

ogólnodostępnych budynków przeznaczonych do wykonywania podobnych funkcji, w tym także budynków biurowych i socjalnych,

- do parków narodowych i rezerwatów przyrody,
- na plaże i kąpieliska,
- do środków transportu kolejowego, drogowego, lotniczego i wodnego oraz innych środków komunikacji publicznej.

Uprawnienie powyższe nie zwalnia osoby niepełnosprawnej z odpowiedzialności za szkody wyrządzone przez psa asystującego. Warunkiem skorzystania z tego uprawnienia jest wyposażenie psa asystującego w uprzęż z umieszczonym widocznym miejscem napisem "Pies asystujący" oraz posiadanie przez osobę niepełnosprawną certyfikatu potwierdzającego status psa asystującego i zaświadczenia o wykonaniu wymaganych szczepień weterynaryjnych. Certyfikat potwierdzający status psa asystującego wydaje uprawniony do tego podmiot prowadzący szkolenie psów asystujących, wpisany do prowadzonego przez Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych rejestru podmiotów uprawnionych do wydawania certyfikatów. Osoba niepełnosprawna nie jest zobowiązana do zakładania psu asystującemu kagańca oraz prowadzenia go na smyczy.

Załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej określa następujące **rodzaje psów asystujących**:

1. Pies przewodnik osoby niewidomej lub niedowidzącej - daje osobie niewidomej lub niedowidzącej możliwość samodzielnego i bezpiecznego poruszania się bez obawy natrafienia na przeszkodę.
2. Pies asystent osoby niepełnosprawnej ruchowo - asystuje osobie niepełnosprawnej ruchowo poruszającej się na wózku. Pies asystent specjalizuje się w podnoszeniu, podawaniu, otwieraniu i naciskaniu.
3. Pies sygnalizujący osoby głuchej i niedosłyszącej - asystuje osobie głuchej lub niedosłyszącej przez zwracanie jej uwagi na określone dźwięki, a następnie doprowadzenie jej do źródła hałasu.
4. Pies sygnalizujący atak choroby (np. epilepsji, chorób serca) - wyczuwa nadchodzący atak choroby i ostrzega o tym właściciela lub osoby z jego otoczenia lub reaguje na atak choroby.

7 Wybrane organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych, ich rodzin i przyjaciół

7.1 Pomoc dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Wrocławska Fundacja Ochrony Zdrowia Psychicznego i Rozwoju Psychoterapii	Plac Solny 14 lok. 3 50-062 Wrocław	tel.: (71) 707 11 67 fax: (71) 707 12 82 sekretariat@fundacja-wroclaw.org www.fundacja-wroclaw.org
Fundacja Ochrony Zdrowia Psychicznego	Nożownicza 4 lok. 8 50-119 Wrocław	tel. (71) 343 21 52 fozp@fozp.org.pl www.fozp.org.pl

Stowarzyszenie na Rzecz Promocji Zdrowi „Curatus”	Kleczkowska 5 (of.) 51-610 Wrocław	tel. (71) 329 09 19, 605 202 005 curatus@o2.pl
Dolnośląskie Stowarzyszenie Aktywnej Rehabilitacji „ART”	Grabieżyńska 89 53-503 Wrocław	tel. (71) 784 57 37, 609 887 642 dolsar_art@interia.pl www.dolsarart.org.pl
Fundacja „Opieka i Troska”	Kiełczowska 43 bud.6 51-315 Wrocław	tel. (71) 794 78 91 opiekaitroska@kn.pl www.opiekaitroska.pl

7.2 Pomoc materialna i poradnictwo

Polski Czerwony Krzyż - Dolnośląski Zarząd Okręgowy	Bujwida 34 53-345 Wrocław	tel. (71) 328 26 71 wroclaw@pck.org.pl
Polski Komitet Pomocy Społecznej	St. Dubois 11 lok. 12 50-028 Wrocław	tel. (71) 328 70 73 fax: (71) 328 70 73 pkpswroc@op.pl
„CARITAS” Archidiecezji Wrocławskiej	Katedralna 7 50-328 Wrocław	tel. (71) 327 13 00 fax: (71) 327 13 02 wroclaw@caritas.pl www.wroclaw.caritas.pl
Biuro Porad Obywatelskich	Karla Szajnochy 12 50-076 Wrocław	poniedziałek i czwartek, godz. 10.00 - 18.00 wtorek, środa, piątek, godz. 10.00 - 16.00
Fundacja „Promyk Słońca” Wrocławski Punkt Informacyjny dla Osób Niepełnosprawnych	Psie Budy 14/15 1a (wejście od Kazimierza Wielkiego) 50-080 Wrocław	tel. 695 695 634 poradnictwo@promykslonca.pl poniedziałek - piątek godz. 10.00 - 18:00

7.3 Pomoc osobom bezdomnym

Schroniska i noclegownie:		
Dom Socjalny dla mężczyzn	Reymonta 10, 50-225 Wrocław	tel. (71) 329 08 06
Schronisko dla kobiet i matek z dziećmi	Strzegomska 9 53-611 Wrocław	tel. (71) 355 44 66
Noclegownia dla bezdomnych kobiet	Strzegomska 9 53-611 Wrocław	tel. (71) 355 44 66
Schronisko dla bezdomnych mężczyzn	Bogedaina 5 50-514 Wrocław	tel. (71) 336 70 07 bezpłatna infolinia: 0 800 292 137
Noclegownia dla bezdomnych mężczyzn (18.00-8.00)	Małachowskiego 15 50-442 Wrocław	tel. (71) 717 34 25

Stowarzyszenie Osób Bezdomnych „Nadzieja”	Pieszycza 32 50-537 Wrocław	tel. (71) 392 59 12
Stowarzyszenie Bractwa Więziennego	Jedności Narodowej 187a 50-302 Wrocław	tel. (71) 321 06 03, tel. kom. 502 345 141
Dom Ciepła” dla osób żyjących z wirusem HIV i AIDS	Reymonta 8 50-225 Wrocław	tel. (71) 329 10 39
Stowarzyszenie Pomocy „Pierwszy Krok”	Pułaskiego 26 oficyna 50-446 Wrocław	tel. (71) 342 00 68

Kuchnie charytatywne:

„Caritas” Centrum Socjalne Archidiecezji Wrocławskiej	Słowiańska 17 50-234 Wrocław Worcella 5a 50-448 Wrocław	tel. (71) 372 19 86 tel. (71) 789 93 96 wew. 32
Kuchnia przy Klasztorze Franciszkanów	Al. Kasprowicza 26 51-349 Wrocław	tel. (71) 327 35 93
Parafia Św. Elżbiety	Grabiszynska 103 53-439 Wrocław	tel. (71) 783 37 91
Fundacja Sancta Familia	Monte Cassino 64 51-681 Wrocław	tel. (71) 348 32 30

Odzież:

Polski Czerwony Krzyż	Bujwida 34, 50-368 Wrocław	tel. (71) 328 02 54
Polski Komitet Pomocy Społecznej	Dubois 11/13, 50-208 Wrocław	tel. (71) 328 70 73

Łaźnia:

	Katedralna 7, 50-328 Wrocław	tel. (71) 327 13 16
	Małachowskiego 15 50-422 Wrocław	tel. (71) 717 34 25

Bezpłatna infolinia: 0-800-292-137

Pomoc socjalna:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół ds. Osób Bezdomnych i Uchodźców	Zachodnia 3, pok. 1-8 53-643 Wrocław	tel. (71) 782 35 84
---	---	---------------------

7.4 Organizacje seniorów

Wrocławskie Centrum Seniora	pl. Dominikański 6 50-159 Wrocław	tel. (71) 344 44 44 centrum.seniora@circs.wroclaw.pl http://seniorzy.wroclaw.pl/
Fundacja Aktywny Senior	Legnicka 65, 54-206 Wrocław	tel. 605 257 600 biuro@f-as.pl www.f-as.pl

WROCLAWSKI INFORMATOR

Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów	Podwale 14 50-043 Wrocław	tel. (71) 359-02-38 www.pzerii.eu
Uniwersytet Wrocławski Uniwersytet Trzeciego Wieku	Dawida 1/3 50-527 Wrocław	tel./fax (71) 367 01 16 tel. (71) 367 20 01 w. 147 utw@uni.wroc.pl www.utw.uni.wroc.pl www.utw.wroclaw.pl
Uniwersytet Ekonomiczny Uniwersytet Trzeciego Wieku Oddział we Wrocławiu	Komandorska 118/120 50-345 Wrocław Biuro UTW (bud. H pok.8)	tel. (71) 368 09 16 tel. (71) 368 06 69 utw@ue.wroc.pl zofia.hasinska@ue.wroc.pl elzbieta.anwajler@wp.pl
Akademia Sztuki Trzeciego Wieku przy Towarzystwie Edukacji Otwartej	Robotnicza 36/38 58-608 Wrocław	tel. (71) 792 55 67 kontakt@teo.org.pl budzynski.art@gmail.com astwwroclaw@gmail.com
Dolnośląski UTW przy Dolnośląskiej Szkole Wyższej	Wagonowa 9 pok. 34 53-609 Wrocław	tel. (71) 358 27 18 dutw@dswe.pl
Międzykulturowa Akademia Trzeciego Wieku przy Ewangelikalnej Wyższej Szkole Teologicznej	Świętej Jadwigi 12 50-266 Wrocław	tel. (71) 346 99 11 tel. kom. 791 270 216 m.walczak@ewst.edu.pl akademia3wieku@edu.pl
Uniwersytet Otwarty przy Uniwersytecie Przyrodniczym Instytut Inżynierii Rolnej	Chełmońskiego 37/41 50-630 Wrocław	tel. (71) 320 57 34 tel. kom. 500 259 558 uniwersytet.otwarty@up.wroc.pl
UTW na Papieskim Wydziale Teologicznym	Katedralna 9 50-328 Wrocław	tel. (71) 322 99 70 PWT tel. (71) 318 81 03 www.pwt.wroc.pl
UTW „EDUKACJA”	Krakowska 56-62 50-425 Wrocław	tel. (71) 377 21 45 tel. kom. 507 298 505 wmuszynska@edukacja.wroc.pl
Dolnośląski Obywatelski UTW	Pl. Grunwaldzki 6a/19 56-384 Wrocław	tel. kom. 601 776 111 e.rzewuska@dolnyslask.pl
UTW przy Akademii Wychowania Fizycznego	Witelona 25a wejście 7, pok. 21 51-617 Wrocław	tel. (71) 347 31 93 sekretariat tel. (71) 347 31 96 utw@awf.wroc.pl marta.koszyk@awf.wroc.pl

Stowarzyszenie Emerytów, Rencistów i Osób Niepełnosprawnych „ERION”	pl. Solidarności 1/3/5 53-661 Wrocław	tel. (71) 781 01 62 fax: (71) 355 15 65 tel. kom. 600 521 723 erion@poczta.onet.pl
---	--	---

7.5 Pomoc uzależnionym

Poradnia Odwykowa	Pabianicka 25 50-549 Wrocław	tel. (71) 798 36 46 czynna: pn i śr 8-20, wt 13.30-20.30, czw 15-20, pt 8-14.30
Poradnia Terapii Uzależnień i Współuzależnienia	Reymonta 8 50-225 Wrocław	tel. (71) 326-67-30 do -35 czynna: pn - pt 8-20
Poradnia Odwykowa	Podwale 13 53-066 Wrocław	tel. (71) 355-69-32 czynna: pn - pt 8-17
Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień i Współuzależnienia	Wyb. Korzeniowskiego 18 50-226 Wrocław	tel. (71) 329-26-71 sekretariat tel. (71) 329-14-60 wew. 306 wotuw@dfx.pl www.wotuw.dfx.pl
Dolnośląska Federacja Profilaktyki Uzależnień „Śleża”	pl. Św. Macieja 5 50-244 Wrocław	tel. (71) 345 34 16, 604 054 350 dfpu_sleza@o2.pl nowickiwl12@wp.pl

8 Placówki mogące zapewnić wsparcie osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom

8.1 Zakład Aktywności Zawodowej

Zakład Aktywności Zawodowej jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo jednostką stworzoną w celu zatrudnienia osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności i osób zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną.

Zakład Aktywności Zawodowej działający na terenie miasta Wrocławia:

Wrocławski Zakład Aktywności Zawodowej	Litomska 10, 53-641 Wrocław tel. (71) 354 64 22, fax: (71) 355 59 14 biuro@zaz.wroclaw.pl www.zaz.wroclaw.pl	Jednostka prowadząca: Gmina Wrocław
---	---	--

8.2 Warsztaty Terapii Zajęciowej

Warsztaty Terapii Zajęciowej to wyodrębnione organizacyjnie i finansowo placówki stwarzające osobom niepełnosprawnym możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej, zmierzającej do poprawy sprawności

niezbędnych do prowadzenia przez nie niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia - na miarę ich indywidualnych możliwości. Warsztaty realizują zadania w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności podstawowych lub specjalistycznych niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Warsztaty mogą być organizowane przez fundacje, stowarzyszenia lub przez inne podmioty.

Warsztaty Terapii Zajęciowej działające na terenie miasta Wrocławia:

Nazwa	Adres	Jednostka prowadząca
Warsztat Terapii Zajęciowej - Wrocław	Litomska 10, 53-641 Wrocław tel. (71) 354 44 39 www.ostoja.org.pl wtz.litomska@ostoja.org.pl r.wieczorek@ostoja.org.pl	Dolnośląskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży z MPDz „Ostoja”
Warsztat Terapii Zajęciowej „Muminki”	al. Jana Kasprowicza 28, 51-137 Wrocław tel. (71) 352 75 25 www.wtmuminki.wroclaw.pl wtzmuminki@poczta.onet.pl	Fundacja im. Brata Alberta
Warsztat Terapii Zajęciowej „Wspólnota”	ul. Smocza 4, 51-520 Wrocław tel. (71) 347 29 76 tel. kom. 609 838 377 www.fundacja-wro.id.pl biuro@fundacja-wro.id.pl www.albert.krakow.pl	Fundacja im. Brata Alberta
Warsztat Terapii Zajęciowej „U Ojca Damiana”	ul. Snopkowa 5, 52-225 Wrocław tel. (71) 373 04 70, fax: (71) 351 76 30 http://uojcadamiana.strefa.pl/ wtz.damian@gmail.com	Fundacja im. Błogosławionego Ojca Damiana

8.3 Dzielne Domy Pomocy Społecznej

Miejskie Centrum Usług Społecznych (MCUS) we Wrocławiu jest jednostką organizacyjną Miasta Wrocław. Zadaniem MCUS jest zapewnienie opieki oraz innych potrzeb bytowych osobom mieszkającym w czterech domach pomocy społecznej we Wrocławiu, zapewnienie usług osobom korzystającym z czterech dziennych domów pomocy społecznej we Wrocławiu oraz realizacja usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania klientów (na terenie Wrocławia).

Miejskie Centrum Usług Społecznych we Wrocławiu (MCUS)

Mączna 3, 54-131 Wrocław
tel. (71) 376 99 00, fax: (71) 376 99 05

Dzienne Domy Pomocy Społecznej działają na rzecz osób w wieku podeszłym i osób niepełnosprawnych, zapewniając różnorodne usługi dostosowane do ich potrzeb. Głównymi powodami przyjęć do tych placówek jest potrzeba przełamania izolacji społecznej i osamotnienia oraz konieczność zapewnienia opieki, w sytuacji braku możliwości zorganizowania jej przez rodzinę w czasie wykonywania pracy zawodowej, bądź z innej równie ważnej przyczyny. Placówki umożliwiają skorzystanie z posiłków, opieki lekarskiej, usług higienicznych oraz różnorodnych form wykorzystania czasu wolnego.

W zakresie działalności opiekuńczej i rehabilitacyjnej podopieczni mogą korzystać z zabiegów rehabilitacyjnych (masaże, naświetlanie, magnetoterapia itp.) pielęgniarstkich i terapeutycznych. Dzielne Domy Pomocy Społecznej oferują również szeroką ofertę zajęć edukacyjno-rekreacyjno-kulturalnych. Podopieczni uczestniczyć mogą w zabawach tanecznych, występach artystycznych, pogadankach, wycieczkach i innych imprezach okolicznościowych. Otrzymują również pomoc w załatwianiu swoich codziennych spraw, które ze względu na schorzenia ich dotykające, stanowią dla nich trudność.

Dzienny Dom Pomocy Społecznej	Adres	Podmiot prowadzący	Ilość miejsc
Dzienny Dom Pomocy Społecznej	Skwierzyńska 23/2 53-521 Wrocław tel. (71) 361 23 11	MCUS	45
Dzienny Dom Pomocy Społecznej	Komuny Paryskiej 11 50-451 Wrocław tel. (71) 343 25 30	MCUS	65
Dzienny Dom Pomocy Społecznej	Stefana Żeromskiego 37/1 50-321 Wrocław tel. (71) 327 47 48	MCUS	26
Dzienny Dom Pomocy Społecznej	Tadeusza Kościuszki 67 50-008 Wrocław tel. (71) 341 90 32	MCUS	40
Dzienny Dom Pomocy Społecznej „Pogodna Jesień”	Litewska 20, 51-354 Wrocław tel. (71) 324 90 57, 324 90 71, 324 92 91	MOPS	65
Dzienny Dom Pomocy Społecznej „Na Ciepłej”	Ciepła 15b, 53-208 Wrocław tel. (71) 367 44 12 Podróźnicza 36, 50-524 Wrocław tel. (71) 367 44 12	MOPS	30
Dzienny Dom Pomocy Społecznej dla Osób Starszych pw. Świętej Rodziny	Ludwika Rydygiera 22-28 50-249 Wrocław tel. (71) 328 98 68	Kongregacja Sióstr Miłosierdzia Św. Karola Boromeusza w Trzebnicy	10

Dzienny Dom Pomocy Społecznej dla Osób Starszych z deficytem pamięci „Matuzalem”	Józefa Ignacego Kraszewskiego 2 50-229 Wrocław tel. (71) 329 30 44	Stowarzyszenie pod wezwaniem Matki Bożej Nieustającej Pomocy „Przyjaciele Seniorów”	15
--	--	---	----

Ośrodek Opiekuńczo-Adaptacyjny „Pensjonat dla osób starszych”

Henryka Michała Kamieńskiego 190, 51-124 Wrocław, tel. (71) 352 74 28

Do zadań Ośrodka Opiekuńczo-Adaptacyjnego należy w szczególności:

- zapewnianie całodobowej opieki osobom w wieku emerytalnym oraz samotnym o zmniejszonej sprawności psychofizycznej;
- organizowanie różnych form wypoczynku i rekreacji dla ww. osób;
- odpłatne zapewnianie gorącego posiłku ww. osobom;
- integracja osób starszych, samotnych ze środowiskiem lokalnym poprzez organizowanie i uczestniczenie w rozmaitych imprezach kulturalnych i edukacyjnych;
- udzielanie interwencyjnego schronienia osobom potrzebującym;
- informowanie osób zainteresowanych i przedstawicieli środowiska lokalnego o dostępnych w MOPS formach pomocy i zasadach ich przyznawania.

8.4 Domy Pomocy Społecznej

Domy Pomocy Społecznej są placówkami oferującymi wsparcie w zakresie: całodobowej opieki pielęgniarstwa, zabezpieczenia potrzeb socjalno-bytowych, rehabilitacji leczniczej, różnorodnych form terapii, zajęć kulturalno-rekreacyjnych, posług religijnych.

Chęć zamieszkania w Domu Pomocy Społecznej zgłasza się pracownikowi socjalnemu w Zespole Terenowym Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w miejscu zamieszkania. Decyzję podejmuje dyrektor MOPS na podstawie dokumentów określonych przepisami prawa. Szczegółowe informacje można uzyskać w Zespołach Terenowych MOPS w miejscu zamieszkania oraz w biurze MOPS przy ulicy Strzegomskiej 6.

Profil domu	Adres	Podmiot prowadzący	Ilość miejsc
DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych	Karmelkowa 25/27 52-433 Wrocław tel. (71) 363 46 25 fax: (71) 363 46 09	Miejskie Centrum Usług Socjalnych	236
DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych	Rędzinińska 66-68 54-106 Wrocław, tel. (71) 354 12 24, 354 16 25 ; fax: (71) 354 14 22	Miejskie Centrum Usług Socjalnych	159

DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych	Grunwaldzka 104 50-357 Wrocław tel. (71) 372 05 13	Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek Maryi Nieustającej Pomocy	73
DPS dla osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych	ul. Mączna 3 54-131 Wrocław, tel. (71) 351 20 22	Miejskie Centrum Usług Socjalnych	125 + 30
DPS dla osób w podeszłym wieku	Świątnicka 25/27 52-018 Wrocław tel. (71) 343 72 14	Ewangelickie Centrum Diakonii i Edukacji im. ks. Marcina Lutra	104
DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych	Kaletnicza 8 51-180 Wrocław tel. (71) 346 27 54, 346 27 23 ; fax: (71) 325 41 53	Miejskie Centrum Usług Socjalnych	94
DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych	Farna 3 51-313 Wrocław tel. (71) 345 79 57	Prowincja Zgromadzenia Sióstr Maryi Niepokalanej	101
DPS dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	Objazdowa 40 54-513 Wrocław tel. (71) 357 68 57	Prowincja Zgromadzenia Sióstr Maryi Niepokalanej	37
DPS dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	Jutrosińska 29 51-124 Wrocław tel. (71) 325 68 23	Fundacja Arka	7
DPS dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	gen. Leopolda Okulickiego 2 51-126 Wrocław tel. (71) 796 04 60	Fundacja Przyjazny Dom im. Stanisława Jabłonki	24
DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych	Św. Marcina 10 50-327 Wrocław tel. (71) 322 15 13	Zgromadzenie Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu	18

8.5 Środowiskowe Domy Samopomocy

Środowiskowe domy samopomocy są placówkami pobytu dziennego wspierającymi osoby chorujące psychicznie, z niepełnosprawnością intelektualną, z autyzmem, a także osoby z chorobą Alzheimera. Pomoc świadczona w tych placówkach ma na celu utrzymanie osoby w jej naturalnym środowisku i przeciwdziałanie instytucjonalizacji, tj. umieszczaniu osoby z zaburzeniami psychicznymi w placówce całodobowej opieki. Kierownikiem do ŚDS zajmuje się Dział Adaptacji Osób Niepełnosprawnych MOPS.

Profil domu	Adres	Podmiot prowadzący	Ilość miejsc
Środowiskowy Dom Samopomocy typu A	Nowowiejska 20f 50-314 Wrocław tel. 609 887 642, 609 361 312	Dolnośląskie Stowarzyszenie Aktywnej Rehabilitacji „Art”	20
Środowiskowy Dom Samopomocy typu A	Kleczkowska 5 50-227 Wrocław tel. (71) 329 09 19 curatus@o2.pl	Stowarzyszenie na rzecz Promocji Zdrowia Curatus	25
Środowiskowy Dom Samopomocy typu B	gen. Leopolda Okulickiego 2 51-216 Wrocław tel. (71) 796 04 60 przyjaznydom@wp.pl	Fundacja Przyjazny Dom im. Stanisława Jabłonki	30
Środowiskowy Dom Samopomocy typu A	Szkolna 11 54-007 Wrocław tel. (71) 349 45 80 sds.ratyn@interia.pl	Fundacja International Institute of Poverty	40
Środowiskowy Dom Samopomocy typu B	Stawowa 1 50-015 Wrocław tel. (71) 344 78 02 www.ostoja.org.pl sds@ostoja.org.pl	Dolnośląskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży z MPDz „Ostoja”	30
Środowiskowy Dom Samopomocy typu A	Kiełczowska 43 51-315 Wrocław tel. (71) 794 78 91	Fundacja Opieka i Troska	20

8.6 Placówki opiekuńczo-wychowawcze

Placówki opiekuńczo-wychowawcze to jednostki zapewniające dzieciom i młodzieży, pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej oraz niedostosowanym społecznie, dzienną lub całodobową opiekę i wychowanie, jak również jednostki wspierające działania rodziców w wychowaniu i sprawowaniu opieki. Zakres działań podejmowanych przez placówki opiekuńczo-wychowawcze różni się w zależności od realizowanych przez nie zadań.

Placówki socjalizacyjne zapewniają dziecku pozbawionemu opieki rodziców wychowanie, kształcenie i opiekę zdrowotną, dążąc jednocześnie do powrotu dziecka do rodziny (naturalnej, zastępczej lub adopcyjnej) lub do usamodzielnienia dziecka. Dzieciom i młodzieży przebywającym w Domu Dziecka zapewnia się kompleksową opiekę wychowawczą i psychologiczną, umożliwia podejmowanie nauki w różnych typach szkół.

Rodzinny Dom Dziecka tworzy jedną wielodzietną rodzinę dla dzieci, które nie mogą być umieszczone w rodzinie zastępczej lub przysposabiającej. Wychowuje dzieci w różnym wieku, w tym dorastające i stopniowo usamodzielniające się.

Podstawą skierowania do placówki jest: orzeczenie sądu oraz wnioski rodziców, opiekunów prawnych lub małoletniego. Kierowaniem dzieci i młodzieży, pozbawionych opieki i wychowania rodziców, do placówek opiekuńczo-wychowawczych zajmuje się Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

Rodzinne Domy Dziecka	
Rodzinny Dom Dziecka nr 1; 53-147 Wrocław ul. Sokola 28-30 m. 5; tel. (71) 361 64 06	Rodzinny Dom Dziecka nr 3; 52-129 Wrocław ul. Dróżnica 48 B; tel. (71) 357 89 80
Rodzinny Dom Dziecka nr 4; 53-313 Wrocław ul. Pocztowa 17/8; tel. (71) 367 27 37	Rodzinny Dom Dziecka nr 7; 51-180 Wrocław ul. Kamieńskiego 253; tel. (71) 352 78 31
Rodzinny Dom Dziecka nr 8; 51-126 Wrocław ul. Kamieńskiego 200/1; tel. (71) 327 63 03	Rodzinny Dom Dziecka nr 10; 51-200 Wrocław ul. Kasztelańska 11/12; tel. (71) 785 64 84
Rodzinny Dom Dziecka nr 11; 53-676 Wrocław ul. Zelwerowicza 16/6; tel. (71) 359 35 51	Rodzinny Dom Dziecka nr 12; 51-113 Wrocław ul. Obornicka 20/2; tel. (71) 352 64 00
Rodzinny Dom Dziecka nr 13; 50-107 Wrocław ul. Maślicka 10b/23; tel. (71) 354 08 30	Rodzinny Dom Dziecka nr 14; 50-264 Wrocław ul. Kilińskiego 36/5; tel. (71) 795 09 79
Rodzinny Dom Dziecka nr 15; 50-034 Wrocław ul. Bałuckiego 11/3; tel. (71) 342 85 84	Rodzinny Dom Dziecka nr 16; 54-513 Wrocław ul. Objazdowa 2/4/2; tel. (71) 357 90 87
Rodzinny Dom Dziecka nr 18; 54-061 Wrocław ul. Główna 14; tel. (71) 327 66 65, 883 111 803	Rodzinny Dom Dziecka nr 19; 51-376 Wrocław ul. Kłokoczycza 158a; tel. (71) 345 48 67
Rodzinny Dom Dziecka nr 20; 51-200 Wrocław ul. Kasztelańska 9/10; tel. (71) 795 89 63, 795 89 64	Rodzinny Dom Dziecka nr 21; 51-514 Wrocław ul. Włociańska 38b; tel. (71) 346 64 83
Rodzinny Dom Dziecka nr 23; 54-151 Wrocław ul. Ignuta 101-103/3; tel. (71) 353 01 76	Rodzinny Dom Dziecka nr 24; 51-005 Wrocław ul. Ostrowska 36; tel. (71) 78 15 646
Rodzinny Dom Dziecka nr 28; 54-107 Wrocław ul. Maślicka 8a/23; tel. (71) 354 06 51	

Pogotowie opiekuńcze jest placówką o charakterze interwencyjno-socjalizacyjnym, która obejmuje opiekę dzieci i młodzieży wymagającej doraźnej opieki całodobowej (na podstawie postanowienia sądu lub wniosku rodziców, opiekunów prawnych lub samego dziecka), a także małoletnich i nieletnich oczekujących na umieszczenie w innych placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz uciekinierów z terenu całego kraju. Pobyt w pogotowiu opiekuńczym trwa 3 miesiące, a w uzasadnionych sytuacjach może być przedłużony o kolejne 3 miesiące.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze na terenie Wrocławia:

- **Zespół Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych „Dziecięcy Dom” (60 miejsc)** 51-616 Wrocław, Parkowa 2, tel. (71) 348 50 07, dzieciocydom@wp.pl;

- **Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza prowadzona przez Stowarzyszenie „SIEMACHA” (30 miejsc)** 51-606 Wrocław, Chopina 9a, tel. (71) 348 37 08;
 - **Młodzieżowa Grupa Usamodzielnienia** prowadzona przez **Stowarzyszenie „SIEMACHA” (10 miejsc)** 50-453 Wrocław, Hercena 14/3
- **Domy dla Dzieci** prowadzone przez **Towarzystwo „Nasz Dom”** (dyrekcja i sekretariat) 50-059 Wrocław, Ofiar Oświęcimskich 41/43, tel. (71) 325 32 72 (**łącznie w 2 placówkach - 28 miejsc**):
 - Placówka opiekuńczo-wychowawcza, 52-221 Wrocław, Storczykowa 43, tel. (71) 368 71 44,
 - Placówka opiekuńczo-wychowawcza, 51-515 Wrocław, Zagrodnicza 13b, tel. (71) 346 61 46;
- **Placówka opiekuńczo-wychowawcza „Opoka”** prowadzona przez **Ewangelickie Centrum Diakonii i Edukacji im. Ks. Marcina Lutra (14 miejsc)** 54-239 Wrocław, Wejherowska 28, tel. (71) 798 26 00;
- **Placówka opiekuńczo-wychowawcza „Tęcza”** prowadzona przez **Ewangelickie Centrum Diakonii i Edukacji im. Ks. Marcina Lutra (14 miejsc)** 54-239 Wrocław, Wejherowska 28, tel. (71) 798 26 00;
- **Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Przystanek Dobrej Nadziei” (54 miejsca)** 50-553 Wrocław, Borowska 181-187, tel. (71) 799 89 06, 799 89 07:
 - Autonomiczna grupa socjalizacyjna (12 miejsc) 50-004 Wrocław, Hugona Kołłątaja 31/3,
 - Autonomiczna grupa socjalizacyjna (10 miejsc) 50-513 Wrocław, Gazowa 22/7;
 - Autonomiczna grupa socjalizacyjna (10 miejsc) 50-513 Wrocław, Gazowa 22/3;

Placówki wsparcia dziennego działają w środowisku lokalnym dziecka, zapewniając pomoc rodzinie i dzieciom sprawiającym problemy wychowawcze, zagrożonym demoralizacją, przestępczością lub uzależnieniami. Aby skorzystać z tego typu pomocy i wsparcia, należy skontaktować się z placówką osobiście lub telefonicznie w celu uzyskania szczegółowych informacji.

- **Zespół Ognisk Wychowawczych**, prowadzony przez Stowarzyszenie Pomocy „Iskierka” (200 miejsc).
 - Ognisko Wychowawcze Nr 1, 50-007 Wrocław, ul. Hugona Kołłątaja 26a, tel. (71) 343 92 00,
 - Ognisko Wychowawcze Nr 2, 53-673 Wrocław, ul. Legnicka 30, tel. (71) 355 92 90,
 - Ognisko Wychowawcze Nr 3, 50-438 Wrocław, pl. Św. Macieja 5a, tel. (71) 372 10 99,
 - Ognisko Wychowawcze Nr 5, 50-438 Wrocław, ul. Tadeusza Kościuszki 169, tel. (71) 342 57 57,
 - Ognisko Wychowawcze Nr 6, 54-440 Wrocław, ul. Rogowska 54a, tel. (71) 357 91 28.
- **Wrocławskie Centrum Opieki i Wychowania - Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza (30 miejsc)**, 51-169 Wrocław, ul. Lekcyjna 29, tel. (71) 784 47 01, sekretariat@wcow.pl:
 - Autonomiczna grupa socjalizacyjna (10 miejsc) 51-200 Wrocław, ul. Kasztelańska 7/10,
 - Autonomiczna grupa socjalizacyjna (10 miejsc) 51-354 Wrocław, ul. Poleska 15/31,
 - Autonomiczna grupa socjalizacyjna (14 miejsc) 51-180 Wrocław, ul. Henryka Michała Kamieńskiego 253;
 - Autonomiczna grupa socjalizacyjna (10 miejsc) 54-440 Wrocław, ul. Rogowska 32/1;

8.7 Mieszkania chronione

Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą osoby tam przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Mieszkanie chronione zapewnia warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku, w integracji ze społecznością lokalną. Może być przyznane osobie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonym przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie opuszczającej rodzinę zastępczą, placówkę opiekuńczo-wychowawczą, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich, uchodźcy.

8.8 Szkolnictwo specjalne i integracyjne

8.8.1 Zespoły Szkół Specjalnych, Specjalne Ośrodki Szkolno-Wychowawcze, Młodzieżowe Ośrodki Socjoterapii, Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy - prowadzone przez Miasto Wrocław

Nazwa szkoły	Adres Telefon (71)	Strona internetowa Adres e-mail	Przynależność do zespołu szkół
Szkoła Policealna nr 2	Worcella 3, 50-448 Wrocław 343 84 41, 341 95 20 dyr.	www.zse.wroc.pl zse-a@zse.wroc.pl	Zespół Szkół Ekonomiczno- Administracyjnych im. Marii Dąbrowskiej
Szkoła Policealna nr 3	Drukarska 50 53-312 Wrocław 367 40 25, 367 40 26, 367 17 50 fax	www.drukarska.net zsekon@interia.pl	Zespół Szkół Ekonomicznych im. Mikołaja Kopernika
Szkoła Policealna nr 4	Braniborska 57 53-680 Wrocław 355 13 62, 355 39 01 fax	www.ezn.edu.pl ezn@ezn.edu.pl	Elektroniczne Zakłady Naukowe im. Fryderyka Joliot-Curie
Szkoła Policealna nr 10	Borowska 105 50-551 Wrocław 336 42 26, 788 52 70 dyr. 788 52 71 fax 788 52 80, 788 52 74	www.zs2.wroclaw.pl sekretariat@zs2.wroclaw.pl	Zespół Szkół nr 2 im. I Korpusu Pancernego Wojska Polskiego
Szkoła Policealna nr 11	Kielczowska 43 51-315 Wrocław 345 61 79 centr 345 80 34, 794 62 91 fax	www.lzn.pl szkolalzn@poczta.fm	Lotnicze Zakłady Naukowe

Szkoła Policealna nr 12	Dawida 9-11 50-527 Wrocław 717 54 27, 717 54 28 717 54 66	www.zs23.wroclaw.pl zs23@wroclaw.dialog.net.pl	Zespół Szkół nr 23 im. ks. Stanisława Staszica
Szkoła Policealna nr 15	Skwierzyńska 1-7 53-521 Wrocław 793 12 03	www.zs25.info sekretariat@zs25.info	Zespół Szkół nr 25
Szkoła Policealna nr 16	Słubicka 29-33 53-615 Wrocław 355 04 72, 354 43 75	www.zs1.wroc.pl	Zespół Szkół nr 1
Szkoła Policealna nr 17	Eluarda 51-55 54-019 Wrocław 349 39 55, 349 52 33 fax	zs24wroclaw@o2.pl	Zespół Szkół nr 24

8.8.2 Szkoły i placówki specjalne nie prowadzone przez Gminę Wrocław

Szkoły i placówki specjalne	Adres	Rodzaj placówki
Szkoła Podstawowa Specjalna „Wspólny Świat”	Wojrowicka 58 54-436 Wrocław	niepubliczna z upr. publ.
Spółeczna Specjalna Szkoła Podstawowa Stowarzyszenia „Handicap”	Stawowa 1a 50-015 Wrocław	niepubliczna z upr. publ.
Niepubliczna Szkoła Podstawowa Specjalna im. Matki Teresy Potockiej w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym dla Dziewcząt Niedostosowanych Społecznie	pl. Grunwaldzki 3b 50-377 Wrocław	niepubliczna z upr. publ.
Niepubliczna Szkoła Terapii Behavioralnej dla Dzieci z Autyzmem we Wrocławiu	Młodych Techników 58 53-645 Wrocław	niepubliczna z upr. publ.
Spółeczne Gimnazjum Specjalne Stowarzyszenia „Handicap”	Stawowa 1a 50-015 Wrocław	niepubliczna z upr. publ.
Publiczne Gimnazjum Specjalne dla dziewcząt niedostosowanych społecznie w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym	pl. Grunwaldzki 3b 50-377 Wrocław	publiczna
Liceum Ogólnokształcące Specjalne	Wejherowska 28, 54-239 Wrocław	publiczna
Technikum Ekonomiczne Specjalne	Wejherowska 28, 54-239 Wrocław	publiczna
Spółeczna Szkoła Specjalna Przesposabiająca do Pracy Stowarzyszenia „Handicap”	Stawowa 1a 50-015 Wrocław	niepubliczna z upr. publ.
Szkoła Specjalna Przesposabiająca do Pracy	Wejherowska 28, 54-239 Wrocław	publiczna
Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna	Wejherowska 28, 54-239 Wrocław	publiczna
Niepubliczny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Specjalny	Wejherowska 28, 54-239 Wrocław	niepubliczna z upr. publ.

Niepubliczny Specjalny Ośrodek Wychowawczy dla Młodzieży Słabosłyszącej	Jemiołowa 46/48 53-426 Wrocław	niepubliczna z upr. publ.
Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy im. Matki Teresy Potockiej dla Dziewcząt Niedostosowanych Społecznie	pl. Grunwaldzki 3b 50-377 Wrocław	niepubliczna bez upr. publ.
Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjny dla Wyjątkowych Dzieci	Kominiarska 42b 51-180 Wrocław	niepubliczna bez upr. publ.
Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjny dla Dzieci Niepełnosprawnych	Górnickiego 37a, Robotnicza 42B 50-337 Wrocław	niepubliczna bez upr. publ.

8.8.3 Szkoły specjalne prowadzone przez Samorząd Województwa Dolnośląskiego

Dolnośląski Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 12 dla Niesłyszących i Słabosłyszących

54-144 Wrocław, ul. Dworska 8
tel. (71) 353 64 69, fax: (71) 353 48 77

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
Regon: 000704570
osrodek12@gmail.com
www.oswdn.wroclaw.pl

Szkoły w ramach Ośrodka:

Przedszkole Specjalne nr 152 dla Dzieci Niesłyszących i Słabosłyszących Regon: 933020121

Szkoła Podstawowa Specjalna na 121 dla Uczniów Niesłyszących i Słabosłyszących Regon: 000924649

Gimnazjum Specjalne nr 59 dla Uczniów Niesłyszących i Słabosłyszących Regon: 932511704

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna nr 15 dla Uczniów Niesłyszących i Słabosłyszących Regon: 000180350

Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące Specjalne nr 1 dla Uczniów Niesłyszących i Słabosłyszących Regon: 932511779

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Dzieci Niewidomych

54-034 Wrocław, ul. Kamiennogórska 16
tel. (71) 349 56 30

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
Regon: 000704600
oswdn@poczta.fm
www.oswdn.pl

Szkoły w ramach Ośrodka:

Szkoła Podstawowa dla Dzieci Niewidomych; tel. (71) 349 56 31 Regon: 001012554

Gimnazjum dla Dzieci Niewidomych i Słabowidzących; tel. (71) 349 56 31 Regon: 932054477

Zasadnicza Szkoła Zawodowa dla Niewidomych; tel. (71) 337 25 26 Regon: 932825673

Liceum Ogólnokształcące dla Niewidomych; tel. (71) 337 25 26 Regon: 932825710

Technikum dla Niewidomych; tel. (71) 337 25 26 Regon: 932825696

Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące dla Niewidomych i Słabowidzących tel. (71) 337 25 26 Regon: 021046690

Szkoła Policealna Specjalna dla Niewidomych; tel. (71) 337 25 26 Regon: 020127357

8.9 Hospicja

Caritas Archidiecezji Wrocławskiej Centrum Opieki Medycznej

50-328 Wrocław, Katedralna 7, tel. (71) 327 13 09, wroclaw@com.caritas.pl;

Formy działania: Hospicjum Domowe; Działalność nieodpłatna.

Hospicjum Bonifratrów św. Jana Bożego

51-128 Wrocław, Poświęcka 8a, tel. (71) 352 84 00, tel./fax: (71) 352 84 04, hos.bon@op.pl;

www.hospicjumbonifratrow.pl; Posiada NZOZ; Formy działania: Hospicjum Stacjonarne (liczba łóżek 10);

Hospicjum Domowe; Poradnia Medycyny Paliatywnej; Działalność nieodpłatna.

Fundacja „Wrocławskie Hospicjum dla Dzieci”

53-137 Wrocław, Al. Wiśniowa 36, tel./fax: (71) 367 51 09, 795 524 901 (całodobowy),

fundacja@hospicjum.wroc.pl; www.hospicjum.wroc.pl; Formy działania: Hospicjum Domowe dla Dzieci;

Działalność nieodpłatna.

Ekumeniczna Stacja Opieki - Centrum Pielęgniarstwa Rodzinnego, Rehabilitacji i Opieki Paliatywnej we Wrocławiu

52-512 Wrocław, ul. Wysoka 4, tel. 605 447 232, ekumeniczna@op.pl; www.eso.wroclaw.pl;

Kontrakt z NFZ; Forma działania: Hospicjum Domowe; Działalność nieodpłatna.

Dolnośląskie Centrum Onkologii we Wrocławiu

53-413 Wrocław, ul. Hirsfelda 12, tel. (71) 368 92 01, fax: (71) 368 92 19, dco@post.pl; zop@dco.com.pl;

www.dco.com.pl;

Kontrakt z NFZ; Poradnia Medycyny Paliatywnej; Hospicjum Domowe; Działalność nieodpłatna.

Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Opieka Sp. z o.o.

50-305 Wrocław, ul. Jaracza 74, tel. 535 359 427, (71) 327 53 87, 327 53 89,

opieka.uslugi@gmail.com;

Kontrakt z NFZ; Forma działania: Hospicjum Domowe; Działalność nieodpłatna.

8.10 Ośrodki Adopcyjno-Opiekuńcze

Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy prowadzi działalność diagnostyczno-opiekuńczą, której celem jest pozyskanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość do prowadzenia rodzinnej opieki zastępczej (rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka) gotowość do przysposobienia dziecka (adopcji), a także szkolenie i wspieranie psychologiczno-pedagogiczne osób prowadzących taką opiekę oraz rodziców naturalnych dzieci umieszczonych w formach opieki zastępczej i placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Ośrodek Adopcyjny

Dolnośląskiego Ośrodka

Polityki Społecznej

Ostrowskiego 7 (V piętro)

53-238 Wrocław

tel. (71) 782 38 80

dops.adopcje@dops.wroc.pl

Archidiecezjalna Poradnia Adopcyjna

Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy

we Wrocławiu

Katedralna 4/25, 50-328 Wrocław

tel. (71) 321 35 46

Fax: (71) 322 91 82

apa@archidiecezja.wroc.pl

Pr@wo dla każdego 2014

Projekt sfinansowano ze środków PFRON będących w dyspozycji Gminy Wrocław